BUCUREȘTIUL LITERAR și ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu

Apare lunar • *Anul VI, nr. 12 (63), decembrie 2016*

www.bucurestiul-literar.ro

La mulți ani! 2017

Editorial

Noi și conul de umbră

Gândul că scriitorul de azi nu se mai bucură de prestigiul și de aprecierea autorităților ca în urmă cu ani și ani nu-mi dă liniște și o spun ori de câte ori vine vorba despre breasla noastră, a celor care mai avem (încă !) naivitatea de a crede că rodul eforturilor noastre mai poate interesa pe cineva. Dacă nu imediat, atunci poate mâine sau mai târziu.

Dar un alt gând – anume acela că despre confrați care au trecut apele Styxului mult mai devreme decât ar fi trebuit și că nimeni nu mai vorbește despre ei – îmi dă frisoane. Mai ales când știu că aceia au fost înzestrați de Dumnezeu cu talent și și-au valorificat acel talent în pagini de proză și de poezie, în piese de teatru, în istorie și critică literară care sunt, cu toatele, mărturii că scriitorii în cauză n-au trecut indiferenți prin viață și n-au făcut degeaba umbră pământului, cum se spune îndeobște.

Lista celor despre care scriu este foarte mare și crește de la an la an, spre tristețea și paguba literaturii noastre și iată o serie de câteva nume: Grigore Hagiu și Nicolae Velea, Daniel Turcea și Virgil Mazilescu, George Țărnea și Cezar și Nicolae Baltag, Constantin Stan și Mircea Scarlat, Traian T. Coșovei și Mariana Marin, Alexandru Ivasiuc și A.I.Zăinescu, Ion Lotreanu și Ion Stratan, Laurențiu Ulici, Gheorghe Suciu și încă destul alții pe care memoria e posibil să-i uite și să nu-i aducă aici din negura trecutului și din câmpiile neantului în care s-au pierdut.

Victime ale unor boli ori ale unor accidente, la ceasuri și la vârste diferite, după cum le-a fost destinul, ei și scrierile pe care ni le-au lăsat par a fi ucișii/ucise a doua oară prin zidurile de nepătruns ale conului de umbră în care au intrat.

Prea angrenate în promovarea a tot felul de experimente de creație ori în dezbateri dacă nu sterile în orice caz colaterale beletristicii propriu-zise, revistele culturale rareori își mai amintesc, prin pana vreunui cronicar sau publicist, de acești scriitori intrați în conul de umbră deasă, greu de pătruns, al uitării. Editurile, deși au apărut după 1990 aidoma ciupercilor după ploaie, par a ține și ele isonul publicațiilor. Prea puțini dintre editorii de azi se mai aventurează în acte de cultură adevărate prin trimiterea către tipar a scrierilor aparținând autorilor din categoria despre care este vorba, știind că în bezmetica alergătură după profit într-o neiertătoare economie de piață riscă să falimenteze numaidecât și fără drept de apel. Rare sunt cazurile în care unii poeți (Nichita Stănescu, George Țărnea), grație punerii versurilor lor pe muzică să mai fie readuși în atenția publicului. Rare sunt, pe de altă parte și cazurile în care urmași sau membri de familie se mai îngrijesc de cei plecați (Gheorghe Pituț, Mihail Grămescu și alți câțiva), de alcătuirea unor ediții „complete" sau antologii de autor, spre a le perpetua numele în posteritate măcar un număr de ani, infinit mai puțini decât ar merita aceia și moștenirea lor culturală.

Când manualele de literatură din școli au devenit un fel de surogate alcătuite și redactate la întâmplare, aleatoriu, când bibliotecile și librăriile dispar una câte una, când Ministerul Culturii și-a luat mâna (a se citi *tăierea tuturor fondurilor)* de pe revistele literare și de pe edituri, cum să mai avem pretenția valorificării moștenirii lăsate de scriitorii contemporani cărora soarta a făcut să li se curme zborul înainte de vreme ?

Când statisticile oficiale oferă cifre îngrozitoare despre creșterea analfabetismului iar globalizarea pare a călca în picioare multe fapte ce țin de specificul național și de patrimoniul spiritual al românilor, cui să-i mai ardă de înlăturarea conului de umbră în care au fost/sunt aruncați numeroși scriitori contemporani ?

Iată doar câteva din multele întrebări care își așteaptă răspunsul.

Florentin Popescu

Coman Șova

Mai aproape

O gutuie aprinsă
sudează mâinile mirilor,
două mâini, două inimi,
două izvoare de sânge
și vorbele miresei bucurându-se
cum se bucură clapele pianului
sub mâna unui copil.

Am luat toamna pe umeri
și am privit printre culori
neștearsa urmă
a fiarelor.

Marmură, și scări, și statui,
uși de stejar, coloane,
și noi, unul cu altul,
mai aproape de ascuțișul sabiei.

Se clatină vârsta

Se clatină vârsta, ne facem mai mici
sub părul tău lung răsfirat peste noi;
va fi un noiembrie, așa precum zici,
și-o casă pustie sub ploi...

În celelalte pagini:

- Theodor Damian: Nașterea Domnului ca Biserică (3)
- Poezie universală: Imnuri vedice (7)
- Titus Vîjeu: Nobel Prize - Carl Spitteler (8)
- De la Acad. Mihai Cimpoi citire...: Marginea fantomatică bacoviană (9)
- Comemorări: Nicolae Labiș, poetul "Primelor iubiri", după șase decenii de posteritate (10-11)
- Adrian Dinu Rachieru: Vasile Andru, la despărțire (12)
- Ion Haineș: Grupul literar "Catacomba" - Theodor Damian (13)
- Arte plastice: Liviu Șoptelea (15)
- "Românului îi șade bine cu gluma" (18-19)

Gaudeamus – 23

Între 16-20 noiembrie a.c. în Pavilionul Central Romexo din București s-a desfășurat cea de a 23-a ediție a Târgului Internațional GAUDEAMUS, *Carte de învățătură*, organizat de către Radio România, având ca invitat special China, după ce România a fost unul din invitații de onoare ai Târgului Internațional de la Beijing.

Ca și la edițiile precedente, la această manifestare de anvergură au participat câteva sute de edituri și instituții Mass-media din întreaga țară, la standurile acestora fiind prezentate mii de titluri. Editorii au avut prilejul să se întrețină cu vizitatorii, iar scriitorii invitați să ofere autografe pe cele mai noi apariții ale lor.

Supranumit și „Fiesta de toamnă a cărții", târgul s-a constituit în cea mai mare și importantă manifestare culturală din București și din țară, standurile fiind vizitate și „cercetate" de mai mult de un milion de iubitori ai cărții, de la școlarii din primele clase și până la octogenari, cu toții dornici să se informeze, să cunoască scriitori și editori și să achiziționeze volumele preferate – un fel de „hrană spirituală", pentru lungile ", seri de iarnă care vor veni.

În ce ne privește, ne face plăcere și bucurie să consemnăm mai jos numele unor colaboratori și cititori ai noștri care au fost prezenți la GAUDEAMUS – 23, fie ca autori care și-au lansat cărțile apărute de curând, fie ca invitați de onoare sau prezentatori ai lucrărilor altora. Iată-i, într-o ordine aleatorie, preluată din *Catalogul – program* al târgului: Ioan Barbu, Dumitru Gabura, Vasile Poenaru, Lucian Vasiliu, Valeriu Râpeanu, Angela Popescu, Nicolae Dan Fruntelată, Lia- Maria Andreiță, Mihai Stan, George Coandă, Niculae Ionel, Theodor Codreanu, Corin Bianu, Elisabeta Isanos, Ștefan Dimitriu, Nicolae Georgescu, Florentin Popescu, Ovidiu Dunăreanu, Aureliu Goci, Emil Lungeanu, Acad. Gheorghe Păun, Mihai Antonescu, Daniela Varvara, Ion Lazu, Ioan Vișan, Ștefan Dorgoșan, Acad. Mihai Cimpoi, Ion Andreiță, Neagu Udroiu, Nicolae Mareș. **(Reporter)**

2017 – Anul Ovidiu – Concurs de poezie

Este vorba despre marele poet latin Publius Ovidius Naso la împlinirea a 2060 de ani de la naștere și a 2000 de ani de la moarte. Concursul de poezie lansat se va desfășura pe parcursul întregului an 2017 și se va finaliza cu o antologie de autori participanți la acest proiect.

Pot participa scriitori români din țară sau din străinătate, indiferent de vârstă sau apartenență la asociațiile și uniunile de scriitori, cu poezii de gen liber ales, vers alb, prozo-poeme, poezii în formă fixă, poezii în gen nipon, poezii umoristice, epigrame, pamflete. Câștigătorii, desemnați pe genuri literare, vor fi stabiliți de un juriu alcătuit din personalități ale lumii literare. Premiile vor fi în bani, cărți și opere de artă (grafică și pictură).

Textele se vor trimite prin mail la adesele: adalachifor@yahoo.com sau viorelsavin62@yahoo.ca, Viorel Savin, sat Luncani, Calea Moinești nr. 139, Com Mărgineni, jud. Bacău, cod 607317, cu mențiunea CONCURS DE POEZIE: 2017 – ANUL OVIDIU, semnate cu numele real al participantului, un scurt CV și o fotografie. Redactarea va fi în font Normal, 12 și nu va depăși 3 coli A4. (Primirea textelor va fi confirmată.)

Textele participante la concurs se vor trimite până la 30 iunie 2017 și nu vor putea fi publicate înainte de desemnarea câștigătorilor. Jurizarea și desemnarea premianților: 25 decembrie 2017. Textele premiate vor fi publicate în antologia "2017 – ANUL OVIDIU": până 30 aprilie 2018. **(Reporter)**

Istorie literară în imagini

De la stânga la dreapta: Ioan Grigorescu, Toma George Maiorescu, Marin Preda. Foto: Vasile Blendea

Revelion '56-'57, în subsolul Facultății de filologie: Dumitru Matală, Radu Klapper, Camelia Ștefănescu, Ilie Constantin, Ada Pistinel, Jean Badea, Nelu Oancea, Sebastian Costin

Revelion '68-'69. Studenți filologi bucureșteni cu *Plugușorul* la profesorul lor George Ivașcu. Între ei îi distingem pe Dumitru Avram, Mihai Moraru, Florentin Popescu, Paul Agarici și Vasile Blendea. Foto: Vasile Blendea

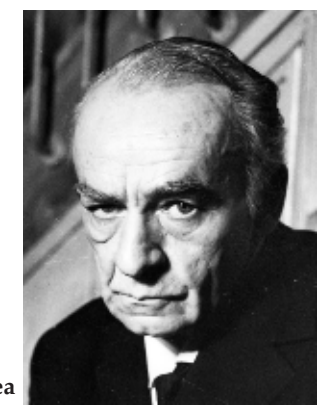

Emil Botta.
Foto: Vasile Blendea

Sărbătoriții noștri în Luna lui Undrea sau Andrea

Ei sunt statornici prieteni și harnici colaboratori ai revistei *Bucureștiul literar și artistic*:

• *Toma George Maiorescu* (n. 8 decembrie 1928), poet, prozator și publicist. Colaborator • *Acad. Gheorghe Păun* (n. 6 decembrie 1950), poet, eseist și publicist. Senior editor • *Theodor Damian* (n. 28 decembrie 1951), poet, prozator, eseist și publicist. Corespondentul nostru special la New York.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani !*

Autografe în premieră

Dinu Grigorescu
Iadul vesel
(Editura Tipo Moldova, Iași, 2015)

„Astăzi, când teatrele de la noi aproape că au întors spatele autorilor români, invit potențialii spectatori la o lectură a întregii mele dramaturgii, mai exact spus a comediilor cărora m-am dedicat de multe decenii încoace. Un altfel de spectacol. Unul care va stârni zâmbete, dar va pune și pe gânduri."

Gheorghe Țiclete
Lumea prin care am trecut
(Editura Amanda Edit, București, 2016)

„Cartea mea propune cititorilor un itinerar spiritual, o călătorie de suflet prin timp și spațiu, evocând locuri și oameni, gânduri și sentimente care m-au însoțit de-a lungul vieții."

George Zarafu
Ghiozdanul cu... surprize
(Uniunea Epigramiștilor, București, 2016)

„Este prima antologie de catrene și epigrame școlare care apare la noi. Personajele ? Elevi, profesori, părinți - așa cum au fost văzuți de epigramiștii de azi și dintotdeauna."

Petru Mărculescu
Viața ca o moștenire
(Editura Rawex Coms, București, 2016)

„Când Dumnezeu a creat omul, cu care a populat planeta Pământ, a fost sigur că din tot ce va vedea acesta va alege NATURA s-o mângâie, s-o admire și s-o cucerească. Să ne bucurăm, în efemeritatea vieții noastre, de tot ce ne-a fost dat ca «MOȘTENIRE» !"

Naşterea Domnului ca Biserică

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian

„Hristos se naşte, slăviţi-L Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L."

Sfinţii Părinţi spun că lumea a fost creată în vederea Bisericii. Cu alte cuvinte, chiar de la creaţie, în atotştiinţa Sa, Dumnezeu a prevăzut evoluţia acesteia, inclusiv consecinţele libertăţii date omului ca încununare a chipului divin după care a fost adus de la nefiinţă la fiinţă.

Întruparea Logosului divin în istorie este parte din planul lui Dumnezeu ca lumea să devină Biserică. De aceea, tot de la începuturi, odată cu greşala şi căderea protopărinţilor, Dumnezeu, în grija şi dragostea Sa faţă de lume, promite un răscumpărător, un mântuitor, fără însă a oferi detalii şi a face precizări. Dumnezeu se adresează şarpelui: „Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; aceasta îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călcâiul" (*Facere* 3, 15). Şi iarăşi: „Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale până ce va veni împăciuitorul Căruia se vor supune popoarele" (*Facere* 49, 10).

Importantă era plantarea sâmburelui speranţei în inima omului, speranţă care să consolideze legătura lui cu Dumnezeu şi implicit dependenţa de El.

Când urma să se realizeze această speranţă ? „La plinirea vremii", cum spune Sf. Ap. Pavel (*Galateni* 4, 4), fiind la totala latitudine a lui Dumnezeu.

Deci, aşa cum lumea a fost creată în vederea Bisericii, ea a fost creată, se poate spune, şi în vederea Naşterii Domnului fără de care Biserica însăşi nu ar fi luat fiinţă.

Pe lângă relaţia de interdependenţă dintre cele două evenimente, întruparea şi Biserica, există şi un fel de paralelă între ele, când e vorba de ce a avut Dumnezeu în vedere rânduind mântuirea omului. De aceea precum Biserica poate fi văzută din perspectiva întrupării, şi aceasta la rândul ei poate fi privită din perspectiva Bisericii.

În acest sens, din multele puncte comune între ambele evenimente, câteva pot fi considerate aici spre exemplificare:

1. Ideea de comuniune

Definiţional vorbind, în modul cel mai simplu spus, Biserica este comuniune a credincioşilor în Hristos. Ideea de comuniune este prezentă şi în evenimentul Naşterii Domnului. în primul rând, referindu-ne la întruparea Fiului lui Dumnezeu, vorbim de Tatăl, Fiul şi Sf. Duh, de Sf. Treime care este comuniune şi care este prezentă integral în opera de mântuire pe care Fiul o împlineşte în istorie, începând cu Naşterea în trup din Sf. Fecioară Măria, tot aşa cum Fiul participă plenar la opera de creare a lumii de către Tatăl şi la cea sfinţire a ei de către Sf. Duh.

În plus, prin întrupare, comuniunea treimică se revarsă peste toţi cei ce au crezut în Iisus Hrisos ca Fiu al lui Dumnezeu şi Mântuitor al lumii, aşa cum vedem în rugăciunea lui Iisus către Tatăl unde El cere: „Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una" (*Ioan* 17, 21).

2. Participarea esenţială a Sf. Duh

Aşa cum Sf. Duh a avut un rol fundamental în întemeierea Bisericii, când S-a coborât în chip de limbi de foc peste Sf. Apostoli la Cincizecime, tot astfel şi la Naşterea Domnului Sf. Duh are un rol fundamental câtă vreme „umbrirea" Sf. Fecioare Măria de către Sf. Duh face posibilă, prin rânduială divină, întruparea Logosului divin în istorie.

Şi în acest aspect, participarea esenţială a Sf. Duh, se reflectă ideea de comuniune menţionată anterior: Sf. Duh s-a coborât peste Sf. Apostoli atunci când aceştia erau împreună. Aşa fiind întăriţi de Duhul în comuniunea lor au plecat apoi la propovăduire să reverse comuniunea Duhului Sfânt în lume. Dublă comuniune: la nivel interuman, pe orizontală, şi la nivel divino-uman, pe verticală. La fel şi la Naşterea Domnului: potrivit Sf. Părinţi, răspunsul dat de Sf. Fecioară Măria, „fiat", arhanghelului Gavril, a fost nu doar răspunsul ei personal, ci al întregii lumi care, chiar fără a conştientiza în mod expres, aştepta împlinirea vechii speranţe, venirea unui răscumpărător. Ca reprezentantă a neamului omenesc ea întruchipa comuniunea umană pe orizontală, iar aducând pe lume şi oferind lumii pe Fiul lui Dumnezeu ea a întruchipat comuniunea divino-umană, pe verticală, ea fiind veriga centrală a acesteia, „vasul ales", cum spunem în cântările liturgice dedicate ei.

3. Biserica - trup al lui Hristos

Aici paralela dintre cele două evenimente este pe cât de simplă, pe atât de puternică. Biserica este prin excelenţă trupul lui Hristos, fizic, în două sensuri: atât ca jertfă fizică istorică pe altarul crucii răstignirii, cât şi euharistie, în trup transfigurat prin transformarea elementelor jertfei liturgice, prin timp spre şi în eternitate.

La fel, Naşterea Domnului îl aduce pe Hristos fizic, în timp şi în istorie în lume şi totodată ea rămâne pentru eternitate piatră de temelie a mântuirii noastre, aşa cum cântăm la slujba Bunei Vestiri: „Astăzi este începutul mântuirii noastre", acest „astăzi" fiind un prezent ce duce istoria în veşnicie.

4. Loc, timp, veşnicie

Locul şi timpul presupun istoria. Biserica a fost întemeiată în aceste coordonate istorice, după cum şi Naşterea Domnului. Dar Biserica are şi o dimensiune eschatologică intrinsecă. Ea este anticiparea împărăţiei lui Dumnezeu; de acea Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie care este o încununare a Sf. Taine în Biserică, începe, ca şi slujbele Sf. Taine, cu binecuvântarea treimică, a împărăţiei: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sf. Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor."

Aspectul eshatologic este clar nu numai din invocarea Sf. Treimi şi a împărăţiei lui Dumnezeu, ci şi din trecerea de la prezentul istoric, „acum", la prezentul contintuu „pururea" şi la prelungirea timpului istoric în cel eshatologic, „în vecii vecilor".

Şi Naşterea Domnului, la rândul ei are o vizibilă dimensiune eshatologică, în aceea că, fundamental, ea este un eveniment divin şi apoi divino-uman, deci are loc întâi în afara timpului, adică în planul din veşnicie al lui Dumnezeu în raport cu lumea, dar vizează şi sfârşitul timpului prin deschiderea ei spre împărăţia lui Dumnezeu, câtă vreme ea este un eveniment mântuitor ce are în vedere aducerea omului din existenţa sa fizică şi temporală în comuniunea cu Dumnezeu în împărăţia Sa cea veşnică.

Cu alte cuvinte Mântuitorul se naşte pentru a-1 readuce pe om la condiţia de moştenitor al împărăţiei veşnice, potrivit chemării cu făgăduinţă: „Veniţi binecuvântaţii Părintelui Meu şi moşteniţi împărăţia care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii" (*Matei* 25, 34).

Deci dacă Dumnezeu a creat lumea în vederea Bisericii, cum spun Sf. Părinţi, şi implicit în vederea Naşterii Domnului pentru mântuirea lumii, privim la marele eveniment al intrării Fiului Său în istorie ca la împlinirea făgăduinţei divine şi a speranţei de veacuri a omenirii, cu nemărginită bucurie şi gratitudine.

Şi astfel, cu bucuria transformată în doxologie cântăm cu îngerii, cu păstorii şi cu toată suflarea creştină:

„Hristos se naşte, slăviţi-L
Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L."

Iuliana-Paloda Popescu

STEAUA TÂRZIE

Dumnezeul
meu, nu mă părăsi !...
Toamna m-ai adus în lumină
şi pe câmpul de mătase, trupul meu
învelit în mantie de fum se străvede alb,
Îngerul caută încă urma durerii pe sub coasta
mea, de unde bea însetat trandafirul de foc, apoi,
se înalţă şi cu spinii de aur îmi atinge inima, din
care picură în răstimpuri sângele înrourat, unde
Îngerul îşi înmoaie pana şi scrie poeme de
dragoste şi de moarte, prin care pâlpâie
Luna şi steaua târzie, luminându-ne
visul şi trecerea întru
veşnicie !...

DOAR O PASĂRE ALBĂ

Clipe de vis -
Îngerul nopţii vine în
lumina Lunii, păduri de argint
se rotesc între Cer şi Pământ, aripi
înalte acoperă inima şi o leagănă în
cuvânt, vechi corăbii plutesc peste
mări, peste zări şi-n câmpia
din suflet se-nalţă cântec
de privighetori !...

Pe Pământ,
Dumnezeu caută chipul
celui mai singur, celui mai trist,
celui mai uitat, însă nimeni nu vede
lacrima Domnului Preaînalt...doar o
pasăre albă ştie s-asculte şi învaţă să
cânte, ceea ce Îngerul ştie, ceea
ce Domnul picură-n inimi
din veşnicie !...

Nicolae Dabija

URMELE LUI DUMNEZEU

Pădurea din jurul satului meu –
prin ea s-a plimbat Dumnezeu.
Ce vezi nu-s: izme albe, cicori albăstrui –
sunt urmele încălţărilor Lui.

Undeva pe-aici, pe-o costişă de plai,
s-a oprit. Şi-a privit către rai.
Frunza pioasă,
floarea plăpândă –
parcă îi mai păstrează respiraţia blândă.

Îngăduie-un pic. Priveşte înainte.
Frunza aici nu conspiră. Nici izvorul nu minte.
Vântul din iarbă,
şi stânca,
şi ulmii –
totul este la fel de la facerea lumii.

Cărările le masori cu bătaia inimii, nu cu pasul.
Nici timpul aici nu se măsoară cu ceasul.
Te opreşti lângă-un izvor bâlbâit şi tehui
să-ţi speli sufletul. Ori – rănile lui.

E plină de metafizică aici fiece floare.
Citeşti fraze din Ecleziast pe nori şi izvoare.

Şi te vezi, te crezi, te simţi într-un colţ de zăvoi
ca un soldat uitat de război.

Te bucuri: de-o floare, de-un murmur, de-un cireş amărui–
parcă ai fi dat de urmele Lui...

...Pădurea din jurul satului meu –
prin ea s-a plimbat Dumnezeu.

George Bălăiță

Seniorii literaturii noastre

"Eu aparțin în aceeași măsură realității și fanteziei, mintea mea numai așa filtrează, altfel nu pot scrie." (II)

Urmare din numărul trecut

F.P.: *Oricum am lua-o, „Lumea în două zile" v-a adus celebritatea. Îmi amintesc că volumul ajunsese să se vândă pe sub mână și doar dacă aveai relații la o librărie puteai face rost de el. Cititorii erau avizi de romane noi, cu trimiteri, în subtext, la regimul politic de atunci. Pe de altă parte cartea a contat în mare măsură și la promovarea dvs. în funcția de secretar al Uniunii Scriitorilor, în 1979...*

G.B.: E un fel de a spune că „am fost numit" acolo. La acea dată voiam să mă mut din Bacău și a apărut oportunitatea, fiindcă era vacant locul de secretar al Uniunii. Macovescu s-a bucurat când a auzit că mă interesează. Încă din vară mă ispitise, n-aș vrea să mă mut la București ? Mă mai gândesc, am răspuns atunci. Puteam și primi postul, eram membru în Biroul de Conducere, ales de breaslă și acceptat de „organe". *Lumea în două zile* și dosarul curățel ! Fără îndoială, scaunul era pândit de meseriași nărăviți la conducere și unși cu toate alifiile. Abil și experimentat, Mac, bătrânul vulpoi, s-a gândit că un băiat bun și talentat din provincie este cea mai bună alegere. Nu eram foarte bucuros, chestia asta cu „secretarul" nu mi se potrivea deloc, dar mi-am zis că schimb la vreo revistă, tot a Uniunii Scriitorilor, mi-ar fi convenit *Viața Românească,* trai, nineacă, și timp de scris. N-a fost să fie. Dar la București nu m-a adus nimeni. Am venit singur și fără pile. În vremurile acelea, firește, pe căile de atunci, dar la lumină, nu la întuneric.

Într-un interviu publicat, mi se pare, în *Luceafărul* cu câțiva ani în urmă, Bujor Nedelcovici mă bălăcărește urât de tot, Bălăiță, zice el, a fost adus la București etc. etc., să facă adică ordine și să țină linia partidului. Asta o făcea el la Asociația Scriitorilor, unde era secretar, funcție de conducere, orișicât, avea și el clienții lui... A fost adus ! Ca și cum șeful de gară din Lunca Vacii și rapsod popular i-ar fi spus responsabilului de la bufetul comunal: știm noi cine l-a dus pe Nedelcovici la Paris ! Supărarea lui vine de acolo că nu i-am publicat mai târziu, director fiind la „Cartea Românească", un roman scos de el din mantaua lui Orwell. Cartea era scrisă după o rețetă, cum spuneam mai la deal, „fix" să nu poată fi tipărită în România, să sfârâie un mic scandal politic, după care urma o mare carieră la Paris. Mă rog, la nevoie, ca de la Banul Ghica ! De aș fi avut pe ce mă bate, cum am făcut-o și cu alți autori încă în viață și unii în plină glorie, n-aș fi ezitat, dar de data asta prea era totul cusut cu ață albă ! Chiar și așa, demersul meu a fost în favoarea autorului. Până unde am putut. Și, chiar dacă sună ca în Caragiale, există martori !

F.P.: *În primăvara lui 1980, după moartea lui Marin Preda ați fost numit în funcția de director al celei mai prestigioase edituri, „Cartea Românească". Erați membru supleant în Comitetul Central, alături de Eugen Barbu, Titus Popovici, Nicolae Breban. Multă lume s-a întrebat și cum ați ajuns acolo, într-un post foarte înalt...*

G.B.: Cum am ajuns eu acolo ? S-a întâmplat să fie ! Era sfârșit de vară în București, anul 1979. Încă nu aveam casă. Mac ridica din umeri. Audiențe pe la primărie. Mă bătea gândul să mă întorc la Bacău. Era un gând acru. Stăteam cu chirie în București. Pierdeam timpul, nu mai aveam chef de boemă. Se pregătea nu mai știu care congres al partidului. Formal, se aplica schema lui *de-jos-în-sus,* organizațiile de bază făceau propuneri etc. Uniunea trebuia să-și aibă și ea aleșii. Se cerea încă un tovarăș scriitor pentru forul suprem. Se făcuseră, după tipic, trei propuneri. Chiuleam de la ședințe, motivam (dacă eram întrebat) cu familia din provincie ! Aflu de la Fulga, vicepreședintele perpetuu al Uniunii, om cu o bună imagine în breaslă, general în retragere, Divizia „Tudor Vladimirescu", altfel persoană extrem de complicată, ins foarte interesant, aflu deci că sunt „propuși" trei scriitori: Constantin Chiriță, Ion Hobana și George Bălăiță. Am râs. Fugi de-aicea, îți trebuie stagiu în partid, trecut politic, dosar beton armat și nu un dosărel bunicel, acolo... Fulga tăcu, își aprinse o țigară cu chiștocul încă nestins al celei tocmai fumate. Scria toată ziua la lumina lămpii de birou în caietele cu hârtie gălbuie din dotarea Iancu, avea un scris cu litere țepene, bine rotunjite, folosea pixuri românești cu pastă prea fluidă, un violet închis, mirosea naiba știe de ce a borhot. Nu m-am dus la ședință. Nicidecum demonstrativ, pesemne uitasem. De altfel, recomandarea mea, am văzut-o pe urmă, era făcută din câteva fraze convenționale, celelalte două erau lungi și elogioase fișe biobibliografice. Peste niște zile, eram la Bacău, acasă, sfârșit de săptămână, sună telefonul. Nici una, nici două, era chiar tovarășul Pană, primarul Capitalei. La care până atunci, deși îl căutasem cu lumânarea de multe ori (casă, repartiția promisă etc.), nu reușisem să ajung. Ce faci, domnule, spune (ușor agitat, dar prietenos, era un tip histrionic, deștept, simpatic, bun orator, inimă candrie. La origine, muncitor adevărat, onest, necorupt, se pare, precum cei mai mulți de pe palierul lui, mult prea zeloși administratori ai sistemului. Iluzia și ispita puterii însemnau în vechiul regim cu totul altceva decât oricând în istorie), te caut de nebun (deodată familiar, complice), trebuie să te prezint la *comisie.* Al dracului să fiu dacă am întrebat despre ce comisie este vorba. Marți, zic, mâine am o urgență de familie aici. Brusc furios: tovarășu' Bălăiță, mâine dimineață, la prima oră, iei avionul, dacă nu mai au locuri, îți fac eu rost acum, pun să sune la Bacău, gata, vine mașina să te ia de la Băneasa, pui cravată și costum, nu mai discutăm, salut !

Ședințe succesive, rutina, nici o întrebare (*comisia* era de fapt un protocol, o întâlnire formală, cu gândul aiurea, scurtă conversație stereotipă), nimic mai special. Congresul apoi, mulțimea de oameni, scandări, aplauze nesfârșite, pârâuri de transpitație iute, tonele de carne umană vie, sutele de capete rotunde, alăturate ca pietroaiele pe prund după ce trece viitura.

De necrezut, la sfârșit, totul mi se părea amuzant, ba chiar îmi plăcuse. Dar asta chiar înseamnă ceva ? Pâlpâia în mine cetățeanul ! Zeci și zeci de telefoane.

Felicitări. Cei mai apropiați prieteni păreau bucuroși, încântați. La Europa Liberă, însăși Mama Răniților, ocrotitoarea limbii și literaturii române, de la Paris anunța: în sfârșit, au intrat în Comitetul Central și scriitori adevărați... Chiar așa ! Mă apucă și acum râsul când îmi amintesc fețele căzute, maxilarele strâmbate de suferință ale unor confrați de mult devotați trup și suflet, ostași într-adevăr credincioși ai partidului, care se uitau la mine și nu puteau admite: ce caută ăsta aici ? ! Cel care chiar nu înțelegea nimic eram eu însumi !

F.P.: *Prezența dvs. în C.C., ca și aceea în postul de director al Editurii „Cartea Românească" a fost o experiență de viață. Nu știu cât v-a folosit sau cât vă va folosi ea de aci înainte în literatura pe care o scrieți. Poate că da, poate că nu. Libertatea și democrația de după 1989 au reprezentat, desigur, o provocare și pentru scriitorul care sunteți. În ce a constat ea ?*

G.B.: În anii din urmă am scris mult, dar am publicat foarte puțin. Aproape deloc. M-am cantonat mai degrabă în jurnalism. (Unde, de fapt, mă ocup atât cât pot de arta prozei. Articleria mea este o formă mai mult sau mai puțin fericită a prozei mele.) Destui scriitori fac astăzi gazetărie. Răspunsul cel mai bun – sau, mă rog, bine gândit-ipocrit – l-ar putea da fiecare în parte. Unii mai onești poate și-au dat seama că, făcând gazetărie, se exprimă mai potrivit cu înzestrarea lor. Sau pur și simplu că nu pot face deocamdată altceva. Restul ? Fiecare pe limba lui ! Astăzi, gazetăria poate fi o cale. Țintele diferă. Scrisul anunță până la un punct și un soi de refulare.

F.P.: *Nu e cazul scriitorului George Bălăiță, cel care în 1991 edita, împreună cu B. Elvin, una dintre cele mai elegante și rafinate reviste trimestriale, „Arc", cu un supliment în limbi străine, „Creanga de aur", ambele sub egida și cu finanțarea Fundației Culturale Române. După șase ani, în 1977 acestea și-au încetat apariția. De ce ?*

G.B.: Ele au fost boicotate din interiorul Fundației. Și într-o manieră inadmisibilă... Spune-i asta unui român. El va surâde sau va rânji și va zice: bineînțeles. Povestește-i unui străin. El va spune: Nu înțeleg. De ce am scos *Arc*-ul ? Mi s-a părut la un moment dat că revistele culturale încep să semene prea mult între ele și să pună în circulație cam aceiași zece, douăzeci de autori, cam aceleași teme, idei, obsesii. Plecați voi, că venim noi ! Nu-i așa că sună bine, convingător și democratic ? Și mai cum ? Între timp s-a văzut că între noi și voi nu e chiar o prăpastie de netrecut. Lua așadar naștere un nou limbaj rigid. Numitorul comun era un cocktail de resentimente, frustrări, abuzuri. Am încercat să fac altceva. Am încercat să evit toată ritualistica de spălare a păcatelor, la noi, până la urmă și asta e un caraghioslâc și o mistificare. Pedagogia urii va avea fără doar și poate capitole separate într-o istorie a sfârșitului de mileniu. Istorie cu tot atâtea variante câți autori importanți sau numai în stare să te ducă de nas se vor ivi. Așa cum, dealtfel, se scrie istoria.

F.P.: *Revenind la statutul dvs. de scriitor, cum vedeți literatura de azi ?*

G.B.: Eu văd lumea literară ca pe un ținut vast, cu numeroase forme de relief. Este loc destul pentru toți cei care îndrăznesc să se așeze acolo. Mari distanțe între unul și altul. Așa cum sunt fermele în ținuturile scandinave. Sau, la noi, în Apuseni, sau pe Obcine și Bârgaie, curți largi cât cuprinde ochiul, nu comunici cu vecinul decât o dată la câțiva ani.

F.P.: *Distanțele de care vorbiți sunt discutabile, mai ales dacă mă gândesc că în rândul breslei purtătorilor de condeie (sau, mă rog, al mânuitorilor de calculatoare) apar adesea și neînțelegeri, certuri, disensiuni...*

G.B.: Cearta are vechime în toată lumea. De la Homer ! În vechea Romă nu se gândea altfel. Se certau la terme, pe stradă, în forum, la senat, la bibliotecă etc., se certau în cele mai alese cercuri. Este până la urmă obișnuită cearta între bătrâni și tineri. Cât se poate de firesc. Deseori, cât se poate de urât. Amintiți-vă (voi, mai nou veniți, citiți !) de războiul de idei din anii '30 la noi. De *Nu*-ul lui Ionescu. De *Poemul invectivă* al lui Bogza. Astăzi privim lucrul ăsta ca pe un spectacol. Ne amuză poate limbajul colorat, starea conflictuală nu o dată derizorie, sarcasmul, forța pamfletară. Când mi se pare că felul ăsta de relație este prea greu de suportat, mă întorc acasă, iau din raft *Povestea unui poloboc* și citesc. Nemiloasa satiră a lui Swift n-a pierdut aproape nimic din puterile ei. O lectură făcătoare de minuni, energizantă.

F.P.: *Și uite așa am ajuns la problema „conflictului dintre generații". Cum îl vedeți din perspectivă personală ?*

G.B.: El există, fără îndoială. A existat dintotdeauna. Miza este însă mică. „Tinerii" demolează la întâmplare, „bătrânii" se justifică la nesfârșit. Nici încăierare pe viață și pe moarte, nici dispută cordială. Este ceva inconsistent, moale, penibile semierecții, mai rele chiar decât impotența.

Rea-credință, orgolii, resentiment, vanitate. Multă, multă vanitate. Există în lumea literelor un soi de nou-veniți, nici măcar tineri, autori de frontieră, farseuri de mare clasă, în stare să mimeze convingător orice fel de spectacol, de la tragedie la telenovelă. Maeștri în efecte speciale, ei știu să se pună actoricește, cu un histrionism extraordinar, în evidență. Și asta place. Omul de succes este mult mai bine cotat decât omul de valoare.

Urmare în numărul viitor

A consemnat Florentin Popescu

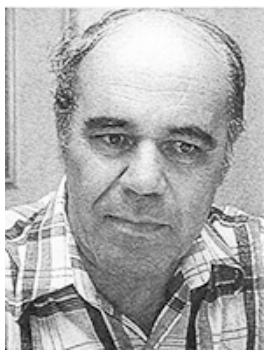

Florentin Popescu

Un exeget exemplar al lui Nicolae Labiș

În chiar noaptea solstițiului de iarnă 2016 se împlinesc exact șaizeci de ani de la moartea lui Nicolae Labiș, fără îndoială unul din piscurile poeziei noastre, un fenomen care i-a uimit pe contemporani și care continuă să ne ofere multora dintre noi nebănuite revelații, căci nici un scriitor din a doua jumătate a veacului trecut (cu excepția lui Nichita Stănescu) nu s-a bucurat de o atât de mare publicitate. Sfârșitul său tragic, la numai douăzeci și unu de ani, într-un accident învăluit până azi în circumstanțe nelămurite și controversate a sporit aura de martir a scriitorului, cel cu o poezie înnoitoare și anunțând, precum „buzduganul unei generații" (după fericita expresie a lui Eugen Simion), o nouă direcție lirică, pe cât de fertilă tot pe atât de interesantă.

După primele șase decenii din posteritatea poetului, nu încape îndoială că lectorul și comentatorul său cel mai avizat, unanim recunoscut, este dl. Nicolae Cârlan, care zeci de ani a cercetat bogata arhivă a poetului, aflată la Suceava, unde d-sa a lucrat ca muzeograf în cadrul Muzeului Județean de Istorie. *Virtuți și virtualități poetice în manuscrisele lui Nicolae Labiș* – 1998, *Lupta cu inerția la timpul prezent* – 2001, *Dincolo de fruntariile poeziei* (proză și dramaturgie – 2005, *Labiș – Corespondență* – 2009, Nicolae Labiș, *Opera magna,* îngrijitor de ediție Nicolae Cârlan – 2013, Labiș. *Poezii inedite* (adenda la Opera magna), la care se adaugă numeroase articole, prefețe, note etc. formează un adevărat corpus critic consacrat poetului din Mălini de către neobositul și împătimitul cercetător sucevean. Acestora li se alătură și recenta apariție editorială intitulată *Relevanțe și semnificații. Deslușiri și precizări privind viața și opera lui Nicolae Labiș,* apărut sub egida Centrului Cultural Bucovina Suceava (Editura Lidiana, 2016), un fel de raport de o structură aparte prin care dl. Nicolae Cârlan a simțit nevoia să dea „samă", vorba cronicarului, de ale sale câte a descoperit și a scris în legătură *cu* și *despre* Nicolae Labiș de-a lungul mulților ani în care s-a nevoit să dea la lumină comorile ascunse în arhiva acestuia, relevând totodată noi și noi informații privind biografia lui, descoperind firide necercetate încă, aducând în spațiul adevărului, corectate, date uneori eronate, denaturate etc., puse în circulație de către comentatori ocazionali ori fără o bază documentară prin care să-și fi argumentat opiniile. „Abordarea creației labișiene – ne previne autorul prezentului volum – din perspectiva noutăților încorporate în manuscrisele sale a făcut posibilă nu numai reconstituirea în formulă integrală a unor poeme mutilate la apariția inițială… Ca să nu mai vorbim și de numeroasele amendamente aduse textelor din start cu grave greșeli de lecțiune și perpetuate ca atare în toate ipostazele lor ulterioare… Așadar, studiile și materialele cuprinse în această carte, unele elaborate de-a lungul timpului, altele fiind produsul unui travaliu mai recent, publicate însă mai toate la timpul lor (îndeosebi în presa de specialitate), pot da seamă și ele despre o muncă desfășurată cu simțul datoriei și al responsabilității pe care trebuie să o implice o profesiune ca aceea de muzeograf..."

Pas cu pas și pagină cu pagină, sistematic, dl. Nicolae Cârlan se erijează într-un original, competent și – mai ales ! – cald și prietenos ghid al cititorului prin biografia și opera celui pe care și-a propus să-l cerceteze sub toate aspectele și din toate unghiurile – de aici încolo rezultând o carte seducătoare și captivantă tocmai prin multele informații culese cu grijă și acribie din manuscrise, dar și din surse colaterale, din presa vremii, ca și din contribuțiile biobibliografice ale altora. Iată câteva titluri de capitole sugestive în conturarea portretului postum al poetului: *Un triunghi fălticenean: V.Gh. Popa, Nicolae Labiș, Valeriu Bogdănet; Corespondența lui Labiș, Spre o poezie de interpretare filosofică a lumii; Nicolae Labiș folclorist, Disidența în contextul luptei cu inerția, Poetul Nicolae Labiș după șaizeci de ani, Nicolae Labiș și propensiunea integralității.*

Scriam ceva mai sus că dl. Nicolae Cârlan a dorit (și a reușit, pe cât l-au ajutat sursele documentare !) să facă lumină deopotrivă în manuscrise și în biografia celui cercetat. Referitor la acest al doilea obiectiv a avut în vedere, d-sa se situează categoric (demonstrând cu argumente greu de contrazis !) pe poziția celor care susțin că accidentul căruia Labiș i-a căzut victimă a fost provocat, prin urmare a fost la mijloc o crimă odioasă, pusă la cale de puterea politică a vremii, împotriva căreia poetul s-a pronunțat atât în scris cât și în viață, prin unele gesturi pe care comuniștii nu le puteau admite. De altfel, autorul acestui nou volum consacrat poetului din Mălini opinează (la fel ca și noi, în monografia pe care i-am consacrat-o lui Nicolae Labiș în 2006) că scriitorul a fost cel dintâi, autentic, disident din România.

Cele nu mai puțin de patruzeci de ediții ale poeziilor lui Nicolae Labiș (câte a inventariat dl. Nicolae Cârlan), apărute până acum (culminând, desigur, cu *Opera Magna,* îngrijit de d-sa), ca și monografiile și zecile de studii ce i-au fost consacrate lui Nicolae Labiș dovedesc, fără putere de tăgadă, perenitatea unei creații lirice care a marcat adânc cea de a doua jumătate a secolului XX și care, totodată, continuă să se bucure și acum de atât de o mare popularitate și de larg interes.

Miza d-lui Nicolae Cârlan a fost și rămâne una mare, de unde se deduce cu limpezime că împătimitul cercetător și editor sucevean și-a legat definitiv numele de cel al marelui poet plecat în veșnicie acum exact șase decenii.

P.S. *Citiți un fragment din această carte în pag. 11.*

Gheorghe Filip – un prozator mai mult decât viguros

Don Roșioru

Într-un interviu acordat Elisei Bouleanu (Revista **Cultura**, marți, 1 Decembrie, 2015) scriitorul și jurnalistul Gheorghe Filip, întrebat ce nouă carte are pe masa de lucru. afirma: *Următoarea va fi, probabil, la anul – o carte de proză scurtă de data aceasta, cu personaje care trăiesc în vis ceea ce nu pot împlini în realitate. Într-un anume fel, și ele sunt atrase de această „magie a nisipurilor".*

Cartea diagnosticată tematic în replica de mai sus se numește **A doua viață** și a ieșit de sub tipar la Editura **Tracus Arte** (București, 2016), conținând 23 de proze de dimensiuni diferite și totalizând un număr de 314 pagini. Prozator cu un serios crez artistic, Gheorghe Filip se află în total răspăr cu felul în care majoritatea confraților de condei știu să capteze bunăvoința cititorilor de gust îndoielnic, așa cum reiese din același interviu mai sus amintit*: Înainte de '89 literatura reprezenta un refugiu și, implicit, o revanșă. Exista cenzura, existau necruțătoarele opreliști ideologice, scriitorul trebuia să facă un adevărat slalom printre aceste obstacole, iar cititorul căuta înfrigurat adevărurile de care avea nevoie. Astăzi, toate acestea au dispărut, fiecare are adevărul lui pe care îl poate rosti în gura mare, se poate scrie oricum, despre orice, numai că literatura „a căzut" într-un plan secund, dacă nu cumva și mai jos de-atât. Scriitorul se trezește singur pe „corabia lui de flori", iar cititorii au rămas pe țărm, prinși de preocupările și grijile lor de fiecare zi. Și-atunci, omul care scrie simte nevoia să facă ceva, care să șocheze pentru a atrage atenția asupra lui."*

Povestitorul de rară vigoare și nestăvilită inventivitate se apleacă cu predilecție asupra unor personaje singure și nefericite și care țin să evadeze cu orice preț din propria lor condiție umilă de paria ai societății actuale. Modalitățile și posibilitățile refugiului din realitatea apăsătoare sau doar cenușie sunt multiple. Naratorul din povestirea titulară are senzația frecventă că a mai trăit o dată. Impresia de *déjà-vu* sau de *déjà-vécu* îi învrăstează tot mai des existența cotidiană excelând prin banalitate și sentiment acut de neîmplinire sau de ratare. Își pune tranșant problema libertății și se întreabă dacă ne naștem cu adevărat liberi, cum susțineau iluminiștii francezi în secolul al XVIII-lea, sau destinul ne-a fost dinainte programat, societatea sau Dumnezeu veghind neîntrerupt să nu deviem câtuși de puțin de la acest plan dictatorial ineluctabil. Reîncarnarea unor persoane e o încercare a Creatorului de a-și repara greșelile săvârșite cu ele în cea dintâi viață a lor. Tot aici se dezbate problema alegerii (a profesiei, a partenerului de viață, a timpului și a locului când și pe unde ne vom perinda etc.). Însă, dincolo de elaborarea propriu-zisă a operei, cum i se întâmplase și pe cealaltă treaptă karmică, mai greu e să-ți impui public această operă sau să dai, altfel spus, rezonanță numelui de scriitor și să te stingi din viață cu gândul satisfăcător că ți-ai făcut datoria și că ai fost absolvit. Această dificultate insurmontabilă o înțelege mai bine decât oricine căci se confruntă cu ea naratorul din **Jertfit pentru patrie**. Un profesor de istorie, celibatar la 40 de ani ai săi, descoperă o carte și un manuscris al unchiului, respectiv tizului său, Ion Deden, mort în război, în împrejurări neelucidate. Apare și aici ideea că scrisul îți poate salva numele de la uitare și încearcă înverșunat, îndemnat în acest demers justițiar de profesoara de română, Jeny, o domnișoară bătrână. Primarul căruia i s-a cerut sprijinul, abuzează de această oportunitate neașteptată spre a-și asigura reușita electorală pentru a obține un nou mandat de prim edil al comunii ce agonizează. Revistele literare nici nu vor să audă de promovarea unui poet mort, fie el și erou de război. Într-o lume a paradoxurilor, se scrie mai mult decât se citește și sertarele redactorilor sunt doldora de producțiile veleitarilor încă în viață.

Alteori, evadarea se face în iluzie, antologică fiind, din această perspectivă, **Televiziunea spaniolă**. Doi soți în vârstă, Vasile și Milica, primesc de la fiica lor, Crenguța, aflată în patria căpșunilor, un telefon că vor fi vizitați de niște reporteri spaniloli care îi vor filma cu gospodărie cu tot. Nici una nici două, cei doi țărani săraci lipiți pământului se aștern pe treabă spre a da un aspect cât de cât îngrijit casei și ogrăzii lor. Când să se răzgândească, nădăjduind, așa cum vedeau frecvent la televizor, că vor primi mai mulți bani și ajutoare materiale dacă străinii vor găsi că bieții români trăiesc în condiții jalnice, intră pe fir primarul ce, vrând cu orice preț să se pună pe el într-o lumină favorabilă aducătoare de prestigiu și avantaje electorale, îi mută pe sărăntoci într-o vilă somptuoasă și le asigură tot huzurul din lume (mâncăruri alese, băuturi și țigări fine, servitori, pază militarizată la poartă, parfumuri și șampoane scumpe, baie ca-n filme etc. Chiar și formulele de adresare sunt acum boierești, nea Vasile devenind don' Basile, iar biata țața Milica - doamnă. Numai că ziua Z sosește și cu ea doi românași zilieri stabiliți în patria lui Don Quijote, adică Miai al lu' Cioflică și Ion al lu' Ciofalcă, pe care Crenguța îi rugase să-i filmeze genitorii spre a-i mai trece dorul de ei și de acareturile lor gata să se prăbușească. Primarul se face foc pentru că a intrat într-o asemenea farsă și-i alungă în șuturi pe cei doi profitori fără voie din vila unde îi beștelește ca la ușa cortului, uitând subit că propunerea de a-i aduce aici pentru filmare pe nepricopsiți îi aparținea în exclusivitate.

Cartea de proze scurte a lui Gheorghe Filip, autor cu multiple disponibilitți abordative, poate fi citită și în cheie parodică, autorul nescăpând niciun prilej de a persifla clișeele literare romantice sau romanțioase, cum ar fi gravitatea unei cereri în căsătorie (**Inelul cu piatră verde**).

Un alt tip de refugiu din realitatea apăsătoare și robotizantă îl constituie cel în lumea fantasticului care se intruzionează subtil în viața oamenilor fără niciun orizont. O povestire precum **Coca** ne poartă deopotrivă cu gândul la Gala Galaction, la Mircea Eliade sau la Ovidiu Dunăreanu. Timpul capătă pe nesimțite alte dimensiuni și doar aici un personaj ca Ion Cocoru își descoperă bogăția trăirilor sale interioare de până atunci, mai precis când constructorul amator de aparate de radio prmitive se vede nevoit să-și povestească viața (ah iar tema scrisului ca terapie împotriva angoaselor de tot felul !) într-o declarație-fluviu pe care i-o solicită un polițist ce l-a găsit dormind într-u parc. La ultimul aparat de radio captează voces soției de curând decedate

Discursul prozastic al lui Gheorghe Filip, totdeauna strălucitor, de o densitate faptică ieșită din comun, imprevizibil și presărat de cele mai neașteptate și mai savuroase aluzii culturale, conține numeroase digresiuni eseistice despre vis, despre legătura tainică dintre numele oamenilor și purtătorii lor, despre inadaptare, alienare, despre mântuirea prin scris, despre tentația sinuciderii, despre lipsa de comunicare între membrii societății prin excelență de consum, într-o societate care-și pierde, galopant și agresiv, reperele morale consacrate.

Despre acest prozator care are, cum se spune îndeobște, o operă în spate și care a ucenicit cu sârg la școala părintelui **Scrisorii pierdute** (a se vedea în mod special **Dreptul la replică**) regretatul critic literar Mircea Dinutz afirma, conform textului reprodus pe coperta a patra a cărții de povestiri: *Nici Gheorghe Filip, nici cărțile sale nu au reputația pe care ar merita-o, dacă acestea ar avea o circulație normală, iar critica, tot mai sectară, ar citi cu nepărtinire și egală îngăduință literatura de oriunde s-ar scrie ea.* Cum am putea să nu subscriem la o asemenea aserțiune exegetică ?

Antonia Toader

La numai paisprezece ani (n. 29 octombrie 2002), Antonia Toader, autoarea până acum a trei volume tipărite (două de versuri și unul de proză) și, în plus, având un palmares bogat în premii la concursuri locale și naționale din întreagă țară, cu prezențe publicistice în mai multe reviste culturale, începe deja să-și construiască o operă literară, atestând, între altele, că este mai mult decât o promisiune pentru cititori și pentru literatura de azi și din viitor.

Înzestrată cu har și imaginație, ea construiește lumi fictive, în care, aidoma celor mai frumoase basme de la noi sau de aiurea, cată să deslușească drumurile și cărările către bine și frumos. Ignorând parcă lumea calculatoarelor și a celorlalte mijloace moderne de informare, această copilă vrea și reușește să ne arate nouă, dar mai ales copiilor în mijlocul cărora se află, că mai există și altfel de universuri care așteaptă să fie descoperite – cele prefigurate de lumea minunată a cărților, un loc în care mai mica noastră colegă își trăiește cu voluptate visele și aspirațiile. Prozele pe care le publicăm în această pagină, sunt și ele, vrem să credem, un argument în acest sens. **(Fl. Popescu)**

Chemarea iernii

În ziua în care norii au început să cearnă steluțe argintii și zăpada s-a așternut ca o mantie albă și strălucitoare, pe derdeluș a apărut un șirag de săniuțe și chiote.

Toți copiii au ieșit în întâmpinarea iernii, însoțită de cununa de steluțe. În urma ei a lăsat copaci de zahăr, crengi gătite cu beteală, câmpuri de cristal și munți ca niște uriași adormiți sub omăt, dar, mai ales, a lăsat o bucurie copiilor.

Toți copiii se îngrămădesc, urcă dealul în bătaia perlelor mari și albe ce dansează în văzduh și se lasă purtați de săniuțe într-o adevărată călătorie, ca apoi să străbată din nou oceanul de ninsoare.

Alexandra urcă gâfâind derdelușul, iar în palma ei se așază o albină albă care rostește un cuvânt fugarnic, apoi, minunea de-o secundă se topește. Dar o altă steluță sclipitore apare, vrăjind-o pe Alexandra. Şi tot așa, până aceasta deslușește un cântec - VRAJA IERNII !

Aievea, parcă o zărește pe Crăiasa Iernii, înveșmântată într-o rochie cusută cu ace de gheață și împodobită cu steluțe argintii, care-i șoptește:

- Niciun pământean nu a înțeles cântul nostru până la tine, Alexandra ! Vino, tărâmul iernii este al tău acum !

La auzul acestor vorbe înțesate de magie, Alexandra, vrăjită, răspunde:

- Dar, Zână, cum pot păși pe întinderea câmpului de gheață, fără să stric măiestria cu care pătura lui albă e cusută ?

Însă, nu primi răspuns. Privind în jur, văzu cum visu-i fu năruit, asemeni unei oglinzi de gheață, Alexandra privi lumea iernii cu alți ochi: copacii înveșmântați în alb sunt soldați muți și reci, în zale de gheață, iar cerul este un imens policandru, din care fluturași de argint zboară pe aripile nevăzute ale vântului.

...Noaptea își lasă treptat pătura neagră, luminată de o ploaie de stele căzătoare.

Alexandra stă la geamul ei, desenat de fulgi, și se gândește la această împărăție albă și la noua zi care o așteaptă.

Vis de primăvară

O rază de aur îmi mângâie obrazul, trezindu-mi în suflet o enigmă: de unde vine primăvara ? De unde ia naștere paleta ei de culori, pe care o folosește pentru a picta natura ? Acest semn de întrebare îmi pecetluiește inima și pune stăpânire pe mintea mea.

Astfel, mă hotărăsc să pășesc pe cărări de soare pline, în căutarea locului de unde izvorăște surâsul cristalin al zânei Primăvara.

Prin al misterelor codru am pășit - și, ce să vezi ? ! Am ajuns la poarta unei împărății, care nici prin gând nu ți se arată. Poarta era împletită din iarbă de mare ce stălucea în toate culorile curcubeului, străjuită de niște fluturi imenși, smălțuiți de surâsul soarelui.

- Bună ziua ! Ce căutați în calea codrului ?

- Bună ziua, stimați paznici ! Am venit în cătarea Primăverii !

Acest răspuns neașteptat a provocat fluturilor o mare mirare.

- Atunci, dacă acestea vă sunt gândurile, vă vom purta până la împărătesa noastră.

Împărăteasa, o figurină din hârtie ce nu-și putea lu ochii de la grindul unde stau comorile, a rămas mult timp îngândurată după primirea veștii.

-Așadar... de ce cauți Primăvara ?

- Vreau să o întreb despre taina ei și să aflu cum pot picta natura.

- Până și-n împărăția mea, aceasta e o taină, însă un pitic vârstnic ce cunoaște locașul Primăverii te va conduce la ea.

- Vă mulțumesc și promit să vă împărtășesc și vouă misterul.

Piticul Uriah mă aștepta pe cărarea de la ieșirea din regat, când soarele își închidea pleoapele. El aprinse o candelă cu o picătură de rouă grea, ce împrăștia o lumină caldă.

Călătoria a fost lungă, însă, într-o zi, am ajuns într-un regat în care totul era dominat de frumusețea Primăverii. Primăvara-zâna, înveșmântată-n flori, a fost foarte bucuroasă să ne arate cel mai frumos lucru: izvorul de praf auriu, din care se formau razele soarelui. Ea ne-a arătat o pânză ce reprezenta lumea, pe care, cu lacrimi feerice, zâna picta reînvierea naturii.

Acea experiență a fost minunată, însă o rază jucăușă, bănuind că vorbesc despre stăpâna ei, și-a plimbat lumina în dreptul ochilor mei și m-a smuls din visul meu primăvăratic.

Agor și Tegor

Pe strada cenușie ce șerpuia printre clădiri, picioarele fetei fac ca praful să se ridice precum o ploaie de funingine. In jurul ei, totul e cenușiu: casele, copiii, oamenii ce se ascundeau in spatele perdelelor, până și norii par șterși, ca într-un joc uitat de vreme. Părul ca de foc, ochii albaștri cu o urmă cinică în ei arătau răzvrătirea fetei față de tabloul monocromatic, uimirea pentru acest tabloul plumburiu, lângă care se odihnesc paleta și penelul îmbibate in culoare.

Liniștea apăsătoare și zgomotoasă o însoțea mereu către casă, alături de privirea aparent nepăsătoare, dar stăruitoare, a oamenilor.

Pe când picioarele ei se încurcau în monotonie, privirea i se oprește asupra unei pete de culoare: o mică stea ce luminează cerul de lângă ea.

Fata realizează forma ciudată de stea pe care o avea creta, cât și faptul că-și schimbă culoarea după gândurile ei. Luă obiectul magic în mână și grăbi pasul către casă. Simțea cum micul obiect îi colora universul și nu o lăsa pradă unei lumi false și plumburie.

Când ajunse în fața casei, scoase creta magică și desenă un personaj fantastic. Micuț, cocoșat, dar cu un zâmbet radiind pe buze. În forme cât mai caricaturate, cu stele drept ochi și zdrențe lungi și colorate lua naștere ființa pe care mai târziu o va numi Agor.

Urcă repede scările, cu creta magică în buzunar, iar când deschise ușa, în pragul ei stătea Agor, desenul de pe asfalt. Acesta o inștiință de puterea pe care o avea creta și o îndemnă să deseneze un drum magic.

Astfel dădu naștere, din bucata colorată, unei scări din sidef, împodobită cu aur fin, iar de jur împrejurul acesteia schiță niște nori ca de vată și steluțe colorate.

Auzind vocea prichindelului, fata urcă scările ajungând în propriul desen. După ce păși sfioasă pe scările de vis, dădu peste un alt pitic aidoma celui de acasă. Numele lui era Tegor. Acesta îi dărui o scoică transparentă, în care razele soarelui își jucau simfonia. Din scoică răsunau cânturi ce-ți luau auzul și mirosuri ce te duceau cu gândul la paradisul florilor.

Agor, care știa de fantezia fetei, o îndemnă să-și pună scoica sub pernă în fiecare seară. Astfel, ea începu să trăiască aievea în două dimensiuni: cea a viselor de cleștar și cea a stelelor bozafere.

Cu fiecare vis, drumul spre casă prindea mai multă culoare.

Cu fiecare vis, soarele strălucea mai intens, iar oamenii zâmbeau.

Când tot orașul a prins culoare devenind parte a universului în care imposibilul nu există, Agor, Tegor și celelalte desene s-au făcut nevăzute, lăsând ca amintire creta magică și scoica. Găsiseră adevărata sursă de culoare a orașului: fetița îndeplinindu-și visul unei lumi mai bune.

Maria Cernegura

CAMERA CU ÎNGERI

ninge pe Sevastopol
în camera mea cu vedere spre Calea Victoriei
mă vizitează în fiecare zi o echipă de îngeri camuflați
pe sub halatele albe își poartă aripile strânse
în urma lor rămân pene pe jos
apoi vin infirmierele
fac curățenie cu îndemânarea gospodarului
ce-și greblează grădina de frunze
pe sub halatele lor verzi aripile sunt și mai vizibile
din când în când aflu vești bune de la medici
fețele lor mă părăsesc tot mai luminate

de parcă ar participa la nașterea mea...

***

RUGĂ

Marie, Maică Sfântă
și pururea Fecioară
te-apleacă peste casă
prea blândă primăvară

și vară peste câmpuri
și peste lutul casei
veghează preacurată
și tânără mireasă

ca toamna printre frunze
și pomii scuturați,
umblă cu noi prea pură
prin codrii legănați

în iarnă, când omătul
acoperă pământul,
pătrunde-ne în casă
adună-n glas Cuvântul

ne deapănă povețe
și mai presus de ele
adu în dar vreo veste
despre Iisus din stele

ne spune că e bine
că rănile-i s-au stins
trecut-au ani știu bine
și părul i-o fi nins

se plimbă și el gârbov
prin rai ca prin prundiș
privind la flori și păsări
sub sfânt acoperiș ?

mai șlefuiește lemnul
precum făcea cândva
ori modelează păsări
sau poate altceva ?

dar ziua se-odihnește ?
sau n-are timp deloc
că noi toți – păcătoșii
nu ne-nfrânăm în loc

Măicuță dragă sfântă
acasă când te-i duce
spune-i că-i cer iertare
că-l răstignim pe cruce.

Imnuri vedice (mileniul I î.Chr.)

IMN CREAȚIUNII

Atunci nici Neființă n-a fost și nici Ființă,
Căci nu era nici spațiu, nici cer, și nici stihie.
Avea stăpân și margini pe-atuncea Universul ?
Avea adânci prăpăstii ? Dar mare ? Nu se știe.

N-a fost nici Nemurire, căci Moartea nu-ncepuse.
Nu se născuse noaptea, căci nu fusese zi.
Nici vânt n-a fost să bată acele începuturi;
Însă Ceva în lume – Unicul – se ivi.

Era-nvelit în noapte adâncă Universul:
– Ocean de întuneric pierdut în noaptea lui.
Dar ca-ntr-o carapace, ascuns în învelișuri,
Ceva – născu prin forță din chinul focului.

Și iată cum, Întâiul – ivit din începuturi,
Un sâmbure: Iubirea – sămânță de lumini,
Pe care înțelepții în inimi îl găsiră,
Trecând din Neființă-n a Vieții rădăcini.

Ei măsurară lumea în curmeziș cu sfoara.
– Ce-a fost acolo-n hăuri ? Dar jos ce s-a-ntâmplat ?
Ca purtători de germeni porniră oarbe forțe,
Care prin sine înseși de sus s-au scuturat.

Dar care minte oare fu-n stare să priceapă,
Creațiunea însăși de unde-a început ?
Poate aicea zeii își zămisliră neamul,
Dar cine va să spună din cine s-au născut ?

Doar El, acela care porni Creațiunea.
El, cel care-o privește din ceruri, numai El,
El, cel care-a făcut-o, sau poate n-a făcut-o,
El singur știe poate. Sau poate că nici El.
(X-I29)

IMN SOARELUI

Să ne plecăm privirii lui Mitra și Varuna;
– Pe zeul ăstui cântec slăviți-L, muritori;
Spre „Cel-din-zei-născutul” să ni se-ndrepte vorba,
Spre El, ce printre flamuri se-arată sus, pe nori.

Cinstita invocare păzească-mă de rele,
Cât va să curgă Timpul, mărunt fărâmițat
În luni și în secunde, în veșnică umblare;
– Căci Soarele și Apa au mersul necurmat.

Nebunii n-au să-ncerce în loc să te oprească.
Etasa trage caru-ți și-ntr-aripații cai;
O parte-a ta, cea neagră, spre orizont se-ndreaptă;
– Din luminoasa parte, tu, Soare, ne răsai.

Lumina ta destramă a nopților tărie,
În Univers, viața, din tine-a izvorât;
Alungă-n lături bezna ce-n noi sălășluiește,
Și foametea, și boala, și visul cel urât.

Prin mersul tău pui lege-n a Firii Rânduială,
Tu, cel ce mergi în ritmuri de-a pururi nesmintite;
Noi te rugăm, o, Soare, ca dorurile noastre,
Să ni le facă zeii pe toate împlinite.

Pământul tot, și Cerul, și Indra, și Maruții,
Asculte-ne chemarea, și facă-ne popas,
Să nu ni se ascundă a Soarelui privire,
Și fericit ne fie al bătrânești ceas.

Cu inimi luminoase de-a pururi să rămânem,
Pe prunci frumoși privirea să ni se lase blând,
Ne fie-ntreaga viață lipsită de păcate,
Și-n orice dimineață să te vedem trecând.

Tu, mult-strălucitorul, privirilor minune,
Ce te ridici din-nalturi desfășurând lumini,
Cât vom trăi, Surya, n-am vrea să ne lipsească
Nici razele-ți de aur, nici ochii tăi senini.

La semnul tău, ce-i viață se pune în mișcare,
(Toți cei care se culcă la ceasul înserat);
Ridică-te pe boltă cu pletele-ți de aur,
Și fă ca ziua asta să aibă rod bogat.

Să-ți fie-aducătoare de bun noroc privirea,
La frig și la arșiță te vrem în ajutor,
Fii lângă noi și-acasă și când plecăm departe;
Comoara ta ne fie un nesecat izvor.

Dă sprijin totdeauna acelor două neamuri,
(Patru picioare unul, iar altul numai două),
Ferește-le de foame, de boală și de rele,
Și hrană-mbelșugată să aibă amândouă.

Dac-am rostit vreodată cuvinte de ocară,
Și zeilor, mânia, cumva de le-am trezit,
Păcatele acestea, oricât ar fi de grele,
Să cadă pe dușmanii ce vrăji ne-au pregătit.
(X-37)

IMN SOARELUI

Binefăcătorul Soare, iată-ncepe să se urce;
Cu privirea pretutindeni; – oamenilor nestemat;
Ochi lui Mitra și Varuna, el adună-n suluri bezna,
Cum se-nfășură o piele când se pune la uscat.

Însuflețitor de oameni, trezitor a tot ce-i viață,
Steag al soarelui de aur peste lume fluturând,
El învârte-ntr-una roata ce rotește-n Veșnicie,
Cum o trage-n zbor Etasa, înhămatul, galopând.

Își înalță strălucirea, izbucnind din Aurore;
Cântăreților, în slavă, vesel li se-nalță versul,
Ca Savitar îmi apare, căci nici el nu se abate,
De la Marea-Lege care guvernează Universul.

Se ridică-ncet al Slavei giuvaer.– Străpoleitul !
Cu lumina lui pătrunde orișiunde, strălucit,
Oamenii treziți de dânsul vor pleca grăbiți la treburi.
Ca prin muncă să-și câștige zilnicul agonisit.

Zi de zi, el își urmează calea, sus, fără abateri,
Cum au vrut Nemuritorii să-i înscrie larg cununa,
Ca să treacă prin înalturi cum în zbor vùlturul trece.

Noi îl vom sluji cu jertfe, ca pe Mitra și Varuna.
(VII-63)

CĂTRE SURYA

Strălucind de frumusețe chipul zeilor răsare;
– Ochi lui Mitra și Varuna, astfel ni se arătă.
Agni a umplut tot cerul, și pământul, și văzduhul;
Căci Surya-nsuflețește și ce umblă și ce stă.

Calcă pas cu pas pe urma lui Ușas. Strălucitoarea !
Cum se ține-ncet pe urma fetei dragi îndrăgostitul;
– Alții poate, mai cucernici, liniștiți își duc povara,
Sau un altul, la norocu-i se gândește. Fericitul.

Toate iepele roșcate de la carul lui Surya,
Prea-frumoasele Etagve – (lumea-n veci le va slăvi !) –
Iată-le, cum aplecate, urcă cerului colina,
Și preschimbă tot pământul și tot cerul, peste zi.

Iată,– aceasta e zeița și aceasta-i e puterea;
Strânge sul, de pretutindeni, rece, nopților urzeala,
Și vestmântul de-ntuneric de pe umeri și-l destramă
De când iepelor bălțate pentru drum le-a pus zăbala.

Sus, culoarea luminoasă a lui Mitra și Varuna,
O privește blând Surya, cerului în poală stând,
Și se-ntinde nesfârșită peste lume ziua – Albă,
Pe când iepele vor strânge-o pe cea Neagră, galopând.
Vrem a voastre ajutoare, zeilor ! La rele, pază !
Soarele ne fie darnic când răsare printre nori,
Domnul Mitra și Varuna, Sindhu, Aditi, cu toții
Și tot cerul și Pământul să ne dăruie comori.
(I-115)

LAUDĂ BINEFACERII

E-adevărat că zeii n-au osândit să piară
Din lume foamea, care adesea ne-o chinui,
Dar și acel ce are mâncare și de toate,
De-o moarte, sau de alta, pieri-va într-o zi.

Doar bogăția celui ce darnic se arată
Nu va seca, ci pururi va rămânea la fel;
– Avarul însă, oameni, la vreme de nevoie,
Nu va avea pe nimeni alăturea de el.

Zgârcitul ce se-ncrede în marea-i bogăție,
Și mestecă alene alături de sărac,
Uitând că și acesta, bolnav de nemâncare,
Ar vrea ca să găsească la foamea lui un leac;

– Au fost odată prieteni și frați de suferință,
Dar inima-i de piatră bogatului mișel;
– Avarul însă, oameni, la vreme de nevoie
Nu va avea pe nimeni alăturea de el.

Acela ce, vreodată, la el adăpostește,
Și dăruie cu pâine pe bietul cerșetor,
Sau îl ajută grabnic pe-acel în drum căzutul,
Și-a câștigat un prieten cinstit în viitor.

Nu poate fi prieten acel ce nu ajută;
Săracul să nu steie lâng-un bogat hain,
Și ajutorul care aici îl așteptase,
Să-l caute la altul, chiar dacă e străin.

Să facă dese daruri săracului, bogatul,
Căci lung e vieții drumul, și multe se prefac;
Ca roțile căruței se-nvârte bogăția,
Și ce-i bogat acuma, la anul e sărac.

Celui nebun zadarnic îi veți întinde blidul,
Luați aminte, oameni – căci moarte poate fi;
– Cel care se încuie și singur ospătează,
Va fi la fel de singur și când va suferi.

Doar plugul care ară ne-aduce de mâncare,
Și numai dacă umbli ajungi unde-ai dorit;
Un preot care cântă își va primi răsplata;
Și-i mai de preț un prieten ca un bogat zgârcit.

Mai mult poate s-alerge „Acel-cu-un-picior”
Decât „Acel-cu-două”, când fuge fără teamă,
Și-acesta îl întrece pe „Cel-cu trei-picioare”;
Iar „Cel-cu-patru” vine când „Cel-cu-două”-l cheamă.

Ai două mâini și totuși nu seamănă-ntre ele,
Și nu te-ajuți la lucru cu ambele la fel;
Cum două vaci asemenea, născute dintr-o mamă,
Când vei gusta din lapte îl vei găsi altfel.

Precum, aceeași mamă, născându-și gemeni pruncii,
Aceștia, ca putere, sunt neasemănați;
La fel și fapta bună va fi deosebită,
Chiar dacă e făcută de rude sau de frați.
(X-117)

Traduceri de Ion Larian Postolache
după textele franceze, germane și engleze traduse și comparate de
Viorica Vizante

Titus Vîjeu

Nobel Prize - 1919

CARL SPITTELER

«Oare filosofia și întreaga civilizație greacă să nu aibă pentru noi decât un interes istoric ? Elada nu mai are nimic să ne învețe ? Dimpotrivă, poate că astăzi, când omul se află mai mult ca oricând sub amenințarea „dezumanizării", datorită mașinilor, progresului multiplu, minunat și teribil al tehnicii, îi este folositor să se recălească, să se asigure el însuși în rădăcinile sale cele mai adânci printr-o referire la propriile sale izvoare. Or, civilizația noastră actuală a luat naștere în Grecia.»

Aceste gânduri erau scrise la jumătatea secolului XX de Robert Flacelière, autorul unor docte și multiple studii consacrate antichității eline, de la *Viața cotidiană în Grecia secolului lui Pericle* la *Dragostea în Grecia*.

Răspunsul îl cunoștea, fără îndoială: Grecia Veche continua să alimenteze umanitatea cu paradigma sa exemplară. Mulți dintre scriitorii sfârșitului de veac XIX și de la începutul secolului XX (Anatole France, Sully Prudhomme, Karl Gjellerup, Verner von Heidenstam – cu toții laureați ai Premiului Nobel pentru literatură) trăiseră într-o formă sau alta fascinația Aticii. Lor li se alăturase și scriitorul elvețian de expresie germană Carl Spitteler (1845-1924) care avea să primească distincția amintită acordată de Academia Suedeză în 1919 „pentru epopeea sa **Primăvara olimpică**".

Se pare că începând cu acel an juriile Nobel vor avea în vedere și contextele politice ale momentului. Omenirea trecuse prin cea mai cumplită experiență istorică de până atunci: primul război mondial. Ca urmare – după ce în 1918 premiul nu fusese acordat – era firesc să fie răsplătită, la începutul unei păci pe care toată lumea și-o dorea cât mai îndelungată, opera unui autor ce se distinsese prin anvergura gândirii sale umaniste. Acesta era de altfel reprezentantul unei țări neutre, Elveția, ce se salvase de la pojarul mondial.

Carl Spitteler se formase sub influența lui Jacob Burckhardt, marele profesor al Universității din Basel, un uriaș gânditor al timpului, ce avea să relanseze imaginea copleșitoare a Renașterii europene ca posibil model. Drept carese va adânci și mai mult în apele vremii, în încercarea de a aduce spre semeni splendorile gândirii eline. Epopeea **Prometheus und Epimetheus** (1881) inițiază într-un fel programul de revizitare a miturilor într-un timp primejduit de decadență. Iambii poemului asigură elanul unei „gimnastici spirituale" menită să angajeze omul modern în relația (pierdută) cu eroicul. Cele două personaje dau dimensiune lumilor (din nefericire, paralele) ale materialității și ale spiritului. Epimetheus este „unul de-al nostru", nevoit să se adape din izvorul vieții de zi cu zi, în timp ce Prometheu își păstrează nealterată demnitatea mitică. Reluat în 1924 sub titlul modificat **Prometheus der Dulder** (*Prometheu martirul*) el nu va avea un prea mare succes pentru că în țesătura-i de fapte mitologia și lumea „la zi" nu se puteau nicicum armoniza.

Spitteler a continuat să zăbovească însă asupra subiectului. El va reașeza cele două lumi într-un colosal carusel în **Olympischer Frühling** (*Primăvara olimpică* - 1906), o comedie epică adunînd în vâltoarea-i „nimfe, bacante, satiri, semizei (...) apoi, toți muritorii – câte fiare". Lucrarea aceasta, care a atras în fapt desemnarea lui Spitteler ca laureat Nobel a fost concepută ca „un joc liber în care toate mitologiile Antichității, ale erei creștine și ale Orientului se amestecă cu apariții moderne și în care o fantezie bogată suprimă epocile istorice, făcând Walhala și Olimpul să se întâlnească între ele" (Fritz Martini).

Ca poet liric, Spitteler este destul de neinteresant, cel puțin astăzi, privit din perspectiva poeziei moderne. Volumele sale **Smetterlinge** (*Fluturii* -1889) și **Glockenlieder** (*Cântecele clopotului* -1906) păstrează un aer vetust. Recuperabilă este mai degrabă proza sa – evoluând de la naturalismul lui **Conrad der Leutnant** (*Locotenentul Conrad* -1898) la atmosfera psihanalitică din **Imago**.

Proiectându-și propriile trăiri în cele ale personajului-poet Viktor, Spitteler a creat (involuntar) unul din canalele influente ale psihanalizei, știință ce abia apăruse în epocă. Tipărit într-o editură din Jena (Diederichs) în 1906, **Imago** dă expresie fantasmelor ce bântuie mintea eroului până la compunerea mentală a unei ființe erotic-ideală, contrapunct al eroticului diurn, marcat de banalitate. Succesul acestui roman a fost atât de mare – în atmosfera culturii germane de la începutul secolului XX – încât Carl Gustav Jung a analizat în profunzime provocarea lui Spitteler, preluând noțiunea de „imago" și cercetându-i dubla vocație (paternă/maternă).

La rândul său, Sigmund Freud a împrumutat titlul romanului amintit, transferându-l unei reviste de specialitate editată (împreună cu apropiații săi colaboratori Otto Rank și Hanns Sachs) între 1912 și1939. Sunt episoade culturale menite să privilegieze poziția ocupată de scriitorul elvețian în efervescența spirituală a epocii.

Memorialistica lui Carl Spitteler este prezentă în volumele **Meine Beziehungen zu Nietzsche** (*Relațiile mele cu Nietzsche* -1908) și **Meine frühesten Erlebnisse** (*Trăirile mele cele mai timpurii* - 1914). Ele fac dovada unei gândiri subtile, aptă să valorifice autobiografia pentru anexarea unor teritorii ale cunoașterii pe care numai umbra timpului le poate potența, oferind cititorilor un model de acțiune intelectuală plină de sens.

Carl Spitteler a resimțit nevoia relansării marilor mituri ale culturii europene sub influența lui Friedrich Nietzsche, contemporanul său cel mai autoritar și pe care Thomas Mann avea să-l compare cu Goethe în revărsarea puternicei sale personalități asupra confraților. Evoluând într-un moment în care naturalismul și simbolismul își disputau arena literaturii Spitteler a reușit să mențină contactul cu suflul clasicismului european prin reprezentări simbolice moderne.

Romanul de analiză psihologică – atât de pregnant în configurația literară a secolului XX – îi datorează enorm acestui autor elvețian care, din ce în ce mai ocolit de marile dicționare literare rămâne un reper valoros în cele de psihologie. Spre ilustrare, faimosul *Dictionnaire de la psychanalise* coordonat de Elisabeth Roudinesco și Michel Plon (Fayard, 2000), tradus și în românește la editura Trei, consemnează „succesul considerabil în sânul comunității psihanalitice pe cale de a se forma" al romanului **Imago**, „marcat în același timp de nietzscheism și de spiritualismul post-romantic". Un roman care a impresionat din păcate în mai mică măsură juriul Nobel care se lăsase sedus în 1919 de **Primăvara olimpică**, reunind ființe mitologice într-un cortegiu menit să-i uimească pe pământeni cu vigoarea lor extramundană dar și să-i însuflețească în credința că există o „putere-a lumii" ce proclamă necesitatea unui umanism ardent.

135 de ani de la nașterea lui George Enescu

Marele compozitor și pictorul Elie Cristoloveanu

M.N. Russu

Dacă ar fi să judecăm opera pictorului Elie Cristoloveanu fie și numai după portretul făcut generalului Eisenhower sau lui Enescu, locul său în galeria marilor portretiști ar fi asigurat. Nici autoportretul său nu l-am putea situa în altă parte. Dar, din păcate, numele lui nu figurează nici în istoria picturii românești, trecută ori prezentă, nici în dicționarele de personalități ale emigrației și exilului apărute atât în S.U.A. cât și în România. Nu intenționez, deocamdată, să avansez ipoteze neacoperite întru-totul documentar despre această stranie uitare așternută asupra numelui său. Căci, dacă nu avem informații verificate despre biografia pictorului, aproape deloc nu avem informații despre numărul operelor sale plastice, despre stilul acestora și locul unde se află majoritatea dintre ele. Tablourile de față le-am găsit reproduse în Calendarul *America,* din 1964, iar un desen sau acuarelă, apărut pe Internet, e destul de neconcludent, datând, probabil, dintr-o perioadă anterioară tablourilor în ulei, reprezentându-l pe Eisenhower și Enescu. Și vor mai fi fiind și altele.

Portretul lui Enescu, executat de Elie Cristoloveanu, de asemenea, nu pare să fie Cunoscut nici monografilor mai vechi sau mai noi ai marelui nostru compozitor. Cel puțin în Cărțile cercetate de mine, aici, la New York, nu l-am întâlnit. Este de presupus că editurile și edițiile dedicate muzicianului celebru – cântat și astăzi la radio New York – apărute sub cenzura comunistă nu l-au reprodus. Tot așa nici Calendarul *America* din 1964, vădit anticomunist, nu apare citat de specialiști, deși, ciudat, eu l-am cumpărat de la un anticariat post-revoluționar din București, poate chiar de lângă Sala Dalles. Totuși, în spiritul deplinei obiectivități, trebuie să fac o precizare: portretul lui Enescu însoțește un interviu cu acesta, apărut în ziarul *Duminica,* din 27 septembrie 1942, semnat de Gaby Michăilescu. Tabloul – aici, de fapt, o reproducere – are următoarea explicație: „Enescu la New York, în 1938". Același tablou ilustrează și interviul lui Alfred Mendelsohn, cu același Enescu, interviu apărut în *Scânteia* nr.495, din 6 aprilie, 1946, fără a fi menționat, atât în primul cât și în al doilea caz, numele pictorului. Desigur, pentru că acesta trăia de mulți ani în America. Iată, deci, când și unde originează metodele viitoarei cenzuri dezlănțuite sălbatic în anii comunismului sovieto-românesc.

(continuare în pag. 14)

De la Acad. Mihai Cimpoi citire...

Marginea fantomatică bacoviană

Marginea e cercul habitual/habitudinal în care Bacovia se simte *acasă*. Ea îi dă certitudinea că este *el însuși*, numai că în sens negativ, căci percepe imediat că este aruncat în *Golul existențial* cu care aceasta se identifică.

E un Gol ce se opune, firește, plinului Centrului, plinului vieții ca atare. Drumul spre Centru duce spre un punct anume, temeinic axat, acesta fiind – în viziunea lui Mircea Eliade – muntele sacru, arborele cunoașterii, *axis mundi*. Marginea, însă, nu oferă un asemenea punct călăuzitor, poetul deambulează, orbecăiește, „stă", „se duce", „se întoarce" în neștire, așezat, de fapt într-un „fotoliu antic" și contemplând din odaia sa ce se întâmplă în stradă, unde – dacă se află acolo – e cuprins de *melancolii*.

Marginea – am mai spus-o – reprezintă nemișcarea parmenidică, „golul metafizic" budist (de care vorbește Blaga).

Starea dominantă bacoviană e bineînțeles *starea pe loc*, care face posibilă însă – și aici e ascunsă marea putere seducătoare a lirismului său – o mișcare spornică *înlăuntru*, spre adâncimile sufletești insondabile.

Marginea devine un *spațiu fantomatic*.

Spațiul viziunii se lărgește, dar nu printr-o extindere *exterioară*, ci printr-o adâncire *interioară*. E o spaimă de *departe*, identificată unei veșnicii și imensități oarbe, în care se aude doar *plânsul materiei*, sincronizat cu plânsul înfundat al sufletului poetului total scufundat în atmosfera *spectrală*. Într-o asemenea atmosferă extrem de sugestivă, se suprapun, în mod osmotic, Golul cosmic, Golul istoric și Golul singurătății de natură existențială. Poetul simte, cu acuitate, cum *se întind* aceste goluri spre odaia sa copleșită de aerul stagnant al solitudinii, generând un joc diabolic al umbrelor, imaginilor, culorilor, sunetelor, într-un cuvânt, al *arătărilor* de tot felul.

Se instaurează – autoritar, cu o forță irepresibilă – ceea ce Aurelius Augustinus denumea *o viziune a închipuirii*. *Phantasma* o găsim și la Pliniu cel Tânăr cu sensul de „arătare", „apariție".

Concretitudinea reală, substanțială a universului și lumii dispare, în locul ei impunându-se irealitatea, nesubstanțialitatea acestora. Materialitatea e disparentă, evanescentă, redusă la aspecte epifanice. Ca și fanta, în care intră spectoscopul, ea își arată doar o „linie spectrală", constând într-o imagine monocromatică.

Regimul crepuscular și nocturn al viziunii favorizează tocmai impunerea absolută a *fantomaticului*.

Bacovia, împresurat de acest alai de arătări, ne poate apărea ca un practicant al credinței în Saturnus, divinitate al adâncimilor terestre ascunse, de unde trimite ploi abundente (cf. Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*), numai că, la el, zeul semănăturilor are acțiuni malefice, iar ploaia este „o apă grea", aducătoare de disoluție.

Freud distingea o activitate fantasmatică a adultului, diferită de acțiunile ludice ale copilului, crezând-o asemănătoare cu cea a creatorului, axată în fond pe valorificarea visului. Să reținem și observația psihanalistului că „delirul" (pe care-l găsim și la Bacovia) se caracterizează prin fantasmele care devin dominante, găsind credit și dobândind influență asupra comportamentului. Fiind un introvertit, artistul frizează nevroza, este animat de impulsuri și tendințe extrem de puternice (visând și la onoruri, putere, bogăție, glorie), dar, lipsindu-i mijloacele, își întoarce fața de la realitate și „își concentrează întregul univers inclusiv libidoul asupra dorințelor plăsmuite de viața imaginativă, ceea ce îl poate duce ușor la nevroză. Conform opticii comune, unii cred că „orice fenomen psihic intens este cu necesitate conștient", scriitorii ne conving însă „că există procese psihice care, deși sunt intense și au efecte puternice, se mențin totuși în afara conștiinței" (S. Freud, *Scrieri despre literatură și artă*, București, 1980, p. 97).

Fantomele care cotropesc suveran ființa autorului *Plumbului*, îl fac să coboare din ce în ce mai stăruitor în inconștient.

„Și totul se mișcă în umbre trecătoare", iată o figură a *intensității trăirii interioarel*, care sunt potențate de altele precum „creierul care arde ca flacăra de soare" și „învinețirea de gânduri cu fruntea la pământ" care se prezintă ca niște reactivi la „cerul de plumb ce de-a pururea domnește" la reprezentarea sumară și tăioasă ce seamănă cu o lovitură de ghilotină – „Nimic", la lărgirea aparentă a Pustiului și la facerea ce se instaurează în noaptea amară a pustiului după amuțirea tuturor cânturilor:

„Omul începuse să vorbească singur...
Și totul se mișca în umbre trecătoare...
Un cer de plumb de-a pururea domnea
Și creierul ardea ca flacăra de soare.
Nimic. Pustiul tot mai larg părea
Și-n noaptea lui amară tăcuse orice cânt
Și-nvinețit de gânduri cu fruntea la pământ,
Omul începuse să vorbească singur.
(*Altfel*)

Ne dăm ușor seama că fantomele cu o putere răvășitoare, duc la nevroză, la delir, la vorbire de unul singur ce semnifică, bineînțeles, *nebunia* „Nevroza" e generată de introvertire, de insatisfacție morală, de întoarcerea cu fața la realitate și concentrarea întregului univers, precum am citat din *Teoria generală a nevrozelor*, asupra dorințelor plăsmuite de imaginația poetului; „delirul" aparține categoriei de stări maladive, care nu are o bază somatică, ci se manifestă, după precizarea aceluiași psihanalist, doar prin simptome psihice; nebunia se produce în momentul paroxistic al trăirii, fiind o „fantomă" ce vine din zona vidului, neantului, transcendenței prinde contur în golul veșniciei („În golul tău e nebunie, –/ Și tu ne faci pe toți nebuni"; „Și cum să nu plângi în abis;/ Da, cum să nu mori și nebun").

Viziunea fantomatică se constituie în temeiul unor *Proiecții*.

Plopii sunt o reprezentare proiectivă a singurătății poetului:

Sărmanii plopi de lângă moară
Cum stau de singuri, singurei –
Și cum mai ninge peste ei…
Sărmanii plopi de lângă moară !
Cum negre gânduri cad pe mine,
Când mă gândesc că am să mor –
Așa cad corbi pe vârful lor, –
Cum negre gânduri cad pe mine.
(*Pastel*)

Imaginarul mitopo(i)etic bacovian înregistrează spectrele lui Poe, Baudelaire, Rollinat proiectate în *râs sarcastic*, cortegiul strigoilor străbătând lanurile de grâu intrând în crâșmă și urcând în pod cu „fonare galbene, verzi", oamenii văzuți ca niște lipsiți de identitate *voi* sau *figurativi* „Voi v-așteptați/ La orizont,/ La țări/ Și mări/ Promisiuni…// Jucând nevinovat/ În paradis,// Figurativ ?/ S-au cine-ați fi" (*Mitologie*).

Lucrurile, oamenii, copacii nu sunt altceva decât *fantome*, *proiecțiile* lor trecând printr-un *văl al Măyei* – văl care face ca totul să fie perceput ca aparențe, ca manifestări fenomenale ale Nimicului. Augustiniana viziune a închipuirii scufundă totul în irealitate, singurul curent în care este încadrabil fără discuții (cele treisprezece enumerate de Daniel Dimitriu apărând convenționale) fiind *irealismul*. Dacă se vorbește deja clișeistic de un *sfumato* bacovian, el este constituit din fumurile Infernului însuși, poetul *Plumbului* putând fi considerat așa cum apare în optica lui Radu Petrescu, cultivator el însuși al irealismului, ca „un poet dantesc", ca un „cântăreț al Infernului, al unui Infern mut, redus la suspine, la hohote de râs, în *hi*, în *ha*, la câteva situații și gesturi stereotipe". Autorul lui *Matei Iliescu* se referea memorabil și la o *figurare demonică* ce structurează universul bacovian, cei trei demoni nefiind anticii Monis, Eac și Radamante, ci demonizații poeți Poe; Baudelaire și Rollinat, adevărați aliați constructurali al lui Bacovia, el însuși – firește – demonizați.

Dăm, în acest sens, și de o autorecunoaștere edificatoare:
„Am uitat dacă merg… încă tot mă iubesc…
Am ajuns la timp, ocup și un loc
Dar gândul apasă cu greul său bloc…
E numai vedere… nu mai pot să vorbesc".
(*Dimineață*)

E o introvertire permanentizată, impunându-se ca un proces și aducând mărturia unei combustii interioare, o ardere a creierului „ca flacăra de soare".

Ca rezultat firesc al acestei introvertiri, generatoare iarăși a multdiscutatului narcisism bacovian, apare vederea demonizată care face ca totul să fie *numai vedere* și să-l cantoneze pe poet în *mutism*.

Sensibilitatea, atingând momentul de hybris, de hypersensibilitate devine insensibilitate, vederea hipereacutizată provoacă mutenia sau vorbirea de unul singur, hipostozarea demonică a ființei, satanică chiar, și proiecția fantomatică a celor înconjurătoare, scufundate în irealitate.

Marginea devine o uriașă fantomă, în care se proiectează toate umbrele, noianul de negru – „negrul profund, noianul de negru" care trebuie înțeles ca o „revelație" universalizată a ființei însăși (și nu numai al întunericului fenomenal), culorile, tăcerile, „albele statui feminine", „albul model de forme fine" al parcului, „cerul de plumb" de deasupra, chemările ascunse ale pământului.

Lumea bacoviană, având statutul existențial de lume marginară, este o lume esențialmente *fantomatică*, stăpânită total de *aparențe* sau, ca să fim aproape și de sensul etimologic al *phantasmei*, de *apariții*.

* * *

Posteritatea bacoviană fastă și într-un crescendo vădit, – pe care nu-l au marii noștri poeți interbelici sau îl au doar cu Intermitențe – l-a pus în primul raft valoric punând în deriziune felul în care îl luau în derizoriu contemporanii până și numele.

Există și excepții în acest început de odisee a receptării.

Primul, care i-a intuit statutul valoric de excepție al autorului *Plumbului* a fost probabil, Constantin Noica (deci un filozof și nu un critic literar propriu-zis). El propunea la 1929, în *Vremea*, o reformulare a calificării lui – și iată că timpul i-a dat dreptate – nu este, preciza el, un *poet al tristeților provinciale*, ci *un cântăreț al tristeții interioare*.

Cel de-al doilea a fost Vladimir Streinu, de data aceasta un critic pur, care, sfidând spiritul de zeflemea al cititorului român (citește: al românului în genere) afirma tranșant „că este unic chiar în cadrele mai largi decât acelea ale literaturii noastre".

Originalitatea poeziei bacoviene, argumenta exegetul, se declară nu numai față de scriitorii români, mai vechi și mai noi, dimpreună cu care poate fi grupat geografic sau istoricește, ci chiar în comparație cu Edgar Poe și Ch. Baudelaire, din care derivă" (Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară*, IV, București, 1976, p. 36).

Sensul liric propriu, mai adânc și singurul ni se revelează dincolo de necrofilia lui Poe și de *splin*-ul citadin al lui Baudelaire, dincolo de concepția materialistă a morții, văzută de aceștia ca o dezagregare celulară. „Dacă reprezentările funebre și lâncezeala deprimant urbană sunt componente lirice raportabile la opera lui Poe și Baudelaire, dacă poezia acestora își complică materialismul putrefact cu luminozități idealist-filosofice sau spiritualist-religioase, percepția bacoviană a descompunerii materiei, fără să se răsucească în vreo compensație, își descoperă spectacolul toamnelor igrasioase, al putrezirii lumii sub ploi geologice, al surpării conștiinței proprii până la atingeri asigurătoare de universul mineral" (*Ibidem*, p. 36).

Marginea fantomatică bacoviană pune eclatant în evidență un *occidental european*, spunea, dincolo de fruntariile țării,Svetlana Paleologu-Matta.

Nicolae Labiş, poetul "Primelor iubiri", după "Pasărea cu clonț de rubin / S-a răzbunat,

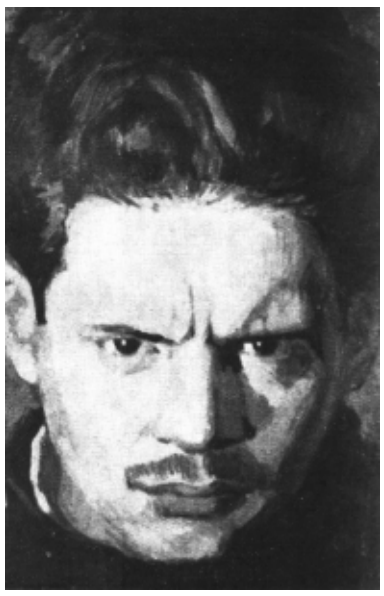

MEȘTERUL

Meșter valah, azi nume de fântână,
Crescut din lutul ce l-ai plămădit
În sprintenă zidire cu trei turle
Și ie dantelată de granit,
Din cântece pierdute până astăzi
Și din puterea visului vânjos
Ai închegat, cu palme bătucite,
Minunea de la Argeș mai în jos.

Un om bărbos ținea o floare albă
În aspre palme, mângâind-o blând…
Căzut în iarbă și secat de vlagă,
O doină tristă îngâna în gând.
Priveai. Și-un dor tulburător te-ncinse
Lui să-i închini nemaivăzut altar,
Să stea pe plaiul aspru, precum floarea
În palme bătucite de plugar.

Visai să vezi sub bolțile rotunde
Și-n fumul pâlpâit de lumânări,
Pe lemnul zugrăvit cu lut și soare
Chipul pălmașilor acestei țări.
Înfrigurat de-un singur gând, smulgându-ți
Ca zdrențe vii părerile de rău,
Tu ți-ai strivit sub talpa mănăstirii
Inima ta, tot ce-ai avut al tău.

Dar ți-ai simțit-o renăscând cu larmă
În dangătul de clopot, presimțit
Al veacurilor multe, viitoare,
Tu, Prometeu român, purtând alt mit
Când ridicat pe cea mai naltă turlă,
Cu glas profetic, domnului despot,
De-ai să mai poți clădi la fel minune,
I-ai dat răspunsul răzvrătit: Mai pot !

Orbind cu pirozeaua de pe cușmă,
Și îndreptând hangerul de la gât,
Domnul țintea profilul pietrei, fraged,
Cu ochi pizmuitor și mohorât.
El jinduia numai a lui să fie
Tot ce-ai putut, plătind din tine, da,
Ca piatra de pe frunte să-i lucească
Rugul unic suit pe jertfa ta.

Când schelele curmate se surpară
Păreai atât de neînvins sub nor,
Încât cu slabe aripi de șindrilă
Ai fi putut spre alte zări să zbori.
Dar dragostea pământului și-a țării
Te-a prăvălit pe câmpul fumuriu,
Ca să țâșnești în veci de veci, fântână,
De jertfă și de cântec pururi viu.

S-a destrămat sub piatră-n mănăstire
Cel ce demult a poruncit ca domn.
Fântâna curge-n brazde și-n ulcioare,
Fără odihnă,
fără uitare,
fără somn.

ÎNCEPUTUL
(fragmente)

Bătăile versului am prins a deprinde
Nu din cărți, ci din horă, din danț,
Rimele, din bocete și colinde,
Din doinele seara cântate pe șanț.

M-am născut iarna, pe la Sfântul Andrei,
Când vântu-n amurg șuiera prin ogradă.
Munții ardeau în polei și lumini,
Lupii spulberau scântei din zăpadă.

Am strâns sănătate din cremenea neagră,
Din vâna de apă, țâșnind încordat,
Și bătrânii din sat când muriră,
Toate iubirile moștenire mi-au dat.

Eu mă scăldam prin pâraie cu ochii deschiși,
Era o apă de cleștar și de stele –
Pești alburii, pâlpâind ca-ntr-un vis,
Lunecau lângă genele mele.

Ori prin munți cu iarba-ntomnată pe creastă
Ascultam țârâitul de greier bolnav;
Gonind pe-un cer de-ntunecare vastă,
Nouri scămoși în spinări purtau frigul jilav.

Însemnam cu uimire pe-un petic de foaie
Cum scapără ceru-n băltoace întors,
Cum după munții ursuzi, după ploaie,
Fuioare de aburi s-au tors.

Pe-atunci te-nvățam, țara mea, te-nvățam
Cu copaci și cu cer, cu pălmaș și cu vită,
Cu luna lividă sticlind în spărtura de geam
Și cu gura uscată de foame ca piatra trăsnită.

Au vuit arămurile în clopotniță, sus,
Și ca un vânt trecu prin sat mobilizarea.
Primenit în haine noi, tata la război s-a dus
Și l-a-nghițit albă și veștedă zarea.

Bătăile versului am prins a deprinde
Nu din cărți, ci din horă, din danț.
Rimele, din bocete și colinde,
Din doinele seara cântate pe șanț.

Din zbuciumul de mamă-năbușit,
Și-al fetelor care uitau ce-i hora,
Pătrunse trist de dorul acelora
Ce din războaie nu au mai venit.

MOARTEA CĂPRIOAREI

Seceta a ucis orice boare de vânt.
Soarele s-a topit și a curs pe pământ.
A rămas cerul fierbinte și gol.
Ciuturile scot din fântână nămol.
Peste păduri tot mai des focuri, focuri
Dansează sălbatice, satanice jocuri.

Mă iau după tata la deal printre târșuri,
Și brazii mă zgârie, răi și uscați.
Pornim amândoi vânătoarea de capre,
Vânătoarea foametei, în munții Carpați.
Setea mă năruie. Fierbe pe piatră
Firul de apă prelins din cișmea.
Tâmpla apasă pe umăr. Pășesc ca pe-o altă
Planetă, imensă, străină și grea.

Așteptăm într-un loc unde încă mai sună,
Din strunele undelor line, izvoarele.
Când va scăpăta soarele, când va licări luna,
Aici vor veni în șirag să s-adape
Una câte una căprioarele.

Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să tac.
Amețitoare apă, ce limpede te clatini !
Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri
La ceas oprit de lege și de datini.

Cu foșnet veștejit răsuflă valea.
Ce-ngrozitoare înserare plutește-n univers !
Pe zare curge sânge și pieptul mi-i roșu, de parcă
Mâinile pline de sânge pe piept mi le-am șters.

Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții,
Și stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele !

Ea s-arată săltând și se opri
Privind în jur c-un fel de teamă,
Și nările-i subțiri înfiorară apa
Cu cercuri lunecoase de aramă.

Sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit,
Știam că va muri și c-o s-o doară.
Mi se părea că retrăiesc un mit
Cu fata prefăcută-n căprioară.
De sus, lumina palidă, lunară,
Cernea pe blana-i caldă flori stinse de cireș.
Vai, cum doream ca pentru-întâia oară
Bătaia puștii tatii să dea greș !

Dar văile vuiră. Căzută în genunchi
Își ridicase capul, îl clătină spre stele,
Îl prăvăli apoi, stârnind pe apă
Fugare roiuri negre de mărgele.
O pasăre albastră zvâcnise dintre ramuri,
Și viața căprioarei spre zările târzii
Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna
Când lasă cuiburi sure și pustii.
Împleticit m-am dus și i-am închis
Ochii umbroși, trist străjuiți de coarne,
Și-am tresărit tăcut și alb când tata
Mi-a șuierat cu bucurie:- Avem carne !

Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să beau.
Amețitoare apă, ce-ntunecat te clatini !
Mă simt legat prin sete de vietatea care a murit
La ceas oprit de lege și de datini…
Dar legea ni-i deșartă și străină
Când viața-n noi cu greu se mai anină.
Iar datina și mila sunt deșarte,
Când soru-mea-i flămândă, bolnavă și pe moarte.

Pe-o nară pușca tatii scoate fum.
Vai, fără vânt aleargă frunzele duium !
Înalță tata foc înfricoșat.
Vai, cât de mult pădurea s-a schimbat !
Din ierburi prind în mâini fără să știu
Un clopoțel cu clinchet argintiu…
De pe frigare tata scoate-n unghii
Inima căprioarei și rărunchii.

Ce-i inimă ? Mi-i foame ! Vreau să trăiesc și-aș vrea…
Tu, iartă-mă, fecioară – tu, căprioara mea !
Mi-i somn. Ce nalt îi focul ! Și codrul, ce adânc !
Plâng. Ce gândește tata ? Mănânc și plâng. Mânânc !

şase decenii de posteritate

iat-o s-a răzbunat...”

Deslușiri și precizări

„Timpul va da, probabil, acestui meteor
o strălucire mai profundă.”
G. Călinescu

Locurile și întâmplările din poezia lui Nicolae Labiș ni se dezvăluie ca alternări într-un vast panoramic, cu suișuri și coborâșuri, cuprinzător și animat de o perpetuă mișcare, inundat de culoare și, mai ales, de armonie, lăsând impresia (de altfel reală, în felul ei) că pot fi identificate aevea, dacă cineva ar străbate, cu cărțile sale de versuri sub priviri, ca un alt Schliemann în căutarea Troiei (folosind repere din *Iliada* homeriană ca ghid), Valea Suhăi, cu „râul hipnotic” și înălțimile munților Stânișoarei din proximitatea imediată. „Heraldica” fundamentală a poeziei lui Labiș aici își are, în primă și în ultimă instanță, nobilele-i obârșii (...). Poetul s-a zămislit, cum însuși zice, *„din lut și stea”,* venind pe lume *„…noaptea, la sfântul Andrei/Când vântu-n amurg șuiera prin ogradă/Munții ardeau în lumini și polei,/Lupii spulberau scântei prin zăpadă”*, adică, spus cu exactitate documentară, la **2 decembrie 1935.** Aceasta este, calendaristic vorbind, data când, pe bolta celestă a Poesisului românesc, desfășurată și deasupra casei modeste locuite de tinerii învățători Eugen și Profira Labiș (de la Școala din Văleni – Poiana Mărului, comuna Mălini, județul Baia), s-a ivit steaua genialității menită să poarte, în literatura română, numele NICOLAE LABIȘ.

Stea care, din nefericire, *„a ars scurt și orbitor”*(Tudor Vianu), „săgeata nădejdii” fiind deturnată, mult înainte de vreme, de la impetuosu-i traiect ascensional, frânt astfel și întors, în mod brutal, spre „gurguiul pământului” ! Altfel spus, în noaptea cea mai lungă a anului **1956, 21 spre 22 decembrie**, stelei lui Nicolae Labiș i-a fost pur și simplu anulat, intempestiv, traseul spre zenitul creației literare și deturnat spre lutul neantizant, totul decurgând după un prealabil (nu ne putem abține să credem asta) scenariu, tragic de ridicol, datorat unui banal (nu-i așa ?) „accident de tramvai”, petrecut în noaptea (tot noaptea !) de 9 spre 10 decembrie, în stația din fața Spitalului Colțea din plin centrul Bucureștiului. Poetul s-ar fi aflat atunci, spun cei care nu pot face dovada incontestabilă, într-o avansată stare de euforie bahică. O dezlegare cuviincioasă a firelor misterioase ce leagă, cu 99 de noduri, „sub pecetea tainei”, împrejurările de atunci, nu s-a încercat încă cu toată seriozitatea necesară. Oare nu avem dreptul, dacă nu datoria, să ni se pară cât de cât suspect faptul că nu s-a procedat, nici atunci, nici după aceea, la o reconstituire după canoane juridice riguroase a acelei întâmplări nenorocite ? ! Și, apoi, să nu fi rămas de la însuși victima „accidentului” măcar câteva vorbe cât de cât sugestive, dacă nu edificatoare, în această privință ? Toată lumea se agață, ca iedera de zidul pe care-l ascunde cu jerbele sale vegetale, de mărturiile adunate de Gheorghe Tomozei în cartea sa, meritorie altfel, intitulată *Moartea unui poet,* apărută la Editura Cartea Românească, în anul 1972 (vezi cap. *Pasărea cu clonț de rubin,* p. 261-289). Nimeni, dar absolut nimeni, „n-a observat”, până de curând (vezi Nicolae Cârlan, *Nicolae Labiș și propensiunea integralității,* cuvânt înainte la Nicolae Labiș, *Opera magna,* ediție îngrijită, text stabilit, cuvânt înainte, note, precizări și comentarii de…, Suceava, Editura Lidiana, 2013, p. 9-10) că poetul însuși, într-o „depoziție” lirică de factură alegorică, dictată lui Aurel Covaci de pe patul de spital, la câteva ore după consumarea acelei nefaste întâmplări, denunță cel puțin două dintre coordonatele fundamentale proprii „accidentului” („M-a strivit”): agentul făptuitor (*„Pasărea cu clonț de rubin”)* și cauza, sau, mai exact spus, motivația acestei „accidentări” = striviri (*„S-a răzbunat, iat-o s-a răzbunat”)* fiecare fiind denominat de câte două ori, insistența nefiind aici deloc gratuită, adică doar cu semnificație de simplă figură retorică:

„Pasărea cu clonț de rubin / S-a răzbunat, iat-o s-a răzbunat.

Nu mai pot s-o mângâi. / M-a strivit / Pasărea cu clonț de rubin.” (S.n.,N.C.)

Așadar, **mobilul crimei,** (căci despre o **crimă** este vorba, n-are rost să mai ascundem fața hidoasă a „zidului”… după mincinoase vrejuri de iederă !) îl reprezintă **răz-bu-na-rea !** Dar ce făptuise oare anume Nicolae Labiș atât de cumplit de grav, încât să impună răzbunarea prin pedeapsa cu o lichidare mafiotă îngrozitor de violentă și perfidă de către agent așa de ezoterizat, încât generează impresia că este unealta unui serviciu secret ultraspecializat și hiperprotejat din motive superstrategice ? Câțiva „inițiați”, între care sigur victima și confidentul ei – id est Nicolae Labiș și Ștefan Covaci – se înțelege că știau despre cine / ce este vorba. Or mai fi fost (n-a putut fi ?) devoalat convingător. O încercare cu șanse de izbândire, intreprinsă de Doru Mareș prin intermediul revistei „Contrapunct” (anul I, nr. 13, vineri 30 martie 1990), imediat după Întâmplarea „revoluționară” din decembrie 1989, a fost, se vede, așa de sufocată de acel tsunami politicianist al vremii, încât â trecut ca un fapt divers, demn… de toată neluarea în seamă. Dar, re-venind spre răspunsul așteptat la întrebarea de mai sus, să spunem că cel puțin în anul 1956, când mecanismele „lagărului socialist” scârțâiau din toate articulațiile lor artificiale (la Moscova fusese denunțat oficial cultul personalității lui Iosif Visarionovici Stalin; în Ungaria s-a produs o sângeroasă revoluție anticomunistă; în China apăruse o publicație oficială – „Jenminjibao” – un articol-manifest încărcat de mai mult decât străveziile idei liberaliste – *Să înflorească toate florile, să se dezvolte toate școlile* – care circula și la noi, desigur în regim semizdat –; în Polonia, (nu numai) la Gdansk, aveau loc serioase mișcări muncitorești anticomuniste etc.), Nicolae Labiș se implica public și în acțiuni de frondă, de nonconformism, de insurgență ideologică, situabile oricum sub semnul opoziționismului, precum cele ce urmează:

– pleda, alături de alți confrați, pentru oglindirea adevărului *integral* în artă și literatură și pentru înlocuirea pseudo-conceptului „antagonismul de clasă” cu acela de „coexistență complicată”, atitudine energic combătută la Congresul Uniunii Scriitorilor din iunie 1956;

– se manifesta deschis (la Consfătuirea tinerilor scriitori din 20-22 martie 1956, de pildă) împotriva prejudecăților înguste, osifica(n)te, frenatorii, din calea progresului general;

– cultiva în creația sa conceptul „lupta cu inerția”, de el însuși instituit, pregătind, în acest sens, un volum de poezii intitulat chiar așa, *Lupta cu inerția* (apărut, cum se știe, postum – după ce fusese definitivat, ca organizare structurală, de un grup de prieteni: Lucian Raicu, Ștefan Covaci, Savin Bratu, Eugen Mandric –, la începutul anului 1958;

– se opunea programatic subordonării creației (nu numai) literare oricăror directive extrinseci, deviante, alienante și alterante pentru esența creației, fiind, pentru acest fapt, singurul criticat, cu nominalizare expresă, în raportul prezentat de Mihai Beniuc la Congresul Uniunii Scriitorilor (18-23 iunie 1956), concret, pentru „delictul” de a nu fi de acord cu ingerințele brutale ale partidului în resorturile interne, specifice activității de creație literară;

- scrisese/scria mai multe poezii cu mesaje încorporând, mascat sau transparent, idei în contrasens cu doctrina politică a momentului, precum *Munca,* bunăoară, unde îi denunță, fără menajamente, pe „trântorii ascunși după stindarde” într-un limbaj poetic frizând deliberat stilul (publicistic) pamfletar;

– aștepta cu înfrigurare apariția volumului *Primele iubiri,* pentru care încheiase cu Editura Tineretului contractul de rigoare încă din 6 aprilie 1953. Până la apariție, volumul (intitulat inițial *Cântece tinere)* va suferi numeroase modificări, încât autorul afirma, la apariție (în luna august 1956) că nu-l mai reprezintă;

– pregătea pentru tipar volumul *Lupta cu inerția,* – „luptă împotriva a tot ce frânează progresul țării”, preciza autorul în oferta editorială ad hoc – în a cărui structură coloana de rezistență urma să o reprezinte poemul *Omul comun (Lupta cu inerția)* de peste 650 de versuri, din care 255 – negăsite/evitate de îngrijitorii primei ediții postume, din 1958 – au rămas să intre în circulație, prin aportul nostru recuperator, abia în anul 1987 (vezi NICOLAE LABIȘ, *Album memori*al, editat de revista „Secolul XX”, p. 22-40), din motive pe care secvența II.3.*Omul comun reînvață să înjure* (v.supra, p.211-213 sau 239-240) ne scutește a le mai formula, căci ar însemna să uzăm de o nedorită redundanță.

– era pe deplin conștient de momentul nefast în care îi fusese dat, lui și confraților săi, indiferent de vârstă, generație, grupare etc., să-și manifeste prerogativele creatoare inexorabile în câmpul creației, exprimându-și, într-o eboșă, intitulată *Prea mulți prieteni* (v.supra, p…) dezaprobarea disprețuitoare față de proletcultismul din România vremii sale. Sigur că Labiș, neputându-se sustrage injoncțiunilor momentului, a scris, și el, suficient de multă maculatură proletcultistă, dar a făcut-o, ca și cei mai mulți dintre confrați, sub presiune și înțelegând / intuind poate că aceasta-i calea depășirii dramaticului impas, deoarece, așa cum va constata Virgil Ierunca, **„După 1947, literatura română va fi realist socialistă sau nu va fi deloc.”** Adevărata conștiință artistică a poetului de la Mălini o atestă, „documentar”, pe lângă creația sa viabilă, și un text poetic-manifest (*Poți azi să-ți),* scos la iveală târziu (în anul 1978) de noi, din plasma manuscriselor (v.supra, p.242).

Sunt, acestea, suficiente argumente care susțin opinia că „Labiș devenise un pericol social”. Urmarea ? Labiș trebuia făcut să dispară ! Bineînțeles, în condiții măiestrit meșteșugite, din care nu trebuiau să lipsească ingredientele sine qua non: alcoolul și vreo femeie (dansatoarea Maria Polevoi, din Ansamblul Artistic al Ministerului Afacerilor Interne, nu putem crede că â fost chiar o prezență întâmplătoare, pur decorativă, fără un rol antestabilit în scenariu). Lăsat în viață, poetul devenea (de facto, devenise deja) un disident notoriu și nu era nicidecum de bon ton ca tocmai „Poetul Partidului” să fie sancționat public (fie și numai „pe linie organizatorică”) pentru răzvrătire luciferică împotriva regimului căruia-i dedicase atâtea ode care, ca valoare pendinte doar de tehnica literară, nu pot fi abandonate, integral, ca niște simple deșeuri, unele fiind chiar mai mult decât acceptabile ca „meserie artistică”. S-a aplicat, în consecință, directiva stalinistă: „**Decât un disident viu, mai bine un erou mort !”**

Nicolae Cârlan

VASILE ANDRU, LA DESPĂRȚIRE

Adrian Dinu Rachieru

S-a stins Vasile Andru, un autor atipic, inclasabil, enigmatic, aproape o legendă, stârnind interes, nerăsfățat, însă, de critică / critici. Se născuse într-un an belicos (1942) și a devenit, interesat de deșteptarea sapiențială și deprinzând „meșteșugul meditației", un *exportator de liniște*, cum afirmase mitropolitul Antonie Plămădeală. „Răstignit" în limba română, privea cu uimire lumea, dobândind cunoașterea revelatorie. Un pelerin, de fapt, cu aspirație holistică, având nostalgia întregului. Cu „bastonul de peregrin" a bătut lumea, articulându-se la Planetă. O „viață-n cutreier", zicea părintele Th. Damian (ca umblare, colindare), logodind orizontala geografică cu verticala experienței spirituale, vizând *omul îmbunătățit* și practica isihastă; implicit, râvnita conștiință nemărginită.

Om luminos, de un blând nonconformism, Vasile Andru a trăit cumva în afara vremurilor opresive. A ținut conferințe „de acoperire", a ocolit rigorile cenzurii, a sfidat interdicțiile, a vorbit despre *arta de a trăi în spațiul românesc*. E drept, unii (precum Alex Ștefănescu) reacționează alergic la astfel de sfaturi „de îmbunătățire a vieții" prin putere meditativă. Deasupra silniciilor vremii, Andru și-a urmat tenace, neabătut, calea, încercând, o „inginerie psiho-somatică prin cuvânt", ca în *Psihoterapie isihastă* (2000), sperând iluminarea. Eseurile sale sapiențiale, numeroasele interviuri și mărturii (unele, adunate în *Geografia sacră și profană a vieții*, 2015), vor să ne aducă claritatea, să ne îndemne a ne bucura de existență, să ne facă să înțelegem că fericirea nu depinde de lucruri exterioare. Fiindcă fericirea are „culoarea lăuntrului nostru", repeta neobosit, corectând, prin îmbunătățirea atitudinii mentale, ideea de soartă (în sens fatalist) și la nivelul neamului; desigur, prin „reciclarea defectelor", folosind filosofia seninătății (pe bază mioritică) și „temporizarea neantului" și, mai ales, prin implicarea *vestitorilor*, adică a „propulsorilor", cei care – prin intensitate, tenacitate și pozitivitate – vor anunța și vor împlini marile proiecte. Aici, observăm, Andru contrazice *nihilismul radios* al lui Cioran.

Cel care, în 1955, elev la Baineț, a început cu poezie (în *Scânteia pionierului*), „clasicizat" acolo prin Societatea culturală care îi poartă numele, recidivând sub pseudonim (V. Alinescu) în perioada rădăuțeană, ține de o promoție fărămițată, decentă ca indice cultural, „nerealizată", însă, spunea prin 1988. După o „haltă" profesorală suceveană, în mediul de rezonanță al promoției sale, Vasile Andru încearcă, prin „zguduirea minții", *altceva* în peisajul nostru epic. Prin holism, recuperând sacrul, vrea *un alt real*, articulându-se perspectivei cosmoteandrice. Aduce proza, ne anunța orgolios, în faza „post-școlarizării" (vezi *Caiete critice*, 1986), identificând câteva nivele valorice, captând ecourile sofroliminale și punând la lucru N-400, cu „răsunet în om", diferențiindu-se – evident – față de comilitonii cronologici (cf. Monica Spiridon).

Cum, după '89, constata și Vasile Andru, am asistat la „recăpătarea graiului", *Păsările cerului* (scris în 1987, într-o primă versiune) poate fi tipărit (1999) și, imediat, încoronat, după un „balans" al jurizărilor, cu *Premiul „Balkanika"* (Istanbul, 2000), cunoscând, în 2011, o a doua ediție, revizuită. „Ieri, proza aceasta s-ar fi numit disidentă", mărturisea autorul, aducând la rampă doi protagoniști marginali (două voci paralele) marcați de „timpul lor", un timp al demolărilor, psihice și edilitare. Gh. Crăciun, încântat de acest roman „bifocal", invita la *o lectură normală*, fără a uita, desigur, de impactul politic. Iar Andru, sunând „deșteptarea filologică", se dovedește nu doar un om misterios, un „eretic" al promoției sale, ci probează, ca un novator bine informat, prin detașare și precizie a notării, stăpânirea *experimentului integrat*. Evident, o conștiință teoretică lucidă, departe de realismul naiv, angajându-se în scenariul romanesc (ca specialist căutat „pentru suflete"), fără a interveni, totuși, în destinele „pacienților" (cf. Marian Popa). Sandu Tariverde, fost universitar, tapeur, cândva „o sabie", devine „o ruină de om", un nomad „înfiat" de Calea Moșilor, acolo unde, ca locatar clandestin, în funcție de ritmul demolărilor, schimbă „vilele" (câte un „cuibuț"), bucurându-se de protecția maistrului Manolache (Manole). Stă „cu fereală" și află în alcool *un paradis relativ*, cu trecătoare iluminări; o umbră, un „mucenic al drojdiei" acest proscris leneș și filosof ponosit, alungat de echipele demolării, sfârșind sub dărâmături, strivit, într-un final închipuind o jertfă. Tofana Melidon, în schimb, vulnerabilă și tenace, are obsesia plecării, vrea emigrarea cu orice preț, oriunde; bate „la ușa Planetei" și solicită *pase sofronice* pentru a face față primejdiilor. De profesie *emigrantă*, aleargă după vize pe la toate ambasadele, încercând evadarea „din cușca patriei". Pare slabă și neajutorată și e prinsă în cleștele unor mistuiri opuse; are două chipuri, poate fi smerită și impulsivă, candidă și înverșunată, fără sentimentul timpului. Un parazit social, fără slujbă și relații, o fomistă apărându-și fecioria, o „poticnită" visând limanul, pripită, persecutată (crede) și nevrotică, apelând la stratagemele disperaților. Chinuită, răvășită, inerțială, în semi-transă, cu energie agonică, nădăjduiește, prin *training*, la o intervenție în destin, incapabilă, însă, de disciplinare. Dispărând fără urmă, finalmente, rămâne „unul din cele mai frumoase personaje feminine ale literaturii române", nota Marian Popa, în prefața-epistolă.

Destăinuind isihasmul pentru uzul mirenilor (v. *Pustia se lumește*, 2014) sau propunându-ne un jurnal inițiatic în spațiul vedentin (*Yaatra*, 2002), Vasile Andru nu este un traseist religios. „Extinzând" Bucovina la Antipozi, cu o episodică rezidență în Oceania, el își probează *vocația de pelerin*, nicidecum de emigrant, incapabil, dealtminteri, de a se smulge din limba română. Crede în „duhul pacificator al artei", gustă potențialitățile evadărilor și „celibatul clandestin", dar nu acceptă fericirea captivității, cum și-ar fi dorit, de pildă, Vikamiria, o altă Xantipă, invitând scriitorul „la hibernat". Isihast itinerant, ajunge și în edenul polinezian. Emoțiile religioase sunt intense, fosforescente, trăiește dumnezeirea ca „vastitate interioară". După numeroase „dezertări", acest „alb de Bucovina" se întoarce, negreșit, în Europa natală, întristat de speța umană, deplângând canibalismul (la Sarajevo, în septembrie 2001). Înțelege convertirea (repudiată, de fapt) ca o bigamie religioasă și ar dori, înstăpânită în lume, *Iubirea* (Aroha, în limba maori), călătoriile oferindu-i șansa unor mari întâlniri, aducându-i, mai aproape, *hristosfera*. În fond, chiar condiția umană, pe pământ, este cea de *musafir*, ne reamintește, cu tandrețe, Vasile Andru, mereu silitor și sporitor, în așteptarea revelației.

13 sept. 2006, lansare de carte la Muzeul Literaturii Române. De la stânga la dreapta: Vasile Andru, Florentin Popescu, Gabriel Stănescu

Cu vocație de călător și explorator, animat de bucuria cunoașterii, căutând, însetat, *marile întâlniri*, cu retrageri spirituale (de pildă, experiența athonită), Vasile Andru s-a „globalizat" timpuriu, spunea; avionul era deja un „spațiu casnic" iar ființele sporitoare în duh, cu vibrații bune, i-au îmbunătățit lucrarea mentală, ajutându-l să devină *un pivot spiritual*. În fond, Andru recunoaște (în *Amintiri din hristosferă*) că e suma tuturor întâlnirilor de care a avut parte, învățând să trăiască *cu rost*. Unele, e drept, provocate, descingând, de pildă, la Sulina, în căutarea Evanticei Marulis, pe urmele eroinei lui Jean Bart. Sau coborând în „alt timp", în casa-muzeu a baronesei Lydia Lovendal ori însoțind-o pe Taina Hyacintha, o aplinistă *part-time*, pentru care urcarea muntelui Dhaulagivi era un canon, având parte de o moarte mitologică. Dar purtătorii de duh, tămăduitorii sunt căutați: monseniorul Ghika este teoforic, un patriarh carpatic, în timp ce Maica Teresa („scundă, fragilă, desculță") iradiază bunătate, marea ei taină fiind „mila și dragostea".

Dobândind un sentiment planetar, articulându-se la Universal, Vasile Andru râvnește racordul cosmic; mizează pe înrudirea universală (noetică). Și, în același timp, e preocupat și îngrijorat de soarta identității, cerând ferm să ne definim etnic și să ne îngrijim rădăcina. Fiindcă rădăcina e „sursă de putere", protejând echilibrul psiho-afectiv. Important e să ne despuiem de *ego*, să tindem spre conștiința nemărginită (hristosfera), cum îndemna Theilard de Chardin. Să ieșim din *somnul ontic*, după spusele altui învățat. Extensia Conștiinței se însoțește, benefic, cu retragerea Eului, până la absență.

Amintiri din Hristosferă (2014) întărește ideea racordului cosmic, părtășia la o taină primordială, urmând *Codul lui de Chardin*, cu cele patru stadii. Precum în pelerinajul la Guadelupe când, încercat de teofania mexicană, V. Andru simte „continuitate între noi toți". Zilele bengaleze, în pofida babiloniei Calcuttei, îl îmbată de spirit atemporal iar la Tokio, căutând umbra Monseniorului Ghika, cu fabuloase conexiuni de destin, descoperă epoca Heisei, cu liniște și pace; adică epoca isihiei. La Moscova, trecut prin „școala toasturilor", se întâlnește cu bucovineanul rătăcitor M. Prepeliță, un „liric întregitor de spații răpite" și cu boema românilor moscoviți (v. *Un Paște roșu la Moscova*). Petrecându-și Crăciunul la Roma (1989) se confruntă cu euforia gorbymaniei, salutând ieșirea din „adormire" a românilor. Lângă peisajul spăimos din „cazanul" Sarajevo poate contempla revenirea la viață a orașului Zen (Nagasaki) și, cu un aer complice, ne împărtășește exorcismul celor din Polinezia, „cu un picior în neolitic", ocupați cu „pisatul" dracilor.

Dacă astfel de incursiuni vizează evoluția cosmoteandrică, când va „povesti" *sufletul românesc* Vasile Andru nu ezită a aduce laude limbii române (la Melbourne) și nu va ocoli trauma dezrădăcinării. Dar hristosfera părintelui Theilhard de Chardin, dobândind isihia, adică un câmp spiritual omega revine obsesiv; ca și recursul la *cărțile mari*, sub a căror umbrelă putem îmblânzi o istorie potrivnică; sau mistica Bucovinei, îngăduindu-și un minut de exaltare, scriitorul știind prea bine că obârșia este doar legenda, nu destinul nostru pre-scris.

Dacă V. Andru a ajuns la o *poetică personală*, cum observase demult Marin Mincu, putem desluși în devenirea sa câteva etape. Fie că amintim de „intervalul solar" al anilor rădăuțeni, când a descoperit, prin profesorul Gavril Țibu, limba latină, fie că pomenim studenția ieșeană, cu disciplina exercițiului literar (pe calc cehovian) sau deceniul sucevean, „dezlegând" graiul scriitoricesc, decisivă rămâne „deșteptarea isihasmului". Și nu doar după anii '90, când mirenii râvnitori făceau săli pline, dorind „încălzirea ascetică". Să reținem că până la 12 ani, viitorul scriitor a fost ferit de lecturi profane. El venea dintr-o familie religioasă, cu părinți pribegiți și dintr-un sat răpit (Bahrinești); treptat, prima existență, la vedere (scrisul) îl obligă să recunoască importanța trăitului prin sporirea liniștii. Meșteșugul liniștirii (îndeletnicire secretă) câștigă prim-planul, riscă să dețină exclusivitatea. Fiindcă, pentru V. Andru, *trezirea duhului*, adică trecerea de la cunoașterea informațională la cea revelatorie aduce un plus de viziune, în serviciul scrisului, bineînțeles. Iar scrisul rămâne un „însoțitor de drum", într-o lume în care – avertiza Jean Baudrillard – există tot mai multă informație și tot mai puțin sens. Și în care omul grăbit, atras de consumerism, spectacularism, posesivism etc. trebuie – prin purificarea dorințelor – să se elibereze de trebuințe, așezându-se *lăuntric*, dobândind „cumul de har". Ceea ce Andru, preocupat de omul optimizat, recomanda în *Terapia destinului* (1994), isihasmul rămânând, desigur, o lucrare personală, tainică. Smerit, afișând un „surâs buddhic" (cf. Dumitru Brădățan), Vasile Andru era un febril, căutând liniștea, râvnind *trăirea sapiențială*. S-a născut, probabil, cu *gena fericirii*, bucurându-se de un cumul de „soartă bună", neîncovoiat de încercările aspre ale vieții. Acel verdict rostit de Gica Iuteș, „nu scrii ca toată lumea", motiv suficient pentru a fi respins de la publicare în *Luceafărul*, îl va încânta pe S. Damian, găzduindu-l în *România literară*. Într-adevăr, Vasile Andru (Andrucovici) rămâne un prozator cerebral, *inclasabil*, de redescoperit cândva, inclusiv sub unghiul pionieratelor sale silențioase, sarcină care n-ar trebui lăsată în grija posterității. Asumându-și o singularitate misterioasă, făcând figura unui „înțelept răzvrătit", suspectat cândva de „bravadă intelectuală" (cf. Dana Dumitriu), Vasile Andru a avut vrerea și puterea de a scruta, cu luciditate și sapiență, *esențialul*, recuperat, totuși, prin literatură.

Când intra – prin contemplație mistică – în „timpul liturgic", în miraculosul spațiu athonitic (v. *Istorie și taină la Muntele Athos*, Editura *Herald*, 2016), Vasile Andru gusta un „eșantion de veșnicie". Din păcate, încheindu-și, prea grăbit, călătoria terestră, el s-a mutat prematur în veșnicie.

THEODOR DAMIAN

Theodor Damian s-a născut la 28 decembrie 1951, în Botoșani. Absolvent al Facultății de Teologie, București (1975). Doctor în Teologie, Facultatea de Teologie, București (1999). Doctor în Teologie, Fordham University, New York (1993). Doctor Honoris Causa, Universitatea Bioterra, București (2016). Preot în Arhiepiscopia Iașilor (1973-1985), secretar de redacție la revistele „Telegraful Român", "Mitropolia Ardealului" și "Îndrumătorul Bisericesc", Sibiu (1985-1988). Președinte fondator al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York și al Cenaclului literar "M. Eminescu", preot paroh al Bisericii "Sf. Petru și Pavel", New York (din 1993), Director al revistei "Lumină Lină" / "Gracious Light", New York (din 1996). Profesor la Facultatea de Filosofie și Jurnalism,Universitatea "Spiru Haret", din București (2008-2011). Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1999), Membru al Societății Jurnaliștilor din România (1999). Președintele filialei USA a Academiei Oamenilor de Știință din România(2009). A primit numeroase premii și distincții atât în țară cât și în străinătate.

OPERA TIPĂRITĂ: Teologie: *Introducere în istoria creștinismului.Primul mileniu.* Editura Fundației România de Mâine, București (2008), *Răsăritul cel de sus. De la Naștere la Înviere.* Lumina Credinței, București (2006). *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei.* Eikon, Cluj (2003).

Critică literară, eseuri: *Trăirea în Cuvânt* (interviuri), Editura Eikon, Cluj (2012). *Filosofie și literatură: O hermeneutică a provocării metafizice,* Editura Fundației România de Mâine, București (2008). *Roua cărților. O hermeneutică teologică în context literar.* Eseuri, Danubius, București (1998). *Pasiunea textului,* Universalia, București, New York (2003).

Poezie: *Singurul dincolo,* RawexComs (2015), *Apofaze,* Editura Tracus Arte, București (2012), *Semnul Isar/ The Isar Sign,* ediție bilingvă, Editura Călăuza, Deva (2011), *The Isar Sign,* Ed. PublishAmerica, Baltimore, Maryland (2010), *Exerciții de înviere,* Ed. Universalia, București (2009), *Stihuri cu stânjenei,* TipoMoldova, Iași (2007), *Semnul Isar,* Paralela 45, București (2006), *Nemitarnice,* Ed. Dionis, Botoșani (2005), *Poesias* (bilingv),Ed. Lumină Lină, NewYork (2005), *Ispita rănii,* poezii, Limes, Cluj (2001), *Calea Împărăției* (bilingv), Timpul, Iași (2000), *Rugăciuni în Infern,* Ed. Axa, Botoșani (2002), *Dimineața Învierii,* Ed. Axa, Botoșani (1999), *Lumina Cuvântului,* poezii, Libra, București (1995), *Liturghia Cuvântului,* poezii (volum bilingv), Tremain, Klamath, Falls, OR (1989).

Poet, teolog, preot, filosof, profesor universitar, eseist, editor, promotor cultural al valorilor româno-americane, stabilit la New York, în SUA, Theodor Damian este o personalitate complexă de primă mărime în plan european și american, o prezență permanentă și dinamică, creator al unei opere diverse, de largă rezonanță în spațiul cultural românesc și nu numai.

Experiența sa de viață, înalta competență teologică și filosofică, bogata activitate de misionarism sunt tot atâtea căi care se reunesc într-o sinteză lirică originală: poezia sa.

Dar să nu ne lăsăm înșelați: nu avem de-a face cu o poezie religioasă în sensul tradițional al cuvântului, în continuarea poeziei mistic religioase din interbelic, a poemelor cu îngeri din iconografia gândiristă, ci cu un poet modern, care răspunde la sensibilitatea contemporană, punându-și întrebări privitoare la destinul omului și al poetului într-o lume măcinată de incertitudini.

Însăși expresia artistică a poetului e una modernă, deschisă cititorului (actual) , într-o viziune originală asupra lumii, îmbinând meditația cu emotivitatea artistică într-o formulă personală, inconfundabilă.

Desigur, toate acestea au legătură cu marile teme ale poeziei dintotdeana, cu marile simboluri religioase, cu aspirația spre divinitate, dar nu în sens dogmatic, pur teologic, ci în sens estetic, emoțional. Astfel, ca și Blaga, poetul meditează pe marginea unor motive permanente în opera sa: viață, moarte, înviere, pustia, peștera, clepsidra (timpul), crucea, cer, pământ, zi, noapte, îngeri, șarpe, mântuire, rugăciune, calea, drumul, călătoria (corabia, vaporul), jertfa, eonul, cuvântul, tăcerea, taina (isihia), edenul, stânjenelul, apofaza, lumina, întunericul. El își asumă personal aceste simboluri, transfigurându-le artistic.

Volumul **Apofaze** (Editura Tracus Arte, București, 2012) este încărcat de asemenea simboluri. Însuși termenul *apofaze* reprezintă dorința de a ajunge la Dumnezeu, o apoteoză a divinității.

Primul capitol se intitulează **Arșița pustiei.** Arderea și pustia sunt două simboluri fundamentale ale întregii poezii a lui Theodor Damian. Într-un comentariu la volumul de poezii al lui Gheorghe Pârja, **Lacrima sfinxului** (revista *Lumină Lină,* Nr.1, ianuarie-martie,2016, p. 135-136), Theodor Damian definește el însuși pustia: „Pustia este locul unde îți vorbește Dumnezeu. El te scoate din lume, din oraș, atunci când te pregătește pentru o mare misiune. Fiind în pustie, te transformi, devii dependent de Dumnezeu. El e singurul interlocutor. În pustie înfrunți primejdiile unei altfel de existențe, pustia devine un loc al transfigurării, singura condiție în care Dumnezeu acceptă să vorbească inimii tale. Pustia este *Locus theologicus,* locul unde Dumnezeu te scoate ca să te întâlnească".

Și, citându-l pe Horia Bădescu, prefațatorul cărții, adaugă: „Pustia este împărăția tăcerii, a vegherii, deci a stării de trezvie, o tăcere ce are de a face cu taina lui Dumnezeu".

Sau, cum spune poetul însuși într-un volumaș de buzunar: „Pustia te frige la inimă/și-ți răcorește rărunchii/ și-ți risipește tăria/din pustie iese cu adevărat poezia/ca să scrii trebuie să te frigi/ ca atunci când nu te aude nimeni/ dar tot strigi". Pentru el, „Singura scăpare-i poezia/doar acolo locuiești cu adevărat/pustia sau aripa/dar aripa nu-i un loc/ci o stare/ca atunci când tot ce poate muri/nu mai moare". (**Singurul dincolo,** Ed. Rawex coms, 2015).

Simbolurile pustia, taina, peștera, șarpele sunt frecvente în poezia lui Theodor Damian. Iată poezia **Cuprinsul peșterii ca o întreagă pustie:** „Peștera adevărată/are două intrări/ea este viața și moartea/ pântece și mormânt/pântecele ca mormânt/ mormântul ca pântece/peștera nu poate nimeni/s-o sfârtece". Sau, într-o altă poezie, simbolul șarpelui: „În fiecare adânc/ doarme un șarpe/ chiar când e plecat/locul lui e acolo." (**În fiecare adânc**). „Singurătatea are forma/ peșterii", spune poetul. Dar există și o altă formă a ieșirii din captivitate, și anume, singurătatea „când stai în peșteră/ca Iona în pântecele chitului/și te întrebi/cine zic oamenii că sunt eu ?" (**Văzut-am pe Satana ca un fulger**).

Maria Egipteanca s-a izbăvit prin rugăciune. Așa și "credinciosul îngenunchiat//în rugă", devenit rugăciune. Ruga se face în genunchi, în liniște, sub o rază sfântă a lunii, din dorința de a fi mângâiat și iubit. (**Ca Egipteanca cea izbăvită**).

Raportarea la peștera lui Platon trimite la întunericul peșterii, dar și la cel din sufletul nostru, la suferință: „La peștera Dorului/acolo am stat și am plâns", dar, în același timp, peștera e începutul, e "corabia mântuirii". (**Trăim cu peștera-n cap**).

Poezia lui Theodor Damian este o revelare a tainei: „Taina e taină/mi se spune/ea ți se dă/nu ca s-o explici/ci ca s-o faci rugăciune" (**Taina e taină**). „Dacă nu-nțelegem taina/murim", spune poetul. (**Ce taină este aceasta**).

Poetul își pune o serie de întrebări privind rostul cuvântului: „Acasă este locul de unde vine/ cuvântul/ cum se naște cuvântul ?/care e pântecele său ?/ce făcea el înainte de/naștere ?ce fulger l-a zămislit/din ce hău ? (**Pântecele cuvântului**).

Exerciții de înviere, 2009, ne propune o căutare a drumului din noi, o posibilitate de ieșire din infern, un exercițiu de revenire la viață, de înviere, o aspirație spre atingerea perfecțiunii prin cântec: „bine că ești de partea /perfecțiunii/caută și vei găsi/și cântă/cântă și înaintează/ cântă ca să-ți întărești puterile/mai ales când călătorești/ sub soarele de amiază". Pe drumul înapoi, spre izvor, spre începuturi, spre Edenul pierdut, „Fiecare are pustia sa/așa cum fiecare are o cruce/ singurul lucru/care nu se învață nicăieri/este să mergi prin ea/fără să te rătăcești/și crucea cum s-o poți duce".

Autorul propune o teorie poetică a big-bang-ului, conform căreia "universul vine nu din explozie atomică/ ci din explozie de iubire" și o posibilitate de înviere pentru a se putea transfigura: „Trebuie să mori de multe ori/ca să înviezi tot de atâtea /ca să înceapă transfigurarea/ alegerea ta neîncetată/pe drumul templului". El îi reamintește omului uituc (ca și Ion Barbu, în **Oul dogmatic**: „Om uitător, ireversibil"): „ai uitat că nu tu ai făcut lumea/ci ea pe tine". (**Exerciții de înviere**).

Cel care a iubit încă din copilărie cercul ("sau ideea de cerc") cu infinitul din fiecare din ele, cercurile concentrice, știe că „tot ce ține de deșert/este deșertăciune/singura care stă e stihia/tot ce ține de pustiu e pustiire/numai sihastrul nu se pustiește/el pustiește pustia". (**Doar isihia).** Isihia, adică liniștea și tăcerea, tăcerea prin care ne facem auziți de Dumnezeu, starea monahului în chilia sa, prin care se roagă.

Aminteam mai devreme despre metafora vaporului. Este vorba despre vaporul care "a intrat în portul/vieții și al morții/cel mai frumos de pe toate mările lumii/ce poate fi mai dulce decât/viața și moartea/singura și cea mai mare avere / și cea mai sigură cale/spre Înviere". (**Un port ca o gură de leu).**

Poetul scrie „un poem verbal/căci verbul rămâne în veci". El știe că „la început a fost Cuvântul/Cuvântul ca verb/pentru că a fost și este", dar „ce înseamnă cuvânt/cine poate spune" (**Am să scriu un poem verbal).**

Semnul Isar, 2006, este poate cartea cea mai bună a lui Theodor Damian. Aici, poetul transfigurează o experiență personală limită, o operație dificilă într-un spital münchenez, într-o meditație despre viață și moarte, confruntarea cu propriul destin, trecerea de la viață la moarte și din nou la viață. Din această perspectivă, a suferinței și a morții, cale a mântuirii, el simte nevoia unei revizuiri totale, a atitudinii față de viață, creație: „Cred că trebuie să îmi revizuiesc/toate poemele/și să văd cum să fac loc Isarului/ să treacă prin ele/să le mângâie". Isarul nu este doar râul, afluent al Dunării pe teritoriul Austriei și Germaniei, ci un simbol mai general, spațiu al Purgatoriului, al meditației și al limpezirii spirituale, simbol al purificării și al renașterii. "Poeziile mele/ca un tunel al timpului/trebuie să le mai curăț din interior", spune autorul. Spitalul apare "ca o insulă pe Isar", iar poetul, aflat pe patul de recuperări, e înconjurat de îngeri albaștri și îngerițe în halate albe, care-l protejează. Deși știi dinainte care îți este destinul fatal, pentru a învinge moartea, trebuie să mergi mereu înainte: „Crede și mergi înainte/dacă tot trebuie să mori/ să nu fi niciodată pe loc/moartea te prinde mai greu/când înaintezi/mergi înainte și crezi/uneori moartea obosește și ea".

Poetul, legat de bandaje, aude parcă un strigăt: „Lazăre, vino afară", iar el iese din camera de operație "ca din mormântul nestricăciunii", intrând într-o taină care este cunoscută doar celor care trec de la moarte la viață: „Treci… de la o margine la cealaltă/și dinspre adânc spre înalt/...Ce taină este aceasta/numai cel care trece prin moarte va ști/prin pustia morții patruzeci de ani/sau o viață/trebuie să mori ca să trăiești/moartea ca dar/altfel trăiești după moartea /de-o clipă".

Ideea este că, murind, trebuie să „lăsăm ceva în urmă/ un copil, o apă, o stea".

„În fiecare zi trece Învierea/prin noi", de aceea "e bine să-ți pregătești/costumul de mire", ca de sărbătoare. Conștient că, în urma experienței-limită prin care a trecut, trebuie să-și rescrie poemele, autorul crede că "s-ar putea să le scriu invers/de la moarte la naștere", urmărind nu rima, metafora și stilul, ci drumul ascuns al poeziei, "așezarea pustiei în fiecare cuvânt", toate ducând spre liniștea creatoare, isihia: „așa se scrie poemul/când fiecare cuvânt/a devenit rugăciune".

Acestea mi se par volumele cele mai reprezentative ale lui Theodor Damian, care rămâne un poet exemplar, gata oricând de noi surprize creatoare.

Ion Haineș

Anul cinematografic 2016

Călin Stănculescu

Nu voi începe cu titlurile filme multipremiate la Cannes, Locarno, Chicago sau Minsk, ci cu două cărți, nu doar frumoase, ci și utile pentru toți cinefilii, dar și pentru istorici, studenți și chiar profesori de cinema. Prima carte importantă de cinema care mi-a atras atenția a fost **Șapte capodopere ale filmului românesc** scrisă de istoricul și criticul de film Ioan - Pavel Azap.

Pe un arc de timp ce cuprinde trei sferturi de secol, de la *Independența României* (1912) până la *Moromeții* (1987), criticul mai selectează cinci titluri de referință pentru configurarea școlii românești de film și anume *O noapte furtunoasă*, *La Moara cu noroc*, *Pădurea spânzuraților*, *Reconstituirea* și *Nunta de piatră* (laolaltă cu *Duhul aurului*).

Cu afirmații de valoare, cu argumente greu de contrazis, cu formulări sintetice cu profunde reverberații în discursul analitic Ioan-Pavel Azap rescrie un capitol de nestemate cinematografice românești, demne de a materializa orice curs de film autohton.

Lista lui Azap este mult mai lungă și capodoperele filmului românesc sunt mult mai numeroase decât acest prim tom dedicat istoriei începuturilor. Fiindcă, după 1989 asistăm la noi începuturi, la noi criterii de judecată, la noi subiective clasamente precum și la alte elemente de referință care vor putea naște noi volume de autentică critică de film. Cartea a apărut la Editura Tribuna.

Un al doilea volum, excelent ilustrat este **Jean Georgescu, altfel**, subintitulat *De la etaj la subsol*, volum datorat istoricului Viorel Domenico, care schițează cu documente și mărturii edificatoare viața primului nostru clasic al filmului o viață tumultuoasă, o biografie de creație nu lipsită de dramatice meandre, autorul fiind nu rare rânduri demascat ca burghez și dușman al orânduirii de chiar colegii cineaști. Unii mai trăiesc și azi.

În afara capodoperei *O noapte furtunoasă*, Jean Georgescu a mai regizat o satiră antibirocratică, *Directorul nostru,* în care tarele noului regim erau luate în râs chiar de către unul dintre animatorii săi – Eduard Mezincescu. Ecranizarea a noi *Momente* după Caragiale, *Mofturi 1900*, *Lanterna cu amintiri sunt* alte câteva titluri de referință din opera maestrului a cărui traiectorie existențială chiar merită un film. Volumul a apărut la Editura Noi Media Print cu o excelentă *Prefață* semnată de Titus Vîjeu.

Trei au fost filmele care au monopolizat parcă premiile anului, *Sieranevada* de Cristi Puiu, *Bacalaureat* de Cristian Mungiu și *Câini* de Bogdan Mirică. Prezentat mai spre sfârșitul anului, filmul *Inimi cicatrizate* de Radu

Jude, inspirat de scrierile lui Max Blecher, nu a găsit un mare ecou at56ât la public, cât și la critică.

Sieranevada este o comedie aproape neagră, care prezintă un parastas de 40 de zile în prezența unei familii, cu numeroase probleme de viață, cu vinovății și vulnerabilități minore și majore, cu mici și mari conflicte, prezentate realist, într-un mod mult mai accesibil spectatorului decât în ambițiosul *Aurora*.

Bacalaureatul lui Mungiu este o privire critică majoră asupra compromisului, asupra ipocriziei necesare pentru rezolvarea unor probleme doar aparent insolubile. Excelența distribuției, din care se remarcă din nou Adrian Titieni, asigură garanția unor succese viitoare. Mai este de subkliniat că la recentul Târg de carte Gaudeamus, s-a lansat o elegantă casetă cu prinzând filmul *Bacalaureat* și scenariul cuprinzând și scenele căzute la montaj.

În fine, opera lui Bogdan Mirică, reprezintă un debut strălucit în filmul de ficțiune de lungmetraj, autorul fiind deja înscris în familia unor mari cineaști ca Sam Peckinpah, frații Coen sau Tarantino. Un subiect aproape banal se ridică la nivelul unei fascinante poezii a violenței exhibate cu ajutorul a doi înzestrați actori, Vlad Ivanov și Gheorghe Visu.

Și alte filme românești au trezit interesul spectatorilor printre care comediile *Selfie 69* de Cristina Iacob, *Orizont* de Marian Crișan, un **remake** după *La Moara cu noroc* de Victor Iliu după Ioan Slavici,Afacerea Est de Igor Cobileanski, *Ultima zi* de Gabriel Achim sau *Două lozuri* de Paul Negoescu, și acesta un **remake** după filmul semnat de Naghi și Miheles, în urmă cu șase decenii.

Marea diversitate a filmelor românești care au văzut în premieră anul ce trece luminile ecranului arată și vivacitatea Noului Film Românesc, capacitatea sa de a oferi spectatorilor opere originale de mare calitate. Este drept, că în 2016 nu au mai apărut la rampă cineaștii clasici în viață, un Pița, un Gabrea, un Daneliuc, un Gulea sau un Cărmăzan, de pildă.

Este posbol ca anul ce vine să ne aducă alte premiere interesante, precum și un număr semnificativ de debutanți, fără de care nicio școală autentică de cinema nu poate supraviețui.

Am afirmat faptul că bilanțul anului cinematografic nu poate fi decât provizoriu, deoarece, la începutul lunii decembrie vor fi decernate premiile Academiei Europene de Film, unde *Bacalaureat* este concurent la două secțiuni, regie și scenariu, iar la începutul lunii ianuarie 2017 vor fi anunțați finaliștii pentru premiul Oscar pentru film străin, categorie la care a fost propus filmul lui Cristi Puiu *Sieranevada*.

Totuși, concluzia pentru 2016 este că a fost un an bun pentru filmul românesc, mai puțin, poziția miniștrilor Culturii Vlad Alexandrescu și Corina Șuteu, care cu orice preș au dorit să avanseze la rang de Lege prevederi care ar fi sabotat decisiv actuala stare a cinematografiei românești. Mai puțin starea cinematografelor, încăpute de 26 de ani pe mâna unor profitori, nici astăzi pedepsiți.

Marele compozitor și pictorul Elie Cristoloveanu

(urmare din pagina 8)

Dar să revin la biografia, atât cât o pot reconstitui deocamdată, lui Elie Cristoloveanu, pe care o voi completa cu recoltele din cercetările mele viitoare. Elie Cristoloveanu, pictorul nostru româno-american, s-a născut într-o familie de intelectuali, înainte de Primul Război Mondial. După numele său cel mic, putem prezuma că, cel puțin unul dintre părinți, era aromân. Elie se numea, de altfel, și patriarhul Miron Cristea. Tizul acestuia a absolvit Facultatea de Litere din București și Academia de Arte Frumoase, al cărei sediu se afla, după constituire României Mari, într-o aripă a Ateneului Român din București. Aici, ca student, Elie Cristoloveanu l-a văzut și ascultat întâia oară pe Enescu, după concertul acestuia, cum era obiceiul în rândul melomanilor, iar a doua oară, peste câțiva ani, la New York, unde compozitorul, deja ilustru, avea să-i pozeze. Din prea puținele sale amintiri publicate, reiese că Elie Cristoloveanu, care avea să semneze, de acum încolo, Cristo-Loveanu, semn de apartenență creștină, rezultă că a avut, încă de tânăr, expoziții la Ateneu, că lucrările i-au fost achiziționate de Pinacoteca Statului, de Muzeul Simu, Muzeul Militar etc. Însuși Octavian Goga i-a cumpărat patru tablouri, cu prilejul unei expoziții personale anunțată în ziarul *Universul,* moment în care poetul s-a revăzut cu Enescu, „picat tocmai de la Paris". Așadar, Elie Cristoloveanu s-a făcut remarcat, încă din tinerețe, de marile noastre personalități culturale. Este vorba, desigur, de aceiași Octavian Goga, de George Enescu și, poate, de foarte mulți alții. „Evenimentul – notează Mircea Răceanu – a fost pe larg prezentat în ziarul *America,* din 27 februarie 1929". Tot în acest an, îl regăsim la New York, când deschide o expoziție individuală la Galeriile Gainsborough (vezi Mircea Răceanu, *Cronologia comentată a relațiilor româno-americane de la începutul cunoașterii reciproce până la prăbușirea regimului comunist în România,1989,* Institutul național pentru memoria exilului, București, Silex, 2005, p.110). Sosit pe pământ american, la New York, atelierul său este vizitat de călătorii și ziariștii veniți din țară și de către oficiali ai timpului. Este, vreme de un deceniu, profesor de pictură la New York University, apoi profesor de limba română pentru studenții străini, la Columbia University, prilej cu care editează și un manual de circuit închis, ce urmează să-l depistez, întrucât este ilustrat. Din acest moment al biografiei sale, nu avem informații credibile despre pictor. Totuși, mai pot adăuga că el a fost și o prezență civică în viața comunității românești din New York, fiind membru al Societății „Avram Iancu", iar soția sa, Olga Cristo-Loveanu, președintă a Reuniunii femeilor române, din New York.

Iată deci o personalitate de talie mondială – l-am numit pe Enescu – față de care pictorul Cristoloveanu ca și preotul Florian Gâldău, mărturiseau o evlavie cu totul deosebită, aproape un cult. Ajunși la acest punct, trebuie să precizez că Elie Cristolovenu, spre finele vieții sale, și-a multiplicat interesul pentru pictura bisericească. Astfel, cu un anumit prilej, am identificat, în biserica Sf. Dumitru din Manhattan, sub privirile uimite ale preotului Traian Petrescu, două tablouri semnate E.C.L., provenite din școala iconară a lui Elie Cristo-Loveanu. E vorba de o Maica Domnului și de Iisus Pantocratorul, lucrate în deplină conformitate cu canonul bizantin.

Dar lui Elie Cristo-Loveanu îi datorăm și primul portret în picioare al lui George Enescu. „Într-o zi – scrie E.C.-L. în *Amintiri nostalgice* – l-am rugat (pe Enescu, n.n.) să-mi pozeze ca să-i fac portretul. Mi-a răspuns că n-a făcut aceasta niciodată, cu toate că fusese rugat de atâtea ori de alți artiști, dar o va face, pentru mine, cu o condiție: să-l las să-și aducă vioara și să practice în timp ce pozează. I-am acceptat propunerea, cu inima plină de bucurie. În acele ședințe, ce mi-au trebuit să-i termin portretul, pe lângă că am fost delectat de arta lui cum nimeni în întreaga lume n-a fost vreodată, am avut ocazia să cunosc și omul Enescu cu calitățile sale rare". Și amintirile lui Cristoloveanu culminează cu evocarea unor concerte ale lui George Enescu la Cornegie Hall și, mai ales, cu reproducerea unor fragmente din cronicile muzicale apărute în presa americană, în traducerea sa.

La începutul acestui articol poate fi admirat și interpretat portretul lui Enescu, ascultând sunetul viorii sale, un portret nu lipsit de monumentalitate. Lucrare deloc grandilocventă, ci vizionar simbolică.

LIVIU ŞOPTELEA

"Peste lucrările pictorului *Liviu Şoptelea* trece permanent un vânt imaginar care animă suprafaţa de culoare şi deseori o agită. Compoziţiile par a fi un moment zero al creaţiei lumii când apele se despart şi cerul de pământ, de asemenea. Este un moment fastuos desigur şi incitant pentru privitorul care devine congener cu protopărinţii omenirii. *Tripticurile* au sensul unei desfăşurări imprevizibile, o mişcare cromatică pe suprafaţă, încât acest potenţial creator incită percepţia. Vibraţiile şi modulările pastei fac ca dinamica materiei să pună spiritul permanent în alertă. Alte compoziţii au doar sensul obţinerii unui efect decorativ, fără vreun alt cod semantic. *Fantezie în roşu* are vitalitatea unui sentiment solar şi apolinic în timp ce alte frământări pe suprafaţă sugerează *dionisiacul*. Extremele se atrag şi din media lor rezultă diversitatea gesturilor eliberate de prejudecăţi şi de norme făcute spre a fi încălcate. Pictura lui se susţine prin adevărul personal pe care vrea să-l exprime şi pe adeziunea spontană a celor care-l cred pe cuvânt."

Valentin Ciucă
Un secol de arte frumoase în Moldova
Editura ART XXI, 2009

„Liviu Şoptelea este artistul care trăieşte în universuri paralele, în acelaşi timp. Aşa se face că arta lui îmbină armonios elemente din cunoscut şi

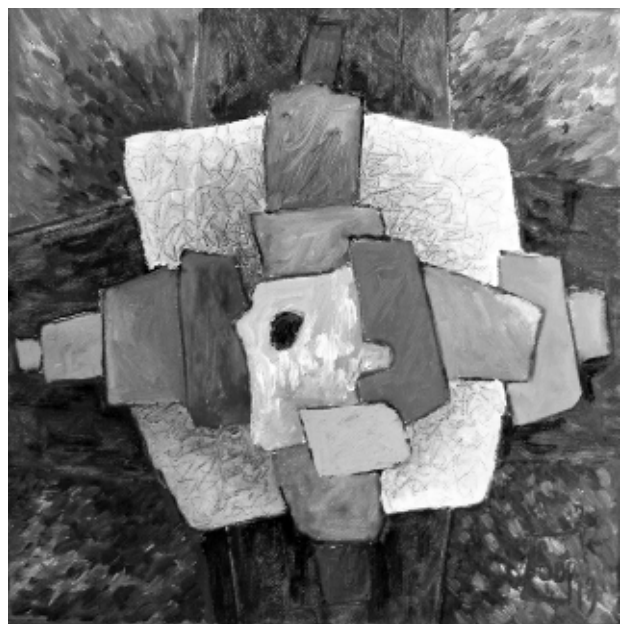

necunoscut, de aici şi de dincolo, de el ştiute, dar nu şi de ceilalţi. Expresia ambelor dimensiuni este totodată o revelaţie, de aceea privindu-i tablourile descoperi în ele o nuanţă de mister care aduce metafizicul în concret şi care în acelaşi timp se constituie într-o deschidere prin care ai senzaţia că intri în comuniune cu taina.

Aceste caracteristici sunt confirmate în arta lui Liviu Şoptelea de prezenţa directă şi indirectă a motivului religios, de factură creştină în special, motiv ce ridică nu numai respectiva lucrare, dar întreaga creaţie a artistului, la un nivel superior prin aceea că ea fie se identifică cu topul ierarhiei de valori a lumii în care trăieşte, fie exprimă aceste valori în formulele sale originale.

Mai mult decât atât, logodirea sacrului cu profanul, a concretului cu abstractul, a expresiei directe cu absconsul îndeamnă pe privitor la contemplatie, la reflecţie teologico-filosofică şi la gândire critică. În felul acesta Liviu Şoptelea devine un pedagog şi un mistagog, totodată oferindu-şi marea şi rara şansă de a crea ceva în sufletele celorlalţi, de a rămâne în ele şi de a deveni o nouă treaptă în procesul creşterii lor interioare.

Theodor Damian
Exerciţii de contemplaţie: arta lui Liviu Şoptelea
Revista *Lumină Lină* nr. 2/2013

Reproduceri în pag. 20

PETRU BOTEZATU PICTEAZĂ OAMENI (III)

Aşadar, Petru Botezatu pictează oameni, sau, cel puţin aşa pare.

Uneori magnifici, alteori sub forma unor mulţimi consternante, nuzi, neterminaţi, supraîncărcaţi cu atribute nemaivăzute, în costumaţii fanteziste, alteori în basorelief, poleiţi cu aur, profitând de oarecare tridimensionalitate.

Lumina introdusă este deseori exprimată în caratele strălucitoare ale aurului la care recurge dintr-o necesitate de elocvenţă pictorială.

Aglomerarea de oameni şi de elemente este deseori metoda sa plastică predilectă, Artistul surprinde astfel atenţia întrebătoare a minţii, anticipând contradicţia indusă la fiecare pas de lipsa de logică suprarealistă a relaţiilor interioare, aşteptându-se ca în dosul percepţiei de suprafaţă suprasolicitate să se instaleze nu neapărat o înţelegere adecvată, ci doar o stare, un sentiment.

Pictorul, scoate la vedere tot ceea ce n-am fi putut privi niciodată faţă în faţă. El creează insule privilegiate ale unor noi sinteze, plimbându-ne pe sub ochi complicatele suburbii ale unei minţi determinate să răscolească, şi să învie spectrul unor spiritualităţi compozite, născându-se în virtualităţi paralele, distante şi concomitente in acelaşi timp...

Coexistând toată viaţa în mijlocul unor vaste mulţimi de alţi artişti, Botezatu îşi păstrează o unicitate spectaculoasă, neasemuindu-se cu nimeni, fără nici un fel de emulaţii, împătimit în revizitarea *FIINŢELOR CARE LOCUIESC LUMEAACEASTA* sau altele asemenea.

El nu sfidează logica ori raţiunea, ci doar propune alternative dintr-o imaginaţie fabuloasă. Nu inconştientul lui furnizează subiectele, nu un exhibiţionism excentric se află în dosul creaţiilor sale, compoziţiile sale nu sunt nici mitologice, nici religioase, nici narative, deşi pare astfel. Naraţiunea însă nu este impusă ci, se desfăşoară şi ea după aceiaşi lege care guvernează creaţia artistului, şi anume a libertăţii depline. Personajele pe care le înfăţişează artistul în vastul său expozeu, răstălmăcesc formatul uman asumându-şi devieri spectaculoase, impunând o fabuloasă reconfigurare.

"Vieţuitoarea muzicii", 92x122, acrilic şi gesso pe pânză

Botezatu apare deseori preocupat să întocmească dosarul detaliat al oricărei transcendenţe prezente ca o înclinaţie prevalentă a subiectelor sale.

Artistul nu pare să-şi decline autoritatea în nicio fază a lucrărilor sale, exercitându-şi permanent controlul, ordonând cu minuţiozitate raporturile dintre elemente, precizând statutul celor mai multe dintre noile fiinţe create, căutându-le atent şi, dezinvolt în acelaşi timp, legităţile şi sensurile, cu o fantezie fără margini.

Este greu de închipuit că toate aceste apariţii se datorează doar jocului plastic pus la cale de mintea unui singur om. Este o voluptate nemarginită a închipuirii, şi, în evoluţia lor, aceste compoziţii intră într-un JOC asemănător celui cu *Mărgelele de Sticlă* al lui Hermann Hesse.

Artistul pare să se fi împăcat din capul locului cu predestinarea utopică a picturilor sale; ele se pot deseori interpreta ca exorcisme imaginare şi complexe, ori ca viziuni capabile să-i asigure artistului o evadare din realitatea imediată. Ele sunt mereu noi alternative aşadar, la lumea sa înconjurătoare, la arealul său fatal în care el a rămas prizonier dintr-o îndepărtată copilărie şi tinereţe tutelate de instaurarea si consolidarea comunismului, la marginea unei societăţi respingătoare, într-un autoexil continuu, obsesiv.

Uneori se poate crede că lucrările lui Petru Botezatu propun paleative, lumi fantaste, improvizaţii, visări prelungite dincolo de spaţiul nopţii, fixate provizoriu în plasma pictorială.

Am putea crede că picturile lui Petru Botezatu ar putea fi consolidate ca sedii personale de catharsis.

E doar o propunere.

Poate că sunt mai degrabă cuceriri ale unor noi viziuni, ale unor înfăptuiri vizibile ce decurg dintr-o imaginaţie universală, cuceriri triumfale ale unor tărâmuri compensatoare, jubilaţii instituite tocmai de procesul de creaţie. Poate de aceea sunt atât de singulare, atât de incomparabile, atât de personale.

Cora Botezatu

Cum devine de se leagă

Gramatică și logică naturală

Nicolae Georgescu

Ei, da, iată o vorbă nouă de tranziție: *Așa vrea mușchii tăi*. Se spune în context interogativ: *„De ce, mă, de ce ? ! Că așa vrea mușchii tăi ? !”* Unii vorbitori resimt nevoia acordului; dar, atenție, nu pun verbul la plural, *așa vor*, ci zic *Așa vrea mușchii tău*. Doar că, astfel, se alunecă în derizoriu, chiar în trivial. Faptul că este protejat singularul lui *a vrea* mi se pare interesant. Avem, în fond, de-a face cu o expresie ce definește legea pumnului, *Das Faustrecht*, numai că nu se referă la sistemul muscular al trupului omenesc, ci la un resort al voinței. Este un fel de metaforă pentru „minte și mușchi”. Caliban, când se încruntă să priceapă ceva, pare a-și încorda mușchii minții. Departe de noi intenția de a propaga dezacordul, dar sunt contexte când el poate fi justificat. Dacă am înțeles această vorbă în sistemul lui Caliban înseamnă că dezacordul este natural, în firea lucrurilor, pentru că *minte cu mușchi* nu există. Concentrarea asupra unui lucru nu ține de sport, ci de climat interior, de drumul către revelație eventual. Și atunci, dacă este un dezacord natural, de ce să-l acordăm gramatical, de ce să-i dăm girul normalității ? ! Multă lume - de fapt, toată lumea - crede că vorbirea ori scrierea trebuie să fie mereu perfect acordate, fără fisuri în privința regulilor formale. Un calculator programat să se exprime după reguli gramaticale n-ar putea greși niciodată. Numai că, pus în fața alternativei de mai sus, ce anume acordă, s-ar bloca. El va lăsa, desigur, verbul la singular, cum îl întâlnește în șirul vorbirii, și ar pune substantivul tot la singular.

N-o să vă vină să credeți, dar dezacorduri gramaticale face și Eminescu. Și încă, dezacorduri pe care nici nu le sesizăm, atât de strâns ne ține în vraja poeziei. Iată, de pildă, poezia *Singurătate*, publicată în *Convorbiri literare*, 1878, poezie care deschide ediția princeps din 1883: *„În această dulce pace / Îmi ridic privirea-n pod / Și ascult cum învelișul / De la cărți ei mi le rod.”* Este vorba de șoareci: *“În odaie prin unghere / S-a țesut păienjeniș / Și prin cărțile în vravuri / Îmblă șoarecii furiș”* (am citat din ediția Perpessicius, textul actual). Chiar așa: *ei mi le rod învelișul*, dezacord în toată legea.

În *Scrisoarea III*, tot Eminescu: *„S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta”*. În *Egipetul, Împărat și proletar*, în *Scrisoarea I*: dezacordurile gramaticale ale lui Eminescu sunt și în poeziile tipărite – și în manuscrise. Trecem pe lângă ele și nu le observăm. Unii editori le corectează, din scrupul. La *Singurătate*, de pildă, Titu Maiorescu are: *„Și ascult cum învelișul / Cărților încet mi-l rod”* (edițiile târzii, când criticul observă greșeala).

Ce vrea să spună, în fond, poetul în acest pasaj ? El are cărțile în *vravuri*. Asta înseamnă că sunt *în pachete învelite în hârtie* (și eventual legate) nu *în teancuri*. Printre aceste vravuri umblă șoarecii furiș. Ei nu rod, așadar, învelișul cărților, ci doar hârtia pachetelor. Cred că aici trebuie o *emendare* ca să liniștim gramatica: *Și ascult cum învălișuri / De la cărți ei mi le rod*. Emendare, adică o corectare a textului așa cum se crede de cuviință că este cel mai simplu. Las, așadar, termenul din *Convorbiri, învăliș*, și nu accept singularul, cum este acolo, ci-l duc la plural presupunând că este vorba de *lapsus chalami*. Greșelile clasice, acceptate și la Homer și la Horațiu și la Cicero chiar, se numesc *laspsus* = *alunecare*. Este lapsus linguae = alunecare a limbii, a vorbei, și lapsus chalami, alunecare a condeiului, a penei de scris (de obicei, către o vorbă rea). Este, desigur, și lapsus memoriae, alunecare din memorie, cuvântul care-ți stă pe limbă și nu poți să-l rostești.

În exemplul celălalt, însă: *S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta* nu mai este lapsus. Vorbește Biazid, un sultan. Se poate pune întrebarea dacă este vorba de *s-au îmbrăcat* - ori de *au fost îmbrăcați*. Forma pasivă (de fapt, medio-pasivă) poate fi construită cu singularul care poate fi înțeles unipersonal sau chiar impersonal. Omul de la țară zice „*s-a* adunat nori de ploaie”. Noi, dacă vom zice: „*S-au* îmbrăcat copacii în frunze noi” vom presupune că sunt animați și s-au îmbrăcat singuri. De fapt, i-a îmbrăcat natura, adică bunul Dumnezeu, deci este corect *S-a îmbrăcat copacii*. În latinește nu se pun asemenea probleme, atât de complicate, de gramatică: latina este mai naturală.

Un prieten medic îmi spune că este imposibil să spui “Mă dor picioarele”, pentru că nu ele mă dor pe mine, ele nu au sentiment, suferință, ci eu simt această durere. Trebuie spus natural, logic: „Mă doare picioarele”, considerând „mă doare” expresie de limbă.

Eh, fiecare cu ce-l doare. Pe mine mă doare apostroful cratima, consoanele duble – dar, mai ales, mă doare că avem două limbi literare: o limbă literară clasică, liberă – și o limbă literară actuală, legată de gardul dicționarelor și îndreptarelor anuale aproape.

Vitralii

Din nou despre harul din bisturiul doctorului

Don Andreiță

Scriam, într-un *vitraliu* mai vechi, despre măiestria profesională și harul divin din bisturiul profesorului universitar doctor Viorel Goleanu, chirurg cardiolog, în palmele căruia au palpitat nu o dată inimi ajutate să-și reia ritmul și vieți să se nască din nou. Aduceam în sprijinul atestării prezenței (și efectului) harului divin mărturia a două incontestabile personalități medicale, savanții George Litarczek, părintele anesteziei românești, și Dumitru Constantin-Dulcan, neuro-psihiatru. Voi vorbi astăzi despre un alt domeniu, extrem de important, mai puțin abordat (poate și datorită specificului său oarecum insolit) dar tot mai frecvent în acest început de deteriorat secol XXI. Este vorba despre domeniul urologic. Să recunoaștem, când pronunți cuvântul „urologie”, mulți se duc cu gândul, automat, la organele genitale – și nu numai; dar care, la rândul lor, trimit într-o direcție foarte clară: una înveșmântată academic în conotații științifice. De fapt, domeniul este mult mai larg, în centrul căruia se înscrie, pe lângă suferința prostatei, soarta rinichiului, la fel de vital ca și inima. Acești termeni definesc profesii nobile, care consacră medici – și cărora medicii li se consacră, din iubirea de oameni, întru salvare de vieți. Un astfel de medic, în bisturiul căruia Dumnezeu a picurat harul său, este profesorul universitar doctor Viorel Jinga, de la Spitalul „Prof. Univ. Dr. Theodor Burghele”-Panduri, din București. Spital mare, cunoscut (și *recunoscut*) ușă de sănătate deschisă tămăduirii unor suferințe de pe întregul plai românesc.

Meseria (de ziarist) și (în ultimul timp) bețișugurile m-au purtat prin multe din spitalele țării; ba, chiar și de prin alte țări (n-am să uit, de pildă, excelentele condiții spitalicești în care l-am reîntâlnit pe marele scriitor Marin Sorescu, la Paris, dar nici apatia unor medici-roboți care-l priveau ca pe o gânganie prin microscopul pupilelor reci; cum n-am să-l uit, de asemenea, pe medicul Doru Băltățeanu de la Spitalul „Elias” din București, care se îngrijea de bețișugurile marelui scriitor Fănuș Neagu, devenindu-i prieten și luptător al aceleiași cauze).

Un prieten (al bolnavului) și un luptător (alături de el) este profesorul Viorel Jinga, cu un orar zilnic încărcat de dimineață până seara, inclusiv sâmbetele și duminicile. L-am observat mai multe zile, cum trece printre bolnavi ca un apostol printre însetații de lumină și adevăr; căci ce înseamnă viața, la urma urmei, dacă nu un drum întru lumină și adevăr, peste care boala (și nu numai, desigur) aruncă umbre de întuneric și nesiguranță, care trebuie îndepărtate cu ajutorul medicului ? Medicul-apostol, în bisturiul căruia (dar și în inima și în cugetul căruia) Dumnezeu a picurat o fărâmă din minunea Sa. Am fost martor la un moment când profesorul Jinga se interesa, la telefon, prin medicul său rezident (Cristian-Sorin Sima) despre starea pacienților din Secția pe care o conduce, el aflându-se la Viena (pentru trei zile) la un congres de specialitate (unde ajunsese pe cheltuială proprie). Altădată, într-o duminică, „am tras cu urechea” cum îi împărtășea celuilalt rezident (Cristian Toma) niște observații de finețe de pe ecranul aparatului ecografic. Pentru că profesorul, *dascălul*, știe (trebuie să știe) să-și formeze urmași de nădejde, *învățăcei* care să se străduiască să-i calce pe urme.

Dar care sunt recompensele pe care acești medici, acești dascăli de sănătate umană, le primesc din partea noastră, a societății ? Am descoperit un exemplu; unul singur, unic până acum, dar o dovadă, totuși. În primăvara anului trecut (aprilie, 2015) 74 de medici – profesori, academicieni etc. – au fost premiați, pentru prima oară, de către Ministerul Sănătății, la așa-numita Gală a excelenței în sănătate. În ce-au constat aceste premii ? În înmânarea unor *diplome* – acel dreptunghi de carton colorat, care a ajuns obiect de bancuri, mai banal decât certificatul de șomer. Dar, fie ! A fost, totuși, un fel de atenție, de băgare în seamă. Pentru ceea ce se raportase cu acest prilej: 18, 2 milioane de consultații, 3,2 milioane de internări, 3,5 milioane de intervenții Ambulanță și SMURD – în anul precedent. Fastul sărbătorii l-au asigurat actorii; diplomele au fost înmânate de către artiști care, la rândul lor, fuseseră pacienți. Este greu de ales exemple din cele 74 de nume sonore. Risc, totuși, câteva, desprinse aleatoriu. Ion Caramitru „premiază” pe: Daniela Bartoș și Șerban Brădișteanu; Marius Țeicu – pe Al. Vlad Ciurea și Mircea Cinteză; Virginia Rogin – pe Dan Prelipceranu și Ionel Sinescu; Mihai Georgescu – pe Doina Dimulescu și Leon Dănăilă; Alexandru Arșinel – pe Mihai Lucan; Ilinca Tomoroveanu – pe Mircea Beuran; Stela Popescu – pe Radu Deac; în sfârșit, Vladimir Găitan premiază pe Leonida Gherasim și *Viorel Jinga*. Am făcut această succintă trecere în revistă tocmai pentru a arăta sfera academică în care se află – prin strădanie, talent, cum și prin *mila* lui Dumnezeu – planeta profesorului Viorel Jinga. Așa cum mă simt dator să subliniez opinia lui Gheorghe Borcean, președintele Colegiului Medicilor din România (la acea dată) potrivit căreia: „În țară sunt 45.000 de medici (or mai fi ?) care nu beneficiază de nici o diplomă de excelență, dar care fac lucruri minunate, fără să-i promoveze cineva”. Opinie la care a răspuns (spăsit) ministrul de atunci al Sănătății, Nicolae Bănicioiu: „Niciodată statul nu a reușit să vă mulțumească așa cum ar fi trebuit”. Și, se pare, nici nu va reuși prea curând, atâta timp cât una face și alta spune, iar marea lui investiție constă în tipărirea unor diplome.

În ceea ce-l privește pe medicul-apostol Viorel Jinga, în jurul căruia s-a rotit această circumferință de fapte, întâmplări și idei, pot spune, cu mâna pe inimă, că marea lui satisfacție și recompensă constau în însănătoșirea pe care le-o aduce oamenilor, ajutându-i să-și reia cursul firesc al vieții, pe calea de lumină și adevăr. În acest spirit, am desprins de pe internet părerile câtorva foști pacienți ai săi: Mariana: „Am fost pacienta dumnealui. După operația care am făcut-o acum un an, simt că mi-a fost dată a doua șansă la viață. Îi mulțumesc, cu recunoștință”; Iulia Vochițoiu: „Logodnicul meu a fost operat de domnul profesor Viorel Jinga, care este o personalitate de excepție atât din punct de vedere profesional, cât și uman. Cu toate că are timpul extrem de limitat, găsește resurse să fie aproape de fiecare pacient. Condițiile de spitalizare sunt foarte bune și personalul este bine pregătit”; Artistă: „Sunt pacienta domnului prof. dr. Jinga Viorel și am fost impresionată de modul excepțional în care am fost primită și tratată în Clinica Panduri”; Sidonia: „Mare om, mare caracter”. În sfârșit, un ultim cuvânt, aparținând lui Gigel Zisu: „Sunt pacient al domnului profesor Viorel Jinga din anul 2009. Un om și un medic de o deosebită valoare. (…) *Multă sănătate, domnule doctor, și putere de muncă pentru a mai prelungi viața multor pacienți*”.

…Este urarea la care se asociază și semnatarul rândurilor de față, în această lună decembrie, a marilor sărbători, Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos și Anul Nou, 2017.

Viața în fișe de roman

Subalternul

Vasile Szolga

Eram un grup de studenți plecați în practică pe șantierul combinatului petrochimic de lângă localitatea X. Ajunși la șantier, ne-am hotărât să mergem să discutăm cu directorul combinatului. Tineri așa cum eram, la douăzeci și doi de ani, nu ne putea opri nimeni să dăm buzna în biroul directorului general, deși secretara încercă cu disperare să ne oprească, dar fără succes.

Odată intrați în marele și somptuosul birou ne-am adresat directorului, un tip destul de simpatic, rotofei, nu prea înalt căruia, după un moment de uluială de îndrăzneala noastră, i-a plăcut tupeul celor patru tineri și aerul tineresc care ne înconjura, ne-a invitat să luăm loc în fotoliile și pe canapeaua din fața marelui birou întrebându-ne cu ce problemă ne aflăm acolo. A liniștit-o pe secretara care din pragul ușii capitonate își frângea mâinile pentru că am trecut de ea fără să ne pese de protestele ei, spunându-i că totul este în regulă și-i făcu un semn cu mâna să se retragă.

Rămași între noi, ne-a ascultat cu atenție și ne-a întrebat dacă avem cazare în localitate sau facem naveta de la București. La răspunsul nostru că am prefera să nu facem naveta ne-a spus că este în regulă și că ne va pune la dispoziție un apartament de trei camere într-un bloc, unde șantierul avea câteva apartamente puse la dispoziție pentru cazarea muncitorilor. Pentru mâncare: ori mâncăm la cantina șantierului, ori ne dă o sumă de bani din care să ne gospodărim singuri. Evident că am ales a doua variantă. Apoi a sunat secretara cerând să vină la el șeful secției administrative.

După câteva minute, ușa biroului se deschide și intră în birou un ins mărunt, care, săracul, părea că este handicapat: avea picioare îndoite într-un fel ciudat, cocoșat și aplecat mult în față, astfel că părea mai scund decât directorul cu cel puțin o palmă. Se adresă directorului cu umilință:

– Să trăiți tov Director ! Cu ce vă pot servi ?

– Uite aici niște studenți la practică din București. Le asiguri cazare într-un apartament din blocul, știi tu care, și le dai bani de mâncare pentru trei săptămâni. Apoi îi repartizezi la punctele de lucru.

– Am înțeles tov director, să trăiți !

Am ieșit din biroul directorului, după ce ne-am strâns mâinile călduros, ca și când am fi fost cunoștințe vechi. După noi venea șeful administrativului și atunci, în fața biroului directorului, se produse minunea: omul, care până atunci era un ins scund, cocoșat, cu picioarele strâmbe, se îndreptă devenind un bărbat aproape înalt, drept, care nu prezenta nici un defect fizic. Fusese schilod doar ca să fie mai scund decât directorul general.

Scaunul electric

Baladă de Crăciun

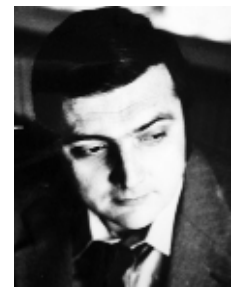

Nicolae Dan Fruntelată

Pentru că e decembrie, pentru că se termină încă un an al duratei noastre, pentru că nu știm ce va mai fi, cum va mai fi, am ales să vă spun versuri minunate și adevărate până la durere. Nu ale mele, m-a ferit Dumnezeu de păcatul trufiei ! Ale unui prieten al meu din tinerețe pe care generațiile de acum nu-l mai știu, nu din vina lor, din vina acestor vremuri aculturale când o vedetă de televiziune mânuitoare de poante ieftine și de vocabulare reduse la cincizeci de cuvinte, dintre care patruzeci în angleză, o divă de modeling de pe trupul căreia curge siliconul ca o niagară, un infractor agramat deghizat în politician, această faună de ambuscați semianalfabeți a invadat ecranele vieții noastre.

Eram la un concert al unui mare interpret de poezie. În finalul spectacolului, a cântat o baladă care mi-a amintit de tinerețea noastră. *Te-am iubit, Ludmila/ când eram mai mic/ oferindu-ți zilnic/ flori presate-n plic.* Și *Când săream pe ciotul/ cailor de var/ te-am iubit, Ludmila/ lângă samovar*. Și iar și iar: *Ce mai faci, Ludmila/ în ce ploi te scalzi/ și-n ce iarbă luneci/ cu genunchii calzi ?*

Pentru a încheia această călătorie în amintire: *Împletind aiurea/ flori de mucava/ te-am iubit, Ludmila/ te-am iubit cândva.*

Un vecin de rând de la spectacol, specialist în literatură, m-a întrebat siderat: „Cine-i autorul versurilor ?" I-am spus pentru că mi-a părut atât de rău că nu-l știe pe colegul nostru de generație și de tinerețe, pe boemul sublim al unor ani care nu se vor mai întoarce niciodată.

M-am dus acasă, mi-am scos pe masă cărțile dăruite de prietenul meu și am citit din nou.

Cu ce lumină se pictează/ un cearcăn fără interes/ și cum trăiește falsitatea/ culorii din bonjour tristesse.

Nu fac niciun fel de comentarii. Mi-e lehamite de subtilitățile unei critici care l-a judecat pentru sentimentele lui, pentru că-și iubea locul natal, Râmnicul Vâlcii, pentru că-și iubea țara, pentru că iubea ca un fluture nebun atâtea femei încât îmi zicea cu un soi de orgoliu: „Bătrâne, eu am făcut Unirea României Mari, am iubit o basarabeancă, o ardeleancă, o bănățeancă, o olteancă și multe altele..."

Trage fiecare/ cu săgeata-n frig/ tu de ce să tremuri/ eu de ce să strig.

Năvălesc peste mine amintirile. Îl întâlneam la cafeneaua „Tosca" de lângă Operă, la o cafea și un coniac unic, evident, superior.

Pe culoarele „Scânteii tineretului", unde venea să-mi propună reportaje fabuloase, îi semnam deplasări lungi, venea înapoi cu însemnări poetice și-mi spunea: „Bătrâne, n-am avut timp, am scris balade multe !"

La „Luceafărul", unde-mi aducea versuri și știa că o să i le public, pentru că erau bune, pentru că ardeau de talent, pentru că el era prietenul meu oltean, boem și zăpăcit, un fel de don Quijote fără cal și fără scutier.

Mânăstire-ntr-un picior/ și prădată foarte/ nici vândut de zece ori/ nu mă tem de moarte/ Nu e nimeni vinovat/ de prădarea Troii/ eu mă simt răspunzător/ doar de soarta ploii.

Părea omul de lume perfect, boemul curtat, așteptat de toți, spumos la vorbă, iubit. Înconjurat de prieteni, de iubite, de talent.

Era, însă, înțeleg abia acum, un om foarte singur. L-am întâlnit – ultima noastră întâlnire – la Piața Romană. Avea un pardesiu albastru, subțire, era slab, palid ca de obicei, eu eram și mai palid, în perioada aceea mă traversa o boală grea, ne-am îmbrățișat, mi-a spus că așteaptă o femeie, el mereu a așteptat o femeie și poate, tocmai de aceea, a murit singur în apartamentul primit de la un primar generos, am auzit că a fost găsit la mult timp după ce inima lui de poet se oprise ca un ceas stricat.

Iar când un menestrel scolastic/ îți va cânta la cap troparul/ vei accepta să fii mireasă/ și vei rămâne cu groparul.

Până acum nu i-am amintit numele. Prietenii, cei apropiați de vârsta mea, știu că e vorba de un poet profund, un menestrel, un aed născut în Vâlcea, George Țărnea.

Citiți-l, prieteni mai tineri. Sufletul vostru are nevoie de sensibilitate și de muzică. Și de poezie adevărată. Îl ascultați uneori pe Nicu Alifantis, cântărețul dăruit care cântă pe versurile lui Țărnea. Ar trebui s-o spună mai des, e obligatoriu să spui numele autorului versurilor. Pentru că din ele pornește inspirația ta. La acest sfârșit de an, am citit versuri. V-am dăruit versuri. Ale unui prieten care a plecat în sus, mai către apus. Fără vreme, fără știre, dar cu prietenia noastră ca pomenire.

Ce mai faci, Ludmila/ în ce ploi te scalzi/ și-n ce iarbă luneci/ cu genunchii calzi...

PANTEON – GRIGORE

Neagu Udroiu

Sunt și instituții și persoane care fac tot ce pot pentru a ne ține deschisă fereastra inimii în așteptarea fâlfâitului aripilor de înger. Nu sunt ani mulți de când Grigore Vieru ne-a părăsit. Dar ne rămâne aproape și ne caută, mângâietor și tămăduitor, cu versul legănat și parfumat, desprins cu migală dintre furtuni stelare și arșițe nepotolite. Verbul lui, încrustat în grindă, veghează visele copiilor și îndeamnă pe cei mari la bună purtare, înțelepciune și înțelegere. Rugăciunile împletite din nesomn și întristare sunt presărate asupră-ne întocmai ploilor de stele, misterioase și grăitoare de povețe. Ca într-un testament arghezian, iarba cerului se agață de geam, astfel încât pe firele sale să vină aproape „în neștire" luceferii.

Sunt bucuros că pot strânge mâna acelor semeni ce se adună pentru ca, alături fiind, să dea formă acelui gând ce-l datorăm lui Grigore. Rostit în bronz, chipul său de ființă sensibilă și chinuită cu grijile semenilor așteaptă să-i trecem prin preajmă ici și acolo, în spațiul românesc de dincoace și de dincolo de Prut. Liga Culturală a Românilor de Pretutindeni, cu rădăcini bătând departe către truda lui Eminescu, Delavrancea și Iorga vădește resurse nebănuite în zilele noastre în a-și onora blazonul. Ea are în Profesorul Victor Crăciun un lider imaginativ, pătimaș, priceput și eficient. O seamă de alte organizații cultural-științifice, coordonate la rândul lor de personalități de marcă, invită, prin inițiative de toată atenția, la perpetuarea memoriei unui mare dispărut.

Se manifestă activ, inteligent și convingător Asociația culturală „La noi la Români" unde găsim în calitate de protagonist o doamnă știută de noi de pe când realiza emisiuni la Radioteleviziunea Română și ca apreciat rapsod popular - Niculina Merceanu. A prezentat toate cele trei manifestări anuale de până acum închinate, la propriu, lui Grigore Vieru, mai întâi la Sala Palatului, apoi la Centrul Cultural al Ministerului de Interne. Ediția de acum o săptămână a beneficiat de sprijinul Ambasadei Republicii Moldova la București ca și de asistența Înaltului Reprezentant al Guvernului Român pentru românii de peste Prut. Liga Culturală și Primăria Sectorului 2 al Capitalei și-au făcut simțită prezența. Ca partener media, TvRM se poate felicita de conlucrare în termeni specifici cu organizatorii. Pe ecranul societății noastre de televiziune, Grigore Vieru a fost dintotdeauna o ființă aducătoare de lumină, un prieten drag. Remarc la conducerea complexului cultural de la Podul Mihai Vodă o prezență de tot tânără, interpret de finețe de muzică bună. A fost o șezătoare literară gândită cu măsură, cu momente de reală emoție, cu gândul la scriitorul ce ar fi putut împlini 76 de ani. O rememorare pioasă, în admirația unui creator de icoane și ferecături în argint, sub privirea duioasă a ochilor îndreptați către noi, mirată și întrebătoare.

A început programul serii printr-o juxtapunere de simboluri. Mai întâi, *Scrisoarea din Basarabia,* citită de însuși cel care o caligrafiase cu gândul la noi, adresanții numeroși de departe. Au venit solfegiile pogorâte din Stupca Bucovinei. Aceasta alăturare mi-a adus aminte evocarea dintr-o recentă emisiune TvRM. Interlocutorul meu își amintea cu voce tare o întâmplare de după război. Intrat în clasă, dascălul a cerut școlarilor să scoată din ghiozdan cartea de citire și s-o deschidă la o pagină anume. Era acolo harta României Mari. I-a pus să rupă fila și s-o pună deoparte. Uitați-vă, copii, aici, în stânga Prutului, vedeți, este ca și cum o fată cu gleznele umezite de valurile mării stă cu capul plecat pe umărul mamei sale. Această ființă, a continuat învățătorul cu ochii în lacrimi și cu glas abia șoptit, a fost smulsă de lângă maica ei și dusă printre străini...

Pot crede, la urma urmei, că Grigore nu era făcut să ne semene. Am dreptul să mă gândesc, de ce nu, că el a fost din începuturi un înger și lăsat să zburde pe portativul rezervat lor, acolo în înalturi. Când i s-a întâmplat să coboare privirea, a zărit această fecioară frumoasă cu ochi migdalați și părul de aur. O nevoie lăuntrică l-a împins către încoace. Cu încuviințarea Înaltului Scaun, s-a rupt din locul său de sus, pierind mai multe zile. A venit special pentru a-și așeza urechea în dreptul inimii ei, ascultându-i, cu gravitate și emoție, bătăile normale, aritmiile, căutând a-i auzi și interpreta glasurile interioare, gândurile, temerile, așteptările, spaimele, visele, tăcerile. În acest timp, se legăna pe funii de aur oferite în dar de Patria numită Limba Română. Și caligrafia cu grai stins, sub cerul zilei și al nopții, rostiri potrivite la toate câte lua seamă. Când cineva, la Jilțul Domnesc, a strigat revenirea, zilele detașării fuseseră nemilos numărate, Îngerul a pornit în căutarea scării și a apelat la serviciul ei.

Pe Grigore l-am cunoscut înainte de a-l întâlni. Îi citisem din poeziile ajunse sub ochii mei. L-am întâlnit mai întâi la Chișinău. Era sfârșitul de decembrie 1990, la primul meu drum în Basarabia. Am asistat alături la lucrările Parlamentului, întrunit pentru a decide în acea zi de Crăciun calendarul de peste an al sărbătorilor culturale (Ziua Limbii Române, Ziua lui Ștefan cel Mare...). Ne-am revăzut în mai multe rânduri, acolo și la București. Ultima dată, într-un octombrie însemnat de tenul cupros al foilor de viță de vie. Venise însoțit de Adrian Păunescu, urmând a prezida laolaltă o manifestare culturală în acel oraș de provincie. Arăta tras la față și vorbea șoptit. Ieșise din spital în ziua precedentă și pornise încoace. De unde să știu că doar peste câteva săptămâni îl aștepta Scara Îngerilor ?

De fapt, l-am întâlnit din nou toamna trecută. Eram la Iași și am urcat, ca de fiecare dată, pe Copou. De aceasta dată, la un lat de palma de Teiul lui Eminescu, Grigore, în straie de bronz, își aștepta cunoștințele. M-am înclinat în dreptul ochilor lui obosiți de atâta plâns. I-am surprins - mi s-a părut mie ? ! - buzele-i tremurânde șoptind: „Eu ți-s frate/Tu mi-ești frate..."

Întors acasă, am alergat la bibliotecă. Volumul meu „Români la Nord și la Sud de Ecuator", ce alătură convorbiri cu vorbitori de limba romîna trăitori dincolo de granițele de azi ale țării, se deschide cu interviul luat de mine lui Grigore, la Chișinău. L-am recitit cu încetinitorul, vorbă cu vorbă Îl rugasem pe poet să opteze pentru două dintre poeziile sale și să mi le recite pentru noi, cei de aici. Reproduc ultima strofă din poezia numita: *Testamentul lui Daniil Sihastru.* Sună așa: „E toamna. Tot mai toamnă. Ploaie. Fiere./ Și cade frunza în păduri departe/ Și nimeni n-o ferește de cădere,/ Și nimeni nu ne apără de moarte".

Cineva a ținut să-l îndemne s-o probeze el însuși. Și, din nefericire, l-a convins.

Anul Nou cu bucurie

Gala Premiilor Nobel

Lia Maria Andreiță

Într-o seară de noiembrie, la știri, televiziunea transmitea imagini din sala unde fuseseră premiați cei zece câștigători ai Nobelului acestui an. S-a continuat cu informații și imagini de la masa festivă oferită de Regele Suediei celor 1600 de invitați, în cinstea evenimentului. Deodată, în suita invitaților, parcă îl zăresc pe Titus Vîjeu, scriitorul care ține, într-o revistă literară, o rubrică permanentă dedicată premianților Nobel, prezentând câte un câștigător în fiecare număr al publicației. Știindu-l atât de legat de fenomen, mi se pare justificat să fie prezent la eveniment, însoțit de Virginia, sensibila și inteligenta lui soție. Eleganți, manierați, se încadrează perfect în canoanele unei asemenea ceremonii. Posedând un bagaj bogat de bancuri și un talent deosebit în a le interpreta, nu a scăpat momentul să nu-i uimească, într-o pauză, pe membrii juriului, dintre care unii păreau a se trage din simpatica pereche Iţ̦ic și Rașela, protagoniștii nelipsiți din canavaua umoristică a lui Titus. Oamenii se zguduiau de râs și, simțindu-se atât de bine, au prelungit pauza și l-au întrebat pe autor de ce naționalitate este. Când aflară că e român, chiar le păru rău că între cei zece nobelizați nu este și un român; el, inimitabilul Titus Vîjeu, ar fi meritat un astfel de premiu, numai că rubrica bancuri nu este prevăzută în grila de premiere. Umoristul nu se lăsă, și scoase revista din borsetă, le arătă rubrica lui și sublinie calitatea literaturii ce acoperea până la refuz paginile revistei – și, desigur, îi menționă și pe autorii acestor creații, toți demni de un asemenea premiu.

Membrii juriului șușotiră între ei cât șușotiră – și deliberară:

– Ați fost așa de bun cu bancurile dumneavoastră, încât meritați pe deplin Nobelul. Iar dacă insistați, noi suplimentăm în noaptea aceasta lista cu încă un premiu, pe care să-l dați colegilor dumneavoastră – cu o condiție, însă: numele celui ales, sau prenumele, să înceapă cu o literă din numele fondatorului.

Fericit pentru o asemenea nevisată izbândă, Titus alergă în anticameră, unde-l așteptau colegii; ei nu fuseseră invitați la bal – făceau parte din publicul spectator. Le spuse bucuria, dar și clauza, lăsându-i să-și bată capul până dimineața, în vreme ce el se întoarse și petrecu toată noaptea cu familia regală, printre prinți și prințese, printre literați și oameni de știință.

Când au înțeles despre ce este vorba, scriitorii s-au pus pe treabă.

Simplu.

Cu litera „N” începe Nicolae, de la Nicolae Dan Fruntelată. Dar și Neagu, de la Neagu Udroiu. Din păcate, numele marelui inventator nu are decât o literă „N”. Au gândit, au gândit și răs-gândit scriitorii și, până la urmă, au împăcat capra cu varza. „N” este o literă puternică – și-au zis ei – așezată pe două picioare zdravene: așa că o să ia fiecare câte un picior. Și chiar ar mai rămâne un element, un crac, cel care unește cele două picioare – pentru un al treilea câștigător. Sare Andreiță și zice că are el un prieten magistrat, tot Nicolae, care ar merita cu prisosință toată litera; dar dacă a rămas numai acest semn, hai să i-l dăm măcar pe acesta. S-a stârnit un murmur, dar cum susținătorul nu mai tăcea aducând argumente, iar timpul trecea, au acceptat.

La litera „O” a fost mare dezbatere, fără rezultat: „Obama – nu-i de-al nostru. Obez – nu e nume, deși obezi au fost unii, dar au mai slăbit. Obiectiv – nu, nu se poate. Orhidee – nu, că e ulița lui Lia de la Negoești, locuită de bruneți analfabeți. Olimp – nici el, e prea departe. Ochinciuc – da, dar nu e cu noi aici”. Și-au hotărât să treacă mai departe; poate între timp vor veni ceva idei în legătură cu acest „O” afurisit.

Litera „B” !

– Bebiță !, strigă fericit Andreiță.

Toți îl căutară din priviri pe cel numit – și abia îl descoperiră strecurat în ringul de dans, unde răsucea pe sub mână Premiul pentru Literatură, în persoana unei frumoase lituaniene.

– Dar ce facem cu nenea Nelu ? sare tot vorbărețul *Iță*, întorcând ceasul înapoi.

– A, da, sigur merită și el, îi ținu hangul cineva. Ar merita și el…

Litera „E” !

Florentin, care o zărise de mult, ascunsă între „B” și „L”, își muncea mintea cum să-i scoată brațul de jos (prefăcând-o în „F”) când se auzi strigătul lui Szolga:

– Elina Doamna, cenaclul Liei !

Florentin se cam întunecă, dar brusc fața i se lumină: găsise „cheia de la poarta verde”:

– Măi, zise el, „E” vine de la „Elită” – și cum noi toți suntem elita, intrăm toți, fără să ne mai batem capul cu frânturi de litere.

Cei care urmau să-și probeze și ei cumva accesul la premiu se arătară încântați de soluție. Ca să fie și mai convingător, Florentin propuse să fie incluși în elită și creatorii revistei „Sud”. „Așa că nu mai are rost să continuăm” – vru el să se asigure că nu mai apare altă propunere, și nu rămâne pe dinafară.

Litera „L” !, se auzi un strigăt.

– Lungeanu !… Lupeanu !…, se auziră niște voci.

– Lia !, zise repede Bebiță.

– Nu !, sare Andreiță, mai la vale, mai la vale, mai la toamna viitoare…

– Lasă, că intră cu cenaclul la Elite, adăugă împăciuitor Florentin.

Cei ce fuseseră aleși până la litera „E” nu erau prea încântați de gloata care se profila câștigătoare în rând cu ei. Dar nu avură de ales. Căci Florentin continua să se felicite pentru geniala idee, aducând argumente:

– Mă, vă dați seama câte semnături am salvat ! ? Nu mai zic de venerabilii Brad și Cârneci, neobosiții noștri colaboratori…

– Trăiască Florio ! strigă Andreiță – și să încheiem odată, să mai rămână timp și de un păhărel.

– Trăiască Nobelul ! strigă Titus, privindu-i puțin ironic – că deja uitaseră cui datorează această cinste.

Bilanț la Catacomba

Vasile Răvescu (Don Basilio)

Se obișnuiește, la sfârșit de an, să se treacă în revistă împlinirile. Noi nu o putem face, din simplu motiv că am avea prea multe de reamintit și nu le-am putea curinde în acest spațiu redus. Ne rezumăm să spunem că cenaclul nostru - „Catacomba” (ne place să-i rostim numele !) s-a remarcat de la sine, fără ostentația pe care ar fi meritat-o, devenind o fervescentă apariție culturală în Capitală și nu numai, o necesară încercare de a aduna în juru-i creatori de diverse profiluri artistice și *talii,* oferind un spațiu și mediu de desfășurare libere, fără alte obligații, decât respectarea unor principii oneste și obligatorii de progresare, precum respectul față de limba română și consumatorii (ca să vorbim în termeni adecvați noului mod de viață) de diverse preocupări și vârste. S-a creat un mediu propice, în jurul revistei ce ne patronează – *Bucureștiul literar și artistic* – pentru o producție editorială benefică, corespunzătoare, credem, pretențiilor cititorilor, și asta ne bucură. Lucru vizibil, mai ales, la lansările de carte ale membrilor noștri, la manifestări culturale în țară, la întrunirile cu cenaclurile colaboratoare, la prezențe individuale ale membrilor „Catacombei”. Conform unei uzanțe tradiționale, vom *planta* și noi în *plăcinta cu răvașe*, câteva catrene:

Lui Florentin Popescu, autorul cărții *Furca și alte povestiri*

Cel mai *tare*-ntre Popești
Parcă *joacă* cu noi țurca.
Ne îndrugă la povești...
Puse-n cartea lui cu ...*Furca.*

Lui Titus Vîjeu, retras la Breaza

Scrie lucruri fel de fel...
Nu știi pe cine *lucrează*
Dintre cei cu premiul Nobel.
Ăsta e cu mintea... *breazǎ* ?

Meșterului tipograf Marcela Marica, cea care ne *ajustează* cărțile

Zâmbitoare ca o floare-
Cum bujorul din grădină,
Bucuroasă că ne are
Să ne taie-n... ghilotină.

Raluca, stăpâna calculatorului

N-o-ntrece nimeni la vorbă
Cu *aitiul* preferat.
De aceea s-a-ntâmplat
Să ia praful de pe tobă.

„Eticului” Mitică Matală

Nu ne mai vinde *morale*
De la marii sciitori !
Ia, să ne mai lași,,,Matale,
Să plutim cu capu-n nori !

Lui Jean Andreiță, susținătorul debutanților

„Moșu” lansează-o micuță,
Cu cântece din Ardeal.
Dar, se vede,-i prea drăguță,
Să ne *vândă*-un ideal.

Ialomițeanului Adrian Bucurescu care scrie *Poezii zgubilitice*

Spiță dacică, haiducă,
Zgubilitic temperat,
Nu mai are dor de ducă:
S-a... bucureștenizat !

Lui Nicolae Dan Fruntelată

Ți-ai făcut *Scaun electric*
Și te simți parcă mai bine...
Nu mai ești atât de sceptic.
Urcă, frate, că te ține !

Lui Ion Gh. Arcudeanu, autorul cărții *Slobod la gură*

Ca actor, îmi spune Dumi,
Nu știu cât de talentat,
S-a băgat în *gura lumii*
Și-a ieșit cum a intrat !

și la noi să fie !

Epigrame și răvașe

CORIN BIANU

Unui confrate

Dedat unei interne lupte,
El scrie mult, dar rupe-ades,
Având renumele ales,
Că scrie tot mereu... pe rupte !

Prozatoarei Violeta Urdă, premiată de revista "Bucureștiul literar și artistic"

Cu a ei dezinvoltură,
Ca un pictor bun pe pânză,
Urdă în literatură,
Face sigur "mare brânză" !

VASILE LARCO

Remarcă poetică

Poetul are un statut,
Statornicit de-o veșnicie:
El scrie când nu-i cunoscut
Și-i cunoscut când nu mai scrie.

Deziderat

Pretențios ca alții nu-s,
Ci o dorință am, banală:
Să pot dormi o noapte-n plus
În casa mea memorială !

NICOLAE DRAGOȘ

Simetrii

Femeile par mai frumoase
În rochii ample, vaporoase,
Dar sunt momente minunate
Cînd par la fel și dezbrăcate.

Zarafu

E unul care strânge bani
Și fără a munci din greu,
Chiar și dolari americani...
Mai e și-un prieten bun al meu.

Firiță Carp

Toamna a trecut, povestea a rămas

„Al dracu' ghinion !" își zise cu obidă Nelu Burcea, după ce aduse și al treilea sac cu varză în fața ușii apartamentului său situat la etajul 2, într-un bloc liniștit cu locatari unu și unu. Timpul trecea, iar el nu putea intra în casă. Privirea îi atârna neputincioasă la sacii cu varză, păziți discret de bidonul în care se odihneau vreo 20 de litri de tulburel, numai bun de-o pastramă. Scotoci încă o dată prin buzunare după cheile casei, apoi apăsă pentru a nu știu câta oară prelung butonul soneriei care-și făcea treaba, dar nimeni n-o băga în seamă. Nu-și imagina unde putea fi nevastă-sa ! Toată bucuria pe care i-o făcuse văru-său, oferindu-i varza „ecologică", cum îi plăcea să se laude, și mostra de vin din producție proprie, se cam scofâlcea. Crezuse că anu' ăsta, de Sf. Dumitru, cum e un vechi obicei românesc, o să pună varza la murat fără să-și mai piardă timpul cu căutatul obositor și negocierile enervante prin piață. Iar acu', uite ce dureri de cap apăruseră. Naiba l-a pus să treacă pe acasă, prin aglomerația asta ! Și n-ar fi fost nimic, dacă de vreo săptămână nu era promovat la dispeceratul firmei de pază în care lucra decâțiva ani. Nu putea să întârzie sub nici o formă ! „Mai bine sun la Petre, poate las sacii la el până diseară ! Îi veni o idee salvatoare. Amicul lui de șah, table, țintar și de câte un grătar la pădurea Roșu, locuia alături. Sună.

– Salut, îi deschise larg Petre ușa și sufletul, cum îi era obiceiul. Care-i treaba ? !

– Vreau să las niște bagaje la tine, până diseară, că nevastă-mea nu-i acasă.

– Hai, dă repede, că și eu sunt în viteză. Plec mai devreme la muncă azi...

Fără alte vorbe, puse mâna pe un sac, îl săltă și, din câțiva pași, îl și așeză pe holul

apartamentului. Nelu îl urmă, ducând și el în dreapta unul și bidonul în stânga. Petre îl agăță și pe ultimul la fel de iute și... gata ! La revedere !

Lui Nelu parcă i se luă o piatră de pe inimă.

Conduse detașat până la serviciu, unde ajunse chiar cu un sfert de oră mai devreme. Cu gândul la varza pe care urma s-o pună la murat, și ispitit de imaginea bidonului cu vin, i se părea că timpul a încremenit. Poate și fiindcă a fost o zi liniștită, orele de program s-au scurs greu. O singură intervenție la o societate pe care o monitorizează firma lor, în rest doar rapoartele obișnuite de lucru. Așa că plecarea acasă a fost ca o eliberare. Ajunse și începu să urce scările mânat de o bucurie nedefinită. La etajul 1 era s-o dea jos pe doamna Juravle, de la parter, care cobora ducând în ambele mâini câte o varză. O salută cu zâmbetul pe buze. „Toată lumea umblă azi cu varză", îi veni să spună.

Înainte de a apăsa butonul soneriei la Petre, desluși dincolo de ușă semn de oarecare veselie.

– Hai Nelule, poftim, îi deschise Mihaela imediat după ce apăsase de două ori scurt, pe comanda soneriei. Uite, stăteam cu vecina Aurica, tocmai am terminat de pus varza. Bei și tu un pahar de vin ? !

– Da, spuse mecanic, pentru că motorașul gândurilor i se gripase. Din toată varza lui, se mai țuguiau dintr-un sac doar 3 căpățâni.

– Nu știu ce l-a apucat pe Petre al meu de a luat atâta varză, ca niciodată, îl critica cu un fel de mândrie neștiutoarea Mihaela pe bărbatu-său, turnându-i lui Nelu direct din bidon jinduitul tulburel. Doamna Aurica, de la etajul 3, care stătea pe un scaun în bucătărie, întinse și ea paharul în care mai era un centimetru din sângele Domnului.

Ciocniră. Nelu, ce să facă ? Ridică și el paharul, dar sorbi cu noduri.

– Ce, nu-i bun ? ! Observă curioasă Mihaela.

– Ba da, numai că...

– Lasă, nouă ne place. Hai, bea, că, uite, am să-ți dau și niște varză, dacă tot ai venit pe la noi.

Ți-am zis, a adus Petre ca nebunu' ! Am umplut butoiul de pe balcon, am mai dat pe la vecini și tot mi-au rămas câteva...

La așa veste, lui Nelu i se netezi dintr-o dată toate gândurile. Toate planurile, întreaga voință, au devenit netede ca apa unui lac liniștit. Ziua scursă, întreaga zi, cu încărcatul verzei în saci, cu adusul și căratul ei la etajul 2, cu depozitarea la vecini...

– Da' să știi că Petre nu-i acasă, zise Mihaela la un moment dat, realimentând paharele.

Nelu îl luă pe-al lui, îl dădu tacticos peste cap, și apoi rosti calm:

– Știu. Am vorbit cu el când am trecut să las astea la voi...

Mihaela rămase cu paharul în mână, într-o poziție care lua grav la rost legea gravitației.

– Te pomenești că era...

Făcu o pauză, privind spre locul unde stătuseră sacii.

Apoi continuă:

– ...varza ta !

– Da ! Și vinul...

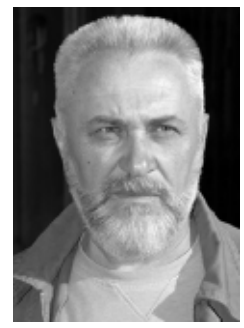

George Theodor Popescu

Povestire

(din popor)

Astă iarnă, de Crăciun,
A venit un suflet bun
Și-a bătut ușor în geam.
M-am gândit: De am, de n-am,
Ian' să-l chem, să îl cinstesc,
C-un pahar să-l omenesc.

Bietul om, un om bătrân,
Slugă parcă la stăpân
A gustat, mi-a mulțămit
Și în lume a pornit.
Am aflat apoi, cam greu:
Era însuși Dumnezeu.

Colindă

Sorbită d-un amurg geros
lumina taie pârtii până la tine.
Cum uit de mine, în seara asta,
trec în colindă la poarta ta:
„Iată vin colindători
florile dalbe,
noaptea pe la cântători
florile dalbe."
Și se trec pe rând, pe rând,
să ne țină de urât –
noaptea lumii săgetând
florile dalbe.

BUCUREȘTIUL LITERAR și ARTISTIC

Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor șef: Florentin Popescu (Tel: 0213177508; 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Nicolae Dabija, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Acad. Vasile Tărâțeanu, Ion Brad, Radu Cârneci, Horia Zilieru, Adrian Dinu Rachieru, Ion Dodu Bălan
Corespondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), Constantin Lupeanu (Beijing),George Roca (Australia), Leo Butnaru, Vasile Căpățână (Chișinău)
Compartimente:
Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu
Publicistică: Ion Andreiță
Teatru: Candid Stoica
Film: Călin Stănculescu
Redacția: Florea Burtan (Alexandria), Aurel Sasu (Cluj-Napoca), Gheorghe Andrei Neagu (Focșani), Ovidiu Dunăreanu (Constanța), Ion Haineș (București), Aurel Pop (Satu Mare), George Vulturescu (Satu Mare), Iuliana Paloda-Popescu (București), Romulus Lal (București), Valeriu Stancu (Iași), Valeria Manta-Tăicuțu (Râmnicu Sărat), Virgil Diaconu (Pitești), Lucian Mănăilescu (Mizil), Gheorghe Dobre (Slobozia), Ioan Barbu (Rm. Vâlcea), Mihai Stan (Târgoviște), Mariana Pândaru-Bârgău (Deva), Ioan Radu Văcărescu (Sibiu), Mihai Merticaru (Piatra Neamț), M.N. Russu (New York)
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Corectură: Angela Popescu
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:
revistabucurestiulliterar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com
Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209)

LIVIU ȘOPTELEA

Extremele se atrag și din media lor rezultă diversitatea gesturilor eliberate de prejudecăți și de norme făcute spre a fi încălcate. Pictura lui se susține prin adevărul personal pe care vrea să-l exprime și pe adeziunea spontană a celor care-l cred pe cuvânt. (**Valentin Ciucă**)